Konsekvens-bedömning

Regionplan för Skåne 2045
Samrådshandling

Bilaga 1

Konsekvensbedömning Regionplan för Skåne 2045

Projektgrupp Region Skåne: Nikolina Verovic och Johanna Block samt samordningsgrupp bestående av representanter från avdelningen för regional utveckling

Projektgrupp AFRY: Klara Hallberg, Therese Wernstedt, Jennie Kind och Katarina Svedmyr

2026-07-07

https://utveckling.skane.se

Sammanfattning av konsekvensbedömningen

Region Skåne aktualiserar den regionala fysiska planen så att den blir Regionplan för Skåne 2045, som ersätter gällande Regionplan för Skåne 2022–2040. Eftersom en regionplan antas medföra betydande miljöpåverkan har en strategisk miljöbedömning med en miljökonsekvensbeskrivning, i enlighet med miljöbalken, tagits fram. Region Skåne har valt att bredda arbetet till en samlad konsekvensbedömning som utöver de lagreglerade miljöfrågorna även omfattar sociala och ekonomiska konsekvenser.

Planens innehåll, syfte och koppling till andra planer

Regionplanen behandlar regionala och mellankommunala frågor för hela Skåne och är vägledande för kommunernas efterföljande planering, till exempel översikts- och detaljplaner. Den är övergripande formulerad och pekar inte ut enskilda byggprojekt. Målåret har flyttats fram från 2040 till 2045, vilket sammanfaller med Sveriges klimatmål.

Planens vision är "Det robusta Skåne 2045 – där goda livsmiljöer främjar hälsa, där tillgänglighet skapar möjligheter och där hållbar tillväxt stärker konkurrenskraft." Visionen konkretiseras i tre målteman – hälsa och livsmiljö, tillgänglighet och mobilitet samt konkurrenskraft och robusthet och i fyra geografiska strukturer som redovisas i en plankarta med tillhörande riktlinjer:

- Bebyggelsestruktur med utgångspunkt i en flerkärnig ortsstruktur, där utveckling sker i flera orter och regionala kärnor i stället för att koncentreras till en enda huvudort.
- Transportinfrastruktur som binder samman regionens orter och funktioner.
- Grön- och blåstruktur med ekologiska och rekreativa värden, det vill säga sammanhängande miljöer på land och i vatten.
- Teknisk infrastruktur för energi, vatten och digital kommunikation.

Jämfört med gällande plan är den aktualiserade planen tydligare och mer vägledande. De viktigaste förändringarna är planens plankarta med geografiskt kopplade riktlinjer, ett ökat fokus på robusthet, beredskap och klimatanpassning, en mer restriktiv hållning till att ta jordbruksmark i anspråk samt ett tydligare grepp om social hållbarhet, energiförsörjning och livsmedelsförsörjning. Planen förhåller sig till den regionala utvecklingsstrategin Det öppna Skåne, till nationella miljökvalitetsmål och till de globala målen i Agenda 2030.

Så har konsekvensbedömningen gjorts

Bedömningen tar sin utgångspunkt i konsekvensbeskrivningen för gällande regionplan och fokuserar på skillnaderna mellan gällande och aktualiserad plan. För varje aspekt jämförs planförslaget med ett nollalternativ. Nollalternativet innebär att gällande Regionplan för Skåne 2022–2040 fortsätter att gälla utan aktualisering.

Bedömningen görs på en översiktlig nivå som motsvarar planens egen detaljeringsgrad. Den beskriver därför potential och risk för konsekvenser snarare än exakta utfall. Utifrån så kallade påverkansfaktorer i planen följs en kedja av påverkan, effekt och konsekvens. Exempel på påverkansfaktorer är förändrad mark- och vattenanvändning, förutsättningar för hållbart resande, förtätning samt satsningar på tillväxtmotorer och regionala kärnor.

Konsekvenserna värderas på en skala från stor negativ konsekvens till positiv konsekvens. Riksintressen bedöms särskilt utifrån om planen kan innebära påtaglig skada, och risker bedöms utifrån om de kan anses acceptabla. Agenda 2030 och de svenska miljökvalitetsmålen används som måttstock för hur väl planen bidrar till hållbar utveckling. Ett avgränsningssamråd med Länsstyrelsen i Skåne hölls den 17 april 2026.

Bedömningarna görs utifrån miljöbalkens definition av miljöeffekter, det vill säga direkta och indirekta, positiva och negativa samt kort- och långsiktiga effekter. De miljöaspekter som bedömts innebära betydande miljöpåverkan är: naturmiljö, vattenmiljö, kulturmiljö, hushållning med resurser, naturresurser, människors hälsa och livsmiljö, risker samt klimatpåverkan. Därutöver bedöms sociala aspekter (folkhälsa, sociala relationer, trygghet, tillgänglighet, barn/unga/äldre, jämställdhet och jämlikhet samt stad och land) och ekonomiska aspekter (kommunalekonomi och samhällsekonomi).

Den geografiska avgränsningen beror på vilken miljöaspekt som avses, men i huvudsak omfattar bedömningen Skåne samt ett influensområde som kan sträcka sig utanför länet. Tidsmässigt utgår bedömningen från år 2045. Eftersom fysiska strukturer har lång livslängd och vissa val är oåterkalleliga beaktas även långsiktiga effekter i ett 100-årsperspektiv för de aspekter där det bedöms relevant.

Alternativ och nollalternativ

Aktualiseringen av Regionplan för Skåne utgår från den alternativvärdering som redan gjorts inom ramen för gällande *Regionplan för Skåne 2022–2040*. Med aktualiseringen avses här arbetet med att uppdatera och förtydliga den gällande regionplanen, inte att ta fram en helt ny plan med nya fullständiga planalternativ. Regionfullmäktige tog i augusti 2025 beslut att *Regionplan för Skåne 2022–2040* i huvudsak är aktuell men att förändrade planeringsförutsättningar så som ett förändrat omvärldsläge, ny lagstiftning och ökad kunskap föranleder att ta fram ett förslag på en aktualiserad regionplan. Nya, fullständiga planalternativ har därför inte tagits fram inom aktualiseringen.

Planen bygger vidare på det flerkärniga Skåne – huvudalternativet från den gällande planen, valt bland fyra tidigare utvärderade scenarier (Utspridd, Enkärnig, Fåkärnig och Flerkärnig). Det viktigaste vägvalet i aktualiseringen har gällt bebyggelsestrukturen: att antingen pröva en ny övergripande inriktning eller att skärpa och konkretisera nuvarande principer. Slutsatsen blev att behålla den flerkärniga strukturen men göra riktlinjerna tydligare och mer anpassade till olika ortstyper.

Nollalternativet innebär att gällande Regionplan för Skåne 2022–2040 fortsätter att vara vägledande utan aktualisering. Det skulle betyda en fortsatt övergripande och relativt allmänt hållen plan, där identifierade utvecklingsbehov inte hanteras i samma utsträckning och där befintliga målkonflikter riskerar att kvarstå eller förstärkas.

De viktigaste konsekvenserna

Sammantaget bedöms nollalternativet ge små till måttligt negativa konsekvenser, medan planförslaget bedöms ge positiva konsekvenser för samtliga betydande miljöaspekter – förutsatt att planens intentioner får genomslag i kommunernas efterföljande planering.

Miljökonsekvenser

- Naturmiljö: Positiv konsekvens. Koncentrerad, stationsnära utveckling kan minska intrång i obebyggd mark, och en stärkt grön- och blåstruktur samt tydligare krav på samordning gynnar naturvärden. Samtidigt finns risk för fragmentering, intrång och barriäreffekter i tillväxtzoner och längs stråk.
- Vattenmiljö: Positiv konsekvens. Tydligare riktlinjer om dagvatten, skyfall och lokalisering utifrån översvämningsrisk stärker vattenmiljön, men exploatering, hårdgjorda ytor och ökade uttag är fortsatt risker för känsliga vattenförekomster.

- Kulturmiljö: Positiv konsekvens. Kulturmiljö ska vägas in tydligare vid lokalisering. Risk kvarstår för påverkan på landskapsbild och kulturhistoriska värden vid storskalig exploatering.
- Hushållning med naturresurser: Positiv konsekvens. Jordbruksmark ges en tydligare status som strategisk resurs för beredskap och självförsörjning, och skadelindringshierarkin (undvika–minimera–kompensera) betonas.
- Människors hälsa och livsmiljö: Positiv konsekvens. Mer konkret styrning av luft och buller samt hälsofrämjande livsmiljöer. Buller och luftföroreningar från transporter, hamnar och tekniska anläggningar är fortsatt risker i täta lägen.
- Klimatpåverkan: Positiv konsekvens. Planen går från stödjande roll till aktivt styrmedel med mätbara mål och utpekade energizoner. Byggskedet, bland annat för planerade fasta förbindelser över Öresund, ger dock betydande utsläpp.
- Risker och säkerhet: Klimatrelaterade risker bedöms hanteras på en acceptabel nivå. För samhällsrisker, till exempel risker kopplade till försörjning och beredskap, närmar sig planen en acceptabel nivå, men frågorna behöver konkretiseras och följas upp ytterligare.

Riksintressen

Planen bedöms genom sin strategiska och vägledande karaktär inte i sig medföra påtaglig skada på riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Riksintressenas och Natura 2000-områdenas värden måste dock prövas och säkerställas i efterföljande planering och tillståndsprövning, särskilt i kustzonen.

Sociala och ekonomiska konsekvenser

Sammantaget bedöms planförslaget ge övervägande positiva sociala och ekonomiska konsekvenser. Det beror bland annat på ett mer samlat grepp om social sammanhållning och folkhälsa samt på att samordning, förtätning och stationsnära utveckling stärker kommunal- och samhällsekonomin. En central kvarstående utmaning är den regionala balansen – skillnader i livsvillkor och tillgänglighet mellan ett växande sydvästra Skåne och ett svagare östra och nordöstra Skåne, samt mellan stad och landsbygd.

Kumulativa effekter

Konsekvenserna uppstår sällan isolerat, utan i ett samspel där samma åtgärd kan ge positiva effekter för en aspekt och negativa för en annan, och där effekter sammanfaller geografiskt och förstärks över tid. Den sammanvägda bilden är därför att planförslaget medför både samverkande positiva kumulativa effekter och samverkande negativa kumulativa effekter och målkonflikter som koncentreras till vissa miljöer och skeden. Positiva effekter förstärker varandra bland annat genom samspelet mellan koncentrerad bebyggelse, kollektivtrafik, grön- och blåstruktur och fossilfri omställning. Negativa effekter ses framförallt i områdena kring tillväxtmotorer, transportstråk, kustzonen och redan ansträngda vattenförekomster – där exploatering, klimatrisker och konkurrens om mark och vatten sammanfaller. På regional nivå och på lång sikt bedöms de positiva effekterna överväga, förutsatt att risker och målkonflikter hanteras aktivt och samordnat. Sammantaget bedöms planförslaget, genom sin mer styrande karaktär med riktlinjer, plankarta, prioritering av grön- och blåstruktur, utpekade energizoner och en restriktivare hållning till jordbruksmark, ge väsentligt bättre förutsättningar att hantera kumulativa effekter än den gällande planen.

Åtgärder för att förebygga negativa konsekvenser

För varje aspekt lämnas rekommendationer riktade dels till Region Skåne och andra aktörer gemensamt, dels till kommunerna. På övergripande regional nivå kan de sammanfattas så här:

- Identifiera och hantera målkonflikter tidigt – särskilt mellan exploatering och värden knutna till natur, kultur, jordbruksmark och riksintressen, gärna i dialog med bland annat länsstyrelsen.

- Stärk regional samordning och systemperspektiv. Planering bör ske samlat över kommungränser med fokus på helhet och mellankommunala frågor (mark, vatten, infrastruktur, energi), där lokaliseringar och investeringar prövas ur ett regionalt perspektiv.
- Identifiera och hantera målkonflikter tidigt. Särskilt konflikter mellan exploatering och värden kopplade till natur, kultur, jordbruksmark och riksintressen ska synliggöras och vägas av tidigt i processen. Gärna i dialog mellan relevanta aktörer inklusive länsstyrelsen.
- Hantera kumulativa effekter och belastade områden samlat. Samordna planering i tillväxtzoner, transportstråk och kustnära områden för att undvika samverkande negativa effekter över tid.
- Prioritera resurshushållning och robusta system. Skydda strategiska resurser (jordbruksmark, vatten, ekosystem) och utveckla redundanta system för energi, vatten och transporter.

Uppföljning

Konsekvensbedömningen ingår som del av regionplanens samråd med möjlighet till dialog om riktlinjer och rekommendationer tillsammans med berörda kommuner. Centralt i samrådet är att lyfta det som bedöms bidra till betydande miljöpåverkan. Detta ger förutsättningar för ett mer effektivt och förankrat genomförande av planens intentioner och bedömningens rekommendationer.

För att skapa ett systematiskt uppföljningsarbete föreslås regionplanen att följas upp på en övergripande nivå genom en uppsättning indikatorer, både styrande indikatorer som följer upp arbetssätt och släpande indikatorer som följer upp resultat. Styrande indikatorer för regionplanen kan exempelvis utgöras av genomförda samordningsinsatser, dokumentation av avvägningar och framtagna strategier eller handlingsplaner som omhändertar regionplanens principer. Släpande indikatorer för regionplanen utgörs till stor del av uppföljning av miljökvalitetsnormer och regionala miljö- och hållbarhetsmål.

Miljökvalitetsnormer är rättsligt reglerade krav på kvaliteten i exempelvis vatten eller luft. Uppföljningen ska samrådas med kommuner och andra aktörer och utvecklas vidare i granskning- och antagandeskedena. Uppföljningen ansluter till miljöbalkens krav på att den betydande miljöpåverkan som genomförandet faktiskt medför ska följas upp efter att planen antagits.

Innehåll

SAMMANFATTNING AV KONSEKVENSBEDÖMNINGEN ... 3
Planens innehåll, syfte och koppling till andra planer ... 3
Så har konsekvensbedömningen gjorts ... 3
Alternativ och nollalternativ ... 4
De viktigaste konsekvenserna ... 4
Åtgärder för att förebygga negativa konsekvenser ... 5
Uppföljning ... 6
INLEDNING ... 10
Syfte ... 10
Avgränsning och bedömningsgrunder ... 10
Ämnesmässig/innehållsmässig avgränsning ... 11
Geografisk avgränsning ... 11
Avgränsningssamråd ... 12
Metod ... 13
Särskild sammanställning ... 14
PLANFÖRSLAG ... 15
Förändringar jämfört med gällande regionplan ... 15
Vision och målbild för Regionplan för Skåne 2045 ... 17
Hälsa & livsmiljö ... 17
Tillgänglighet & mobilitet ... 17
Konkurrenskraft & robusthet ... 17
Strukturbild ... 18
Riktlinjer och plankarta ... 19
FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DEN FYSISKA PLANERINGEN I SKÅNE ... 21
Mål, planer och program ... 21
Planeringsförutsättningar ... 23
Demografiska förändringar och urbanisering ... 23
Globalisering, internationalisering och ökad konkurrens ... 23
Klimatförändringar och energiomställning ... 23
Social sammanhållning och samhällsspänningar ... 24
Digitalisering och AI ... 24
Omvärldsläge och robusthet ... 25
ALTERNATIV ... 26
Huvudalternativ – Scenario Flerkärnig - Det flerkärniga Skåne ... 26
Nollalternativ – en fortsatt planering enligt Regionplan för Skåne 2022-2040 ... 27
Övervägda alternativ i aktualiseringen ... 28
Frågor som övervägts men avgränsats eller skjutits framåt ... 29

RIKSINTRESSEN **30**
Förutsättningar **30**
Bedömning av nollalternativ **30**
Bedömning av planförslag **30**
Rekommendationer **31**
KONSEKVENSER **32**
Miljökonsekvenser **32**
Naturmiljö 32
Vattenmiljö 34
Kulturmiljö 37
Hushållning med naturresurser 39
Människors hälsa och livsmiljö 42
Risker och säkerhet 45
Klimatpåverkan 49
Sociala konsekvenser **53**
Folkhälsa 53
Sociala relationer 55
Trygghet 57
Tillgänglighet 58
Barn, unga och äldre 61
Jämställdhet och jämlikhet 63
Stad och land 65
Ekonomiska konsekvenser **68**
Kommunalekonomi 68
Samhällsekonomi 70
Kumulativa effekter **72**
Positivt samverkande effekter 73
Negativt samverkande effekter 73
Motverkande effekter och målkonflikter 74
Samlad bedömning av kumulativa effekter 75
Rekommendationer 75
MILJÖMÅL OCH GLOBALA MÅL **76**
Nationella miljömål **76**
Globala mål **79**
Mål 3: Hälsa och välbefinnande 79
Mål 7: Hållbar energi för alla 79
Mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt 80
Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur 80
Mål 10: Minskad ojämlikhet 80
Mål 11: Hållbara städer och samhällen 80

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna 80
Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald 80
Mål 17: Genomförande och globalt partnerskap 80
SAMLAD BEDÖMNING 81
UPPFÖLJNING 83
REFERENSER 84
Regionala riktlinjer och program 84
Region Skåne 84
Länsstyrelsen Skåne 84
Nationellt 84
Lagar och föreskrifter 84
Nationella mål, strategier och planer 84
Kunskapsunderlag och statistik 85
Internationellt och EU 85

Inledning

Denna rapport utgör den samlade konsekvensbedömningen för aktualisering av *Regionplan för Skåne 2045*. Konsekvensbedömningen har tyngdpunkt på skillnaderna mellan gällande regionplan och den aktualiserade regionplanen, men redovisar också en samlad bedömning av regionplanens konsekvenser.

Regionplan för Skåne 2045 är till sin karaktär bred och generellt formulerad för att passa den regionala planeringsnivån liksom de olika förutsättningar som de skånska kommunerna har i sin fysiska planering. För markanvändningen är ambitionen att bidra med vägledning kring Skånes framtida fysiska utveckling utifrån ett regionalt perspektiv. Aktualiseringen av konsekvensbeskrivningen följer samma geografiska regionala perspektiv som regionplanen och den vägledande ambitionen är att visa på vilka konsekvenser som är centrala ur ett regionalt perspektiv för att den kommunala planeringen lättare ska kunna ta ställning till målkonflikter.

Syfte

En regionplan antas medföra en betydande miljöpåverkan vilket innebär att en strategisk miljöbedömning ska göras när en regionplan upprättas eller ändras. Syftet med miljöbedömningen är, enligt 6 kap. 11 § miljöbalken, att integrera miljöaspekter i planeringen och beslutsfattandet så att en hållbar utveckling främjas. Enligt plan- och bygglagen ska det också framgå hur hänsyn tagits till allmänna intressen enligt 2 kap. 3§, och hur riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken har tillgodosetts vilket har inkluderats i denna konsekvensbedömning.

Syftet med aktualiseringen av konsekvensbedömningen är att bedöma skillnaderna i konsekvenser mellan gällande och aktualiserad plan. Syftet är också att integrera samtliga hållbarhetsdimensioner i framtagande av regionplanen för att främja en hållbar utveckling.

Konsekvensbedömningen tar sin utgångspunkt i den strategisk miljöbedömningsprocessen där miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) utökats så att den även omfattar en konsekvensbedömning av bedömningsgrunderna social och ekonomisk hållbarhet. Samtliga hållbarhetsdimensioner ingår därför i begreppet Konsekvensbedömning. Konsekvensbedömningens sociala och ekonomiska bedömning är inte lagreglerad så som strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning är, men fungerar som ett processverktyg för att uppfylla 1–2 kap. plan- och bygglagen.

Avgränsning och bedömningsgrunder

För att en hållbar utveckling ska kunna nås, behöver målen i Agenda 2030 och de svenska miljökvalitetsmålen uppfyllas. Dessa har varit viktiga utgångspunkter för konsekvensbedömningen och används som ett verktyg för att bedöma i vilken grad *Regionplan för Skåne 2045* bidrar till en hållbar utveckling.

Konsekvensbedömningen håller samma detaljeringsgrad som den aktualiserade regionplanen vilket innebär att bedömningarna görs på en relativt övergripande nivå. Fokus i konsekvensbedömningen ligger på de stora dragen i både effekter och konsekvenser snarare än på detaljer. Konsekvensbedömningen inriktas därför mot effekter och konsekvenser av planens utvecklingsinriktning och bedömer potential eller risk för konsekvenser snarare än en specifik bedömning av utfallet. Ambitionen med den aktualiserade regionplanen och med konsekvensbedömningen är att utgöra ett stöd för kommunernas fortsatta planering och där det är möjligt, tydliggöra och vägleda kommande planeringsskeden. Med grund i

antagen plan bör sedan Region Skåne tillsammans med kommunerna identifiera de områden inom vilka vidare utredning krävs, speciellt med fokus på regionala och mellankommunala frågor. Konsekvensbedömningarna görs utifrån förutsättningen att *Regionplan för Skåne 2045* genomförs fullt ut i alla väsentliga delar.

Ämnesmässig/innehållsmässig avgränsning

Regionplan för Skåne 2045 tar sin utgångspunkt i aktualiseringsprocessen där analysen av förutsättningar och utmaningar för Skåne har fördjupats och kompletterats med erfarenheter från hur planen har använts. Under aktualiseringen har bedömningen gjorts att planen bör utvecklas inom:

- flerkärnig ortsstruktur
- social hållbarhet
- livsmedelsförsörjning
- energiförsörjning
- klimatanpassning
- teknisk resiliens

Vidare krävs tydliga ställningstaganden kring regionala värden och en tydlig vision utifrån den regionala utvecklingsstrategin Det öppna Skåne. Planförslaget i *Regionplan för Skåne 2045* bedöms utifrån följande övergripande hållbarhetsaspekter i syfte att utgöra en så komplett miljö- och hållbarhetsbedömning som möjligt:

- Miljömässiga och ekologiska konsekvenser
- Sociala konsekvenser för människor som bor, besöker och verkar i regionen
- Samhälls- och kommunalekonomiska konsekvenser

Region Skåne har valt att i konsekvensbedömningen även visa hur hänsyn tagits till allmänna intressen enligt 2 kap. plan- och bygglagen, och i den mån det är möjligt hur riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken har tillgodosetts (7 kap. 3§ plan- och bygglagen). Riksintressen som berörs av planen presenteras kortfattat och har, där det är relevant, inkluderats i konsekvensbedömningen och ställts mot de strategiska ställningstaganden som återfinns i planen. Detta ger överskådlighet inför efterföljande planering där riksintressen utreds och hanteras.

I konsekvensbedömningen görs en uppdelning mellan de miljö- och hållbarhetsaspekter som bedöms innebära en betydande miljöpåverkan och övriga miljö- och hållbarhetsaspekter. För *Regionplan för Skåne 2045* bedöms följande aspekter vara betydande:

- Naturmiljö
- Vattenmiljö
- Kulturmiljö
- Hushållning med naturresurser
- Människors hälsa och livsmiljö
- Risker
- Klimatpåverkan

De övriga miljö- och hållbarhetsaspekter som bedöms i aktuell konsekvensbedömning är:

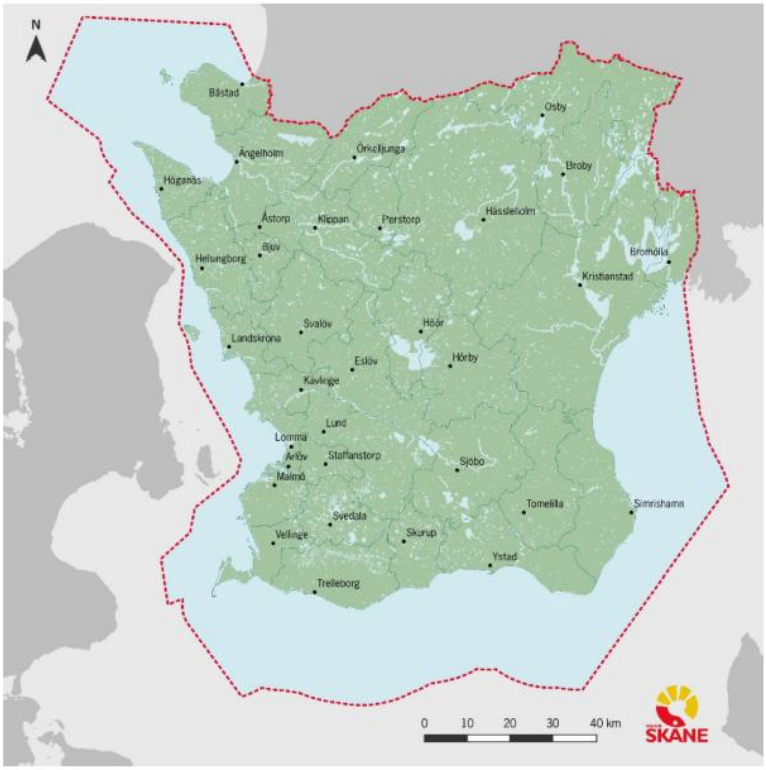
- Hälsa
- Sociala relationer
- Trygghet och säkerhet
- Tillgänglighet
- Barn, unga och äldre
- Jämställdhet och jämlikhet
- Stad och land
- Kommunalekonomi
- Samhällsekonomi

Geografisk avgränsning

Den betydande miljöpåverkan som kan antas uppkomma vid ett genomförande av *Regionplan för Skåne 2045* kan ha olika geografisk avgränsning beroende på vilken miljöaspekt som avses. Beskrivningen och bedömningen av miljöpåverkan kommer hanteras utifrån följande två nivåer:

1. Land- och vattenområdet i Skåne län (cirka 17 000 km²). Skåne län består av 33 kommuner med sammanlagt omkring 1,4 miljoner invånare, vilket utgör omkring 13 procent av Sveriges befolkning (SCB 2020-12-31).

2. Influensområdet är det område som bedöms påverkas av Regionplan för Skåne 2045. Influensområdet kan variera mellan olika miljöaspekter, men kan bland annat innefatta påverkan utifrån ett mellanregionalt eller internationellt perspektiv, exempelvis för luft- och vattenföroreningar. Exempel på satsningar inom influensområdet är de fasta förbindelserna till Danmark.

Figur 1. Geografisk avgränsning för Skåne län – land- och vattenområde. Region Skåne, 2019

Tidsmässig avgränsning

I konsekvensbedömningen baseras bedömningarna på regionplanens utveckling till år 2045, vilket motsvarar planens målhorisont och den tidpunkt då den aktualiserade regionplanen bedöms ha fått genomslag i rumsliga strukturer, bebyggelseutveckling och infrastruktur. Konsekvensbedömningarna görs däremot i ett 100-årsperspektiv för de miljö- och hållbarhetsaspekter där långsiktiga effekter är relevanta.

De fysiska strukturer som behandlas i regionplanen – såsom transportinfrastruktur, bebyggelsestruktur och tekniska system – präglas av en betydande tröghet. Etablering, omvandling eller avveckling av dessa strukturer sker över långa tidsspann, och deras livslängd sträcker sig ofta flera decennier, i många fall upp till eller över 100 år. De val som görs inom planperioden påverkar därmed förutsättningarna för mark- och vattenanvändning, resursutnyttjande och människors livsmiljö under lång tid framöver. Flera av valen kan dessutom vara irreversibla.

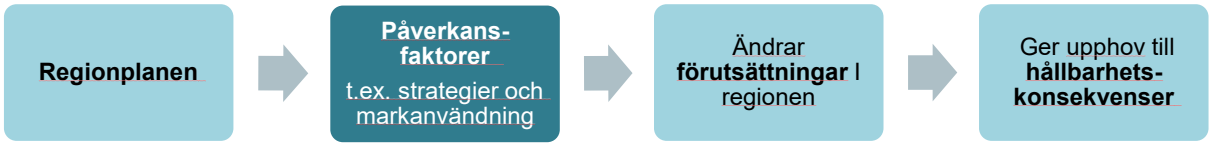
Avgränsningssamråd

Samråd med Länsstyrelsen i Skåne om avgränsningen av konsekvensbedömningens miljökonsekvenser utifrån den aktualiserade regionplanen hölls 2026-04-17.

Metod

För den aktualiserade konsekvensbedömningen används befintlig konsekvensbeskrivning inklusive miljöbedömning av gällande regionplan som underlag. Den befintliga konsekvensbedömningen är därmed utgångspunkt och används för att väga värdet av berörda intressen med påverkan och effekt av planen på lång och på kort sikt samt de samverkande kumulativa effekterna. Nya konsekvensbedömningar görs där det är aktuellt utifrån de förändringar som har skett i samband med aktualisering och revidering av regionplanen, det är alltså skillnaderna som bedöms. Bedömningarna görs för respektive miljöaspekt, för berörda riksintressen samt för sociala och samhällsekonomiska konsekvenser. Vidare görs bedömningarna genom att jämföra planen med nollalternativet.

I bedömningen av skillnad mellan nollalternativet och den aktualiserade planen har begreppet påverkansfaktorer använts som ett verktyg för att identifiera konsekvenser. Med påverkansfaktorer avses exempelvis strategier, förändringar i markanvändning eller riktlinjer i regionplanen som ändrar förutsättningarna i regionen och därmed är konsekvensdrivande för de utpekade miljö- och hållbarhetsaspekterna.

Figur 2. Illustration som redogör för en effektkedja, där de strategier, förändringar i markanvändningen eller riktlinjer i regionplanen ändrar förutsättningarna och därmed utgör påverkansfaktorer för de miljö- och hållbarhetsaspekter som bedöms i konsekvensbeskrivningen.

Med stöd i identifierade påverkansfaktorer görs för miljö- och hållbarhetsaspekterna en bedömning av påverkan, effekt och konsekvens utifrån aspektens värde, vilket illustreras i nedanstående matris, se Tabell 1.

- ***Värde*** (och *känslighet*) beskriver de värden som finns i planområdet och i influensområdet som kan komma att påverkas av verksamheten eller åtgärden. Värden inom respektive miljöaspekt/miljöintresse kategoriseras enligt skalan högt värde, måttligt värde eller lågt värde och för ett lokalt, regional och nationellt perspektiv.

- ***Påverkan*** är den förändring av fysiska förhållanden som projektets genomförande medför. Det kan handla om exempelvis ljud, utsläpp av föroreningar, förlust av värdefulla naturmiljöer, ökat antal transporter i området osv. Påverkan kan vara lokal, regional eller nationell samt vara permanent eller temporär.

- ***Effekt*** beskriver den betydelse som påverkan (förändringen) bedöms få för förekommande värden i omgivningen, dvs påverkans storlek och omfattning. Direkta effekter uppkommer som en direkt följd av till exempel fysiskt intrång, ljud eller påverkan på vatten. Indirekta effekter uppkommer sekundärt till följd av en åtgärd.

  Vilken/vilka effekter som uppstår till följd av en påverkan måste relateras till områdets specifika förutsättningar, det vill säga vilka värden som förekommer och utsätts för påverkan, och deras känslighet. I ett område med få värden kan således effekterna förväntas bli av mindre skala, medan effekterna på en plats med höga värden eller värden med hög känslighet förväntas bli större. Värderingen av effekten görs med hänsyn till relevanta bestämmelser, som miljöbalkens hushållningsbestämmelser, rikt- eller gränsvärden och miljökvalitetsnormer.

- ***Konsekvens*** är en värdering av vad miljöeffekterna medför för de intressen som berörs. Vid värderingen av konsekvenserna utgår bedömningen ifrån värdets/intressets känslighet, hur många som är berörda, miljövärdets betydelse samt hur stor förändringen bedöms bli. Vid värderingen av miljökonsekvenser görs bedömningen mot

ett jämförelsealternativ, ett så kallat nollalternativ. Nollalternativet beskriver den framtida utvecklingen om planen inte genomförs.

För att uppnå en enhetlig bedömning av alla aspekter har konsekvenserna värderats enligt följande skala: stor negativ konsekvens, måttlig negativ konsekvens, liten negativ konsekvens, ingen eller obetydlig konsekvens eller positiv konsekvens. En lokal konsekvens blir generellt lägre värderad jämfört med om planförslaget medför regionala eller nationella konsekvenser för miljöaspekten.

Tabell 1. Matris som illustrerar bedömningsmetodik i MKB. Skala för effekt med avseende på mottagarens känslighet och värde samt miljöpåverkan.

Aspektens värde/känslighet	**Miljöeffekt, ingreppets/störningens omfattning**				
	Stor negativ påverkan/effekt	***Måttlig negativ påverkan/effekt***	***Liten negativ påverkan/effekt***	***Igen eller obetydlig påverkan/effekt***	***Positiv påverkan/effekt***
Högt värde	*Stor negativ konsekvens*	*Stor negativ konsekvens*	*Måttlig negativ konsekvens*	*Ingen eller obetydlig konsekvens*	*Positiv konsekvens*
Måttligt värde	*Stor negativ konsekvens*	*Måttlig negativ konsekvens*	*Måttlig negativ konsekvens*	*Ingen eller obetydlig konsekvens*	*Positiv konsekvens*
Lågt värde	*Måttlig negativ konsekvens*	*Liten negativ konsekvens*	*Liten negativ konsekvens*	*Ingen eller obetydlig konsekvens*	*Positiv konsekvens*

För bedömningarna av riksintressen skiljer sig bedömningsmetodiken, för dessa områden gäller att de så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dess värden. Begreppet påtaglig skada är centralt för tillämpningen av 3 kap. Miljöbalken. Uttrycket utesluter alltså bagatellartad påverkan. Endast sådana åtgärder åsyftas som kan ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller som tillfälligt kan ha mycket stor negativ inverkan på detta. För kapitlet ”Risker och säkerhet” görs bedömningen om riskerna är acceptabla eller inte.

Bedömningen av kumulativa miljöeffekter utgår från kraven i miljöbalken 6 kap. Effekter identifieras och analyseras genom en sammanvägning av konsekvenser och en analys av om konsekvenserna samverkar och förstärks eller motverkar varandra.

Särskild sammanställning

Detta kapitel uppdateras i senare skede när regionplanen med denna konsekvensbedömning varit ute på samråd och granskning.

Planförslag

I detta avsnitt sammanfattas delar av *Regionplan för Skåne 2045* genom att planens vision och mål presenteras tillsammans med planens riktlinjer och plankarta med fokus på det som är relevant för konsekvensbedömningen. För en fullständig beskrivning av planförslaget hänvisas till planhandlingen. Den övergripande utvecklingsinriktning med planeringsstrategier och tematiska fördjupningar med tillhörande planeringsprinciper sammanfattas. Inledningsvis beskrivs förändringarna jämfört med den gällande regionplanen, vilka också är i fokus för aktuell konsekvensbedömning.

Förändringar jämfört med gällande regionplan

Den samlade bedömningen är att planen i huvudsak är aktuell men har ett aktualiseringsbehov inom områden som flerkärnig ortsstruktur, social hållbarhet, livsmedelsförsörjning, energiförsörjning, klimatanpassning och teknisk resiliens. Dessutom krävs tydliga ställningstaganden kring regionala värden och en tydlig vision utifrån *Det öppna Skåne*. Utifrån dessa utvecklingsområden har aktualiseringen av regionplanen fokuserat på förändringar som bidrar till en robust region och tydligare regional vägledning. Tidshorisonten i *Regionplan för Skåne 2045* har justerats och målåret har flyttats fram från år 2040 till år 2045 för att planen ska omfatta ungefär samma tidsrymd som tidigare. Det nya målåret sammanfaller dessutom med Sveriges klimatmål.

I *Regionplan för Skåne 2045* finns en vision och ett antal mål. Målen tar avstamp i regionala värden och kopplas tydligare till geografiska strukturer. Den tidigare strukturkartan har ersatts av en mer övergripande och visionär strukturbild, kompletterad med två omvärldsbilder som sätter in Skåne i ett bredare sammanhang. Målen konkretiseras i fyra geografiska strukturer: bebyggelsestruktur, transportinfrastruktur, grön- och blåstruktur och teknisk infrastruktur. I dessa regionala strukturer anger planen grunddragen för användningen av mark- och vattenområden av betydelse för Skåne. Till respektive struktur hör geografiskt avgränsade riktlinjer. Till *Regionplan för Skåne 2045* finns en plankarta till vilken riktlinjerna är kopplade och innebär att planen blir en tydligare i sin vägledning.

Regionplanen har också fått ett ökat fokus på robusthet, redundans och beredskap, det vill säga förmåga att upprätthålla samhällsviktiga funktioner på kort och lång sikt. Dessa perspektiv har förtydligats i planens mål, geografiska strukturer och riktlinjer. Genomförandet har utvecklats mot en mer strategisk inriktning, med fokus på hur regionplanen får genomslag i ordinarie planerings- och beslutsprocesser. Region Skånes samordnande roll betonas tydligare, liksom vikten av samverkan, gemensamt ansvar och kommunernas delaktighet.

Utifrån förändringarna mellan gällande regionplan och aktualisering har dessa påverkansfaktorer identifierats:

Mark- och vattenanvändning i regionplanen, påverkar konsekvenserna inom:

- Naturmiljö
- Vattenmiljö
- Kulturmiljö
- Hushållning med naturresurser (inkl. livsmedelsförsörjning)
- Risker och säkerhet (energi och klimat, samt beredskap)
- Klimatpåverkan
- Folkhälsa

Förutsättning för hållbart resande, påverkar konsekvenserna inom:

- Människors hälsa och livsmiljö
- Folkhälsa
- Risker och säkerhet (energi och klimat)
- Klimatpåverkan
- Jämställdhet och jämlikhet
- Stad och land
- Hushållning med naturresurser
- Tillgänglighet
- Trygghet och säkerhet
- Barn, unga och äldre
- Sociala relationer (inkl. regionala skillnader)
- Kommunalekonomi
- Samhällsekonomi (inkl. regionala skillnader)

Förtätning, påverkar konsekvenserna inom:

- Hushållning med naturresurser
- Naturmiljö
- Vattenmiljö
- Kulturmiljö
- Risker och säkerhet
- Klimatpåverkan (inkl. hållbart resande)
- Folkhälsa
- Människors hälsa och livsmiljö
- Sociala relationer
- Trygghet och säkerhet
- Tillgänglighet
- Barn, unga och äldre
- Jämställdhet och jämlikhet
- Stad och land
- Kommunalekonomi
- Samhällsekonomi

Tillväxtmotorer och regionala kärnor, påverkar konsekvenserna inom:

- Hushållning med naturresurser
- Naturmiljö
- Vattenmiljö
- Kulturmiljö
- Risker och säkerhet
- Klimatpåverkan
- Folkhälsa
- Människors hälsa och livsmiljö
- Sociala relationer
- Trygghet och säkerhet
- Tillgänglighet
- Barn, unga och äldre
- Jämställdhet och jämlikhet
- Stad och land (inkl. likvärdiga förutsättningar regionalt)
- Kommunalekonomi
- Samhällsekonomi

Skydd av naturvärden, påverkar konsekvenserna inom:

- Naturmiljö
- Vattenmiljö
- Kulturmiljö
- Hushållning med naturresurser
- Risker och säkerhet (energi och klimat)
- Klimatpåverkan
- Folkhälsa

Vision och målbild för Regionplan för Skåne 2045

Visionen för Regionplan för Skåne 2045 lyder:

Det robusta Skåne 2045 – där goda livsmiljöer främjar hälsa, där tillgänglighet skapar möjligheter och där hållbar tillväxt stärker konkurrenskraft.

Regionplanens mål är formulerade i skärningspunkten mellan de fysiska strukturer som regionplanen behandlar och de värden som är särskilt viktiga för Skånes utveckling: hälsa, tillgänglighet, konkurrenskraft och robusthet. Målen tydliggör vad som behöver uppnås för att förverkliga visionen och ligger till grund för regionplanens vägledning i form av riktlinjer och plankarta.

Hälsa & livsmiljö
Hälsofrämjande livsmiljöer är grundläggande för människors välbefinnande, jämlika livsvillkor och ett socialt hållbart Skåne. Hur bebyggelse, offentliga rum, grönstruktur och transportsystem utformas påverkar människors vardag, möjligheter till fysisk aktivitet, sociala möten och återhämtning. Målen fokuserar därför på hälsofrämjande och klimatanpassade livsmiljöer, tillgång till grön- och blåstruktur, hållbar mobilitet samt robust försörjning av dricksvatten och livsmedel.

Tillgänglighet & mobilitet
God tillgänglighet och hållbar mobilitet är avgörande för att knyta samman Skåne och skapa likvärdiga möjligheter att ta del av arbete, utbildning, service, kultur och rekreation. Ett robust och sammanhängande transportsystem stärker den regionala sammanhållningen och bidrar till minskad klimatpåverkan. Målen fokuserar därför på en flerkärnig ortsstruktur med kollektivtrafiken som ryggrad samt god tillgänglighet till viktiga målpunkter, service och rekreationsmiljöer.

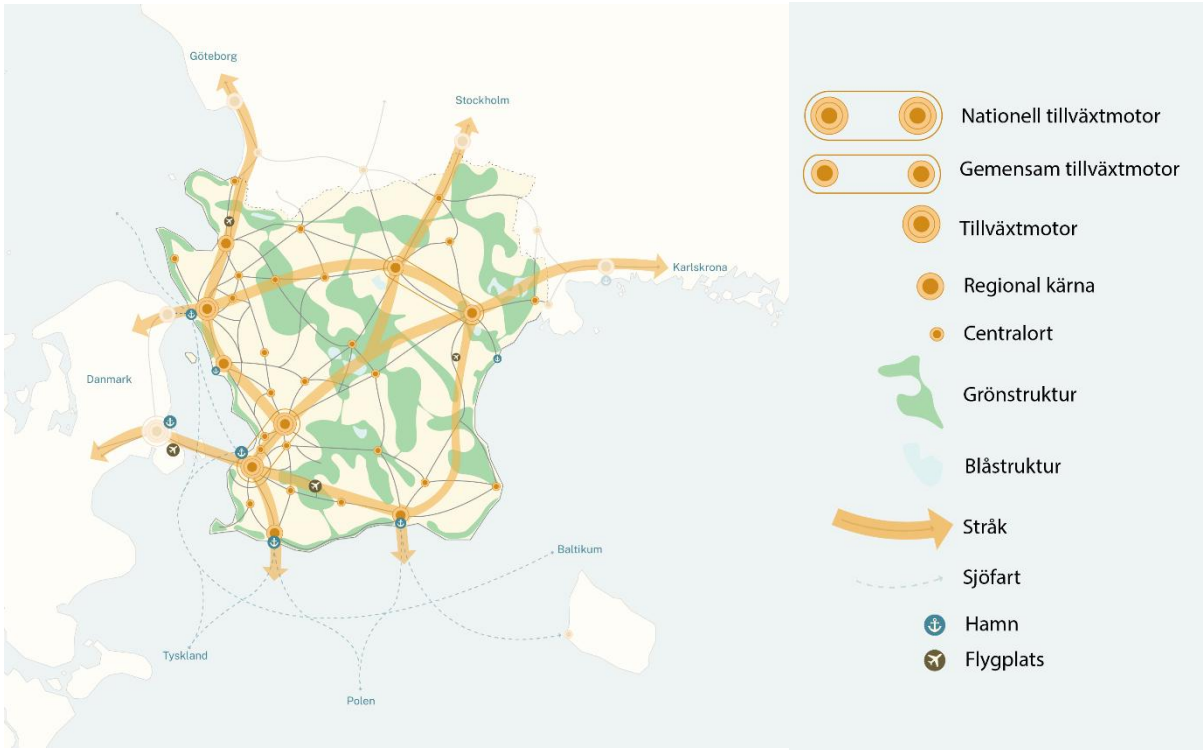
Konkurrenskraft & robusthet
Konkurrenskraft och robusthet är viktiga för Skånes långsiktiga utvecklingsförmåga och anpassning till förändrade omvärldsförhållanden. Ett starkt näringsliv, god tillgång till arbetsmarknad och utbildning samt robusta försörjningssystem stärker Skånes attraktivitet och resiliens. Målen fokuserar därför på att stärka tillväxtmotorer och regionala kärnor, värna strategiska resurser samt utveckla hållbara strukturer för transporter, energi, vatten och livsmedelsproduktion.

Tabell 2 . Regionplanens mål

A. Hälsa & livsmiljö	B. Tillgänglighet & mobilitet	C. Konkurrenskraft & robusthet
A1. Skåne har hälsofrämjande, hållbara och klimatanpassade livsmiljöer.	**B1.** Skåne har en sammanhållen flerkärnig ortsstruktur där kollektivtrafiken är strukturbildande.	**C1.** Skånes tillväxtmotorer och regionala kärnor utgör attraktiva platser för näringsliv och boende.
A2. Skåne har säkra och inkluderande gång- och cykelstråk som möjliggör aktiv mobilitet.	**B2.** Transportsystemet i Skåne är robust och hållbart med kollektivtrafiken som ryggrad och goda förutsättningar för gång- och cykel.	**C2.** Skånes strategiska läge tillvaratas genom ett effektivt och hållbart godstransportsystem och goda internationella förbindelser.
A3. Skåne har klimatanpassade grön- och blåstrukturer som främjar folkhälsa genom ekosystemtjänster och rekreation.	**B3.** I Skåne finns god tillgänglighet till natur- och rekreationsmiljöer genom kollektivtrafik, regionala leder och minskade barriärer i landskapet.	**C3.** Skånes produktiva jordbruksmark och grön- och blåstrukturer värnas och bidrar till att stärka Skånes attraktivitet och robusthet.
A4. Skånes offentliga rum och mötesplatser är inkluderande och främjar sammanhållning och tillit.	**B4.** I Skåne har alla grundläggande tillgänglighet till service, rekreation och kultur.	**C4.** I Skåne finns god tillgänglighet till arbetsmarknad och utbildning som stärker integration och kompetensförsörjning.
A5. Skåne har robust försörjning av dricksvatten och livsmedel.	**B5.** Skåne har robust digital infrastruktur och ett transportsystem med redundans för kritiska funktioner.	**C5.** Skåne har robust energiinfrastruktur och god självförsörjning av eleffekt samt en långsiktigt hållbar försörjning och hantering av vatten.

Strukturbild

Strukturbilden illustrerar den rumsliga innebörden av visionen och målen – hur Skånes ortsstruktur, gröna strukturer och transportstråk är tänkta att hänga ihop 2045. Skånes sammanhängande grön- och blåstrukturer skapar hälsofrämjande och klimatanpassade miljöer för rekreation och återhämtning. Den flerkärniga ortsstrukturen binds samman av infrastruktur och kollektivtrafik och ger god tillgänglighet till arbetsmarknad, service och rekreation i hela regionen. Skånes strategiska läge tillvaratas genom starka kopplingar till omvärlden via hamnar, flygplatser och gränsöverskridande transportstråk.

Figur 3. Strukturbilden illustrerar den rumsliga innebörden av visionen och målen – hur Skånes ortsstruktur, gröna strukturer och transportstråk är tänkta att hänga ihop 2045.

Riktlinjer och plankarta

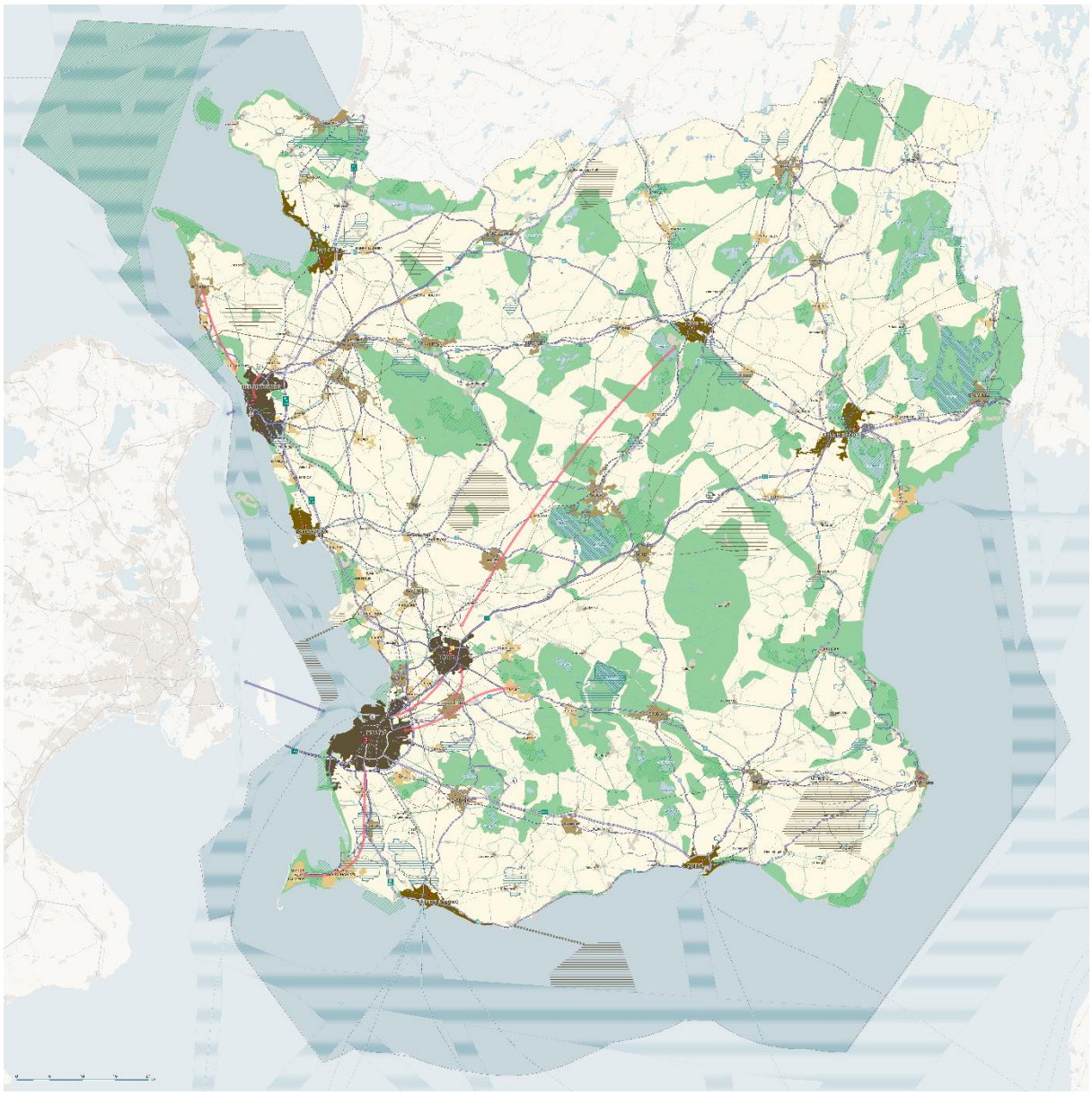
Skånes rumsliga struktur beskrivs genom fyra fysiska, övergripande strukturer som översiktligt redovisar mark- och vattenområden av regional och mellankommunal betydelse. De regionala strukturerna utgör en grundförutsättning för att främja en ändamålsenlig lokalisering av bebyggelse och avvägningar mot allmänna intressen. Genom att samordna strukturer som går över kommun- och regiongränserna kan Skåne utvecklas på ett sätt som bidrar till hälsa och livskvalitet, tillgänglighet och mobilitet samt konkurrenskraft och robusthet. De regionala strukturerna utgör grunden för regionplanens vägledning i form av riktlinjer och plankarta.

- **Regional bebyggelsestruktur** omfattar bebyggelsen i Skåne och hur den är rumsligt strukturerad med utgångspunkt i en flerkärnig ortsstruktur.
- **Regional transportinfrastruktur** omfattar regionala samband för person- och godstransporter som binder samman Skånes orter och funktioner och samspelar med bebyggelsestrukturen.
- **Regional grön- och blåstruktur** omfattar mark-och vattenområden med ekologiska och rekreativa samband av regional betydelse.
- **Regional teknisk infrastruktur** omfattar övergripande rumsliga strukturer för samhällsviktiga försörjningssystem för energi, vatten och digital kommunikation.

Samtliga övergripande strukturer har ett antal riktlinjer kopplade till sig. Till riktlinjerna ingår även en beskrivning av planens strukturer som berörs (exempelvis ”tillväxtmotorer”, ”serviceorter på landsbygden”). Vidare har riktlinjerna en tydlig koppling till regionplanens mål.

Skåne behöver kunna upprätthålla samhällsviktiga funktioner under förändrade förhållanden, både på kort och lång sikt. Riktlinjerna ska bidra till att stärka robusthet, redundans och beredskap. Det handlar bland annat om robusta samband

mellan orter, att säkra strategiska funktioner och värna kritiska system som är avgörande för samhällets funktionalitet över tid. Likaså ska riktlinjerna bidra till den samlade förmågan att långsiktigt anpassa Skåne till effekterna av ett förändrat klimat. Ytterligare aspekter är social hållbarhet och förutsättningar för folkhälsa, gemenskap, tillit, inkludering och deltagande. Beredskap blir på så sätt en integrerad del av den fysiska planeringen och avvägningen mellan olika anspråk på mark- och vattenområden i Skåne. Riktlinjerna är alltså en del i att skapa en tydligare regional vägledning.

Figur 4. Plankartan visar de fyra regionala strukturerna: bebyggelsestruktur, transportinfrastruktur, grön- och blåstruktur samt teknisk infrastruktur. ***Klicka här för att ladda ner plankarta och teckenförklaring i högupplöst PDF-format.***

Förutsättningar för den fysiska planeringen i Skåne

Detta kapitel redogör för de övergripande planeringsförutsättningar som ligger till grund för aktualiseringen av Regionplan för Skåne 2045. Förutsättningarna omfattar både strukturella trender, omvärldsfaktorer och relevanta styrdokument som sammantaget påverkar den regionala fysiska planeringen. Vi människor rör oss i en allt större geografi med allt fler regiongränsöverskridande resor, transporter och samarbeten. *Regionplan för Skåne 2045* utgår därför ifrån trender, utmaningar och mål som har särskild påverkan på och för den fysiska planeringen. Detta avsnitt redogör för viktiga frågor för Skånes förutsättningar och här återfinns delar från *Regionplan för Skåne 2045.* Mer detaljerade förutsättningar som rör aktuella miljö- och hållbarhetsaspekter tas upp i kapitlet om Konsekvenser.

Mål, planer och program

I Tabell 3 nedan redovisas de mål, planer och program som är relevanta för den regionala fysiska planeringen i Skåne. I *Regionplan för Skåne 2045* har vissa styrdokument fått en mer framträdande och styrande roll, medan övriga utgör ett bredare ramverk för hållbar utveckling.

Tabell 3. Sammanställning av de mål, planer och program som haft en påverkan i aktualiseringen av regionplanen.

Mål / plan / program	**Funktion i planeringen**	**Innehåll / relevans**
Regional utvecklingsstrategi – Det öppna Skåne	Prioriterade styrdokument / strategier	Utgör grund för regionplanens vision, mål och regionala värden.
Klimat och energistrategi för Skåne 2025–2030	Prioriterade styrdokument / strategier	Fokus på energiförsörjning, elektrifiering och klimatanpassning.
Regionalt trafikförsörjningsprogram för Skåne	Prioriterade styrdokument / strategier	Anger inriktning för kollektivtrafikens utveckling och påverkar tillgänglighet, resmönster och lokalisering av bebyggelse.
Regional transportinfrastrukturplan för Skåne 2026–2037	Prioriterade styrdokument / strategier	Anger prioriteringar för investeringar i transportinfrastruktur och påverkar kapacitet, tillgänglighet och regionala samband.
Kommunernas översiktsplaner	Prioriterade styrdokument / strategier	Utgör viktiga underlag för mellankommunala frågor och efterföljande planering.
Kommunala handlingsplaner för bostadsförsörjning	Prioriterade styrdokument / strategier	Utgör ett viktigt underlag för kommunernas planering av bostadsutveckling och kan få en påverkan på lokalisering av bebyggelse, bostadsbehov och förutsättningar för en socialt hållbar utveckling.
Boverkets föreskrifter	Prioriterade styrdokument / strategier	Reglerar hur regionplanen ska utformas och vilka krav som ställs enligt lagstiftning.

Digitalisering	Övriga ramverk / planeringsunderlag	Sveriges digitaliseringsstrategi 2025–2030, regeringen
Gestaltad livsmiljö och hållbar stadsutveckling	Övriga ramverk / planeringsunderlag	• Politik för gestaltad livsmiljö, regeringen (prop. 2017/18:110) • Ny strategi för levande och trygga städer, regeringen (skr. 2024/25:96) • Region Skånes strategi för gestaltad livsmiljö - arkitektur, form och design, Region Skåne
Klimat- och energi	Övriga ramverk / planeringsunderlag	• Agenda 2030 för hållbar utveckling (FN 2015) • Parisavtalet (FN), regeringen (prop. 2016/17:16) • Energipolitikens långsiktiga inriktning (prop. 2023/24:105) • Energi- och klimatplan 2021–2030, regeringen 2024 KN2024/00362. • Färdplan för Skånes elförsörjning 2030, Region Skåne • Regional handlingsplan för klimatanpassning 2026–2030, Länsstyrelsen Skåne • Handlingsplan för elektrifiering i Skåne 2045, Länsstyrelsen Skåne
Kulturmiljö	Övriga ramverk / planeringsunderlag	Kulturmiljöns mångfald, regeringen (prop. 2012/13:96)
Livsmedel	Övriga ramverk / planeringsunderlag	• Livsmedelsberedskap för en ny tid, regeringen (SOU 2024:8), • Skånes livsmedelsstrategi, Region Skåne
Miljö och natur	Övriga ramverk / planeringsunderlag	• Naturrestaureringsförordningen EU nr 2024/1991 • Sveriges miljömål, regeringen rev via Naturvårdsverket • Sveriges friluftsmål, regeringen (2009/10:238) • Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning, regeringen (skr. 2023/24:97) • En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, 2014, regeringen uppdaterad via Naturvårdsverket • Åtgärdsprogram för vatten för Västerhavet vattendistrikt 2022–2027 Vattenmyndigheten Västerhavet • Åtgärdsprogram för vatten för Södra Östersjöns vattendistrikt 2022–2027, Vattenmyndigheten Södra Östersjön • Strategi för framtidens friluftsliv i Skåne 2030 Länsstyrelsen Skåne • Regional vattenförsörjningsplan för Skåne län, Länsstyrelsen Skåne (remissversion 2025). • Vägen till ett biologiskt rikare Skåne – Naturvårdsstrategi för Skåne, Länsstyrelsen Skåne 2015. • Handlingsplan för ekologiskt funktionella landskap, 2025, Länsstyrelsen Skåne • Skånsk skogsstrategi, Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne med flera
Mänskliga rättigheter och folkhälsa	Övriga ramverk / planeringsunderlag	• Barnkonventionen/FN:s konvention om barnets rättigheter (SFS 2018:1197) • Mål för jämställdhet, regeringen (skr. 2016/17:10 med flera) • Mål för funktionshinderspolitiken, regeringen (prop. 2016/17:188) • God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik, regeringen (prop. 2017/18:249) • Ett jämställt Skåne – jämställdhetsstrategi för Skåne 2024–2027, Länsstyrelsen Skåne
Näringsliv och industri	Övriga ramverk / planeringsunderlag	Nationell strategi för hållbar industri- och näringslivsutveckling 2021–2030, regeringen (skr. 2020/21:133)
Transport och infrastruktur	Övriga ramverk / planeringsunderlag	• Transeuropeiska transportnätet (TEN-T) EU nr 1315/2013, rev. 2024 • Nationell plan för transportinfrastruktur 2026–2037, regeringen rev 2026 via Trafikverket. • Persontågsstrategi för Skåne 2020–2040, Region Skåne
Totalförsvar	Övriga ramverk / planeringsunderlag	• Gemensamma förutsättningar för utveckling av totalförsvaret 2025–2030 Fö2024/02054, Regeringen • Nationell säkerhetsstrategi 2030, regeringen, (skr. 2023/24:163) • Mål för civilt försvar, regeringen, prop. (2024/25:34) • Totalförsvarets civila intressen i samhällsplaneringen - med fokus på den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen, MSB/Myndigheten för civilt försvar
Turism	Övriga ramverk / planeringsunderlag	Tourism Matters – strategisk färdplan för turismen i Skåne

Planeringsförutsättningar

I *Regionplan för Skåne* 2045 anges ett antal trender, vilka även utgör förutsättningar för planeringen i regionen. Dessa är på en mer övergripande internationell och regional nivå och har en påverkan på samhällsutvecklingen och planeringen i stort i Skåne. Nedan följer en kort sammanfattning som utgör en grund för de förutsättningar, effekter och konsekvenser som beskrivs vidare i kapitel Konsekvenser.

Demografiska förändringar och urbanisering

Demografiska förändringar och urbanisering är långsiktiga trender som i grunden påverkar samhällsutvecklingen i Skåne. Minskade födelsetal och en åldrande befolkning leder till en förändrad åldersstruktur, vilket påverkar arbetsmarknad, ekonomi och välfärdssystem. Befolkningstillväxten i Skåne har historiskt varit stark, främst genom internationell migration, men har på senare år avtagit och bedöms bli mer dämpad framöver. Samtidigt är utvecklingen geografiskt ojämn, med fortsatt tillväxt i sydvästra Skåne och svagare utveckling i östra och nordöstra delar.

Urbaniseringen innebär att befolkning och funktioner koncentreras till större städer och deras omland, vilket stärker arbetsmarknader och serviceutbud men ökar skillnader mellan stad och landsbygd. För mindre orter innebär detta utmaningar kopplade till service, infrastruktur och attraktionskraft, samtidigt som digitalisering och nya arbetsformer skapar möjligheter. Den demografiska utvecklingen leder även till ökade behov inom vård och omsorg samt ett ökat tryck på kompetensförsörjning och utbildningssystem.

Sammantaget påverkar dessa förändringar efterfrågan på bostäder, transporter och markanvändning, och ställer krav på en samordnad regional och mellankommunal långsiktig fysisk planering. Planeringen behöver hantera skilda förutsättningar inom regionen och bidra till social sammanhållning, regional balans och en hållbar utveckling i hela Skåne.

Globalisering, internationalisering och ökad konkurrens

Globalisering, internationalisering och ökad konkurrens är centrala drivkrafter som påverkar Skånes utvecklingsförutsättningar. De globala flödena av varor, tjänster, kapital och människor fortsätter att öka, men präglas samtidigt av ökad komplexitet, geopolitiska spänningar och förändrade handelsmönster. Skånes strategiska läge i Öresundsregionen innebär starka internationella kopplingar och en viktig roll som nod för handel, logistik och kunskapsutbyte, men också ett beroende av fungerande globala värdekedjor.

Den ökade konkurrensen mellan regioner ställer krav på att stärka innovationsförmåga, näringslivsutveckling och kompetensförsörjning, där forskningsmiljöer som MAX IV och ESS utgör viktiga tillgångar. Den gränsöverskridande integrationen i Öresundsregionen och framtida infrastruktursatsningar, såsom Fehmarn Bält-förbindelsen, skapar möjligheter till stärkt tillgänglighet och arbetsmarknadsintegration, men ökar samtidigt trycket på infrastrukturen.

Utvecklingen innebär även behov av hållbara och effektiva logistiklösningar samt kapacitetsförstärkningar i transportsystemet. Ökad global osäkerhet aktualiserar behovet av stärkt regional robusthet, minskad sårbarhet i försörjningskedjor och säkerställd tillgång till kritiska resurser.

Sammantaget kräver dessa förändringar att den fysiska planeringen i högre grad beaktar internationella samband och flernivåperspektiv, samt att samverkan mellan och inom regioner stärks för att hantera gemensamma utmaningar och tillvarata utvecklingsmöjligheter.

Klimatförändringar och energiomställning

Klimatförändringar och energiomställning är avgörande trender som påverkar förutsättningarna för fysisk planering i Skåne. Den globala uppvärmningen leder till ökade risker för extrema väderhändelser, där havsnivåhöjning, kusterosion, översvämningar och värmeöeffekter är särskilt relevanta utifrån ett regionalt perspektiv. Detta ställer ökade krav på

klimatanpassning genom integrerad planering av exempelvis kustskydd, dagvattenhantering och grönstruktur, ofta i mellankommunal samverkan.

Samtidigt kräver energiomställningen en omfattande omvandling av energisystemet, där elektrifiering och ökad andel förnybar energi medför nya behov av markanvändning och utbyggd energiinfrastruktur. I Skåne är utmaningarna särskilt kopplade till kapacitetsbrist i elnätet och låg lokal elproduktion, vilket påverkar både näringslivets utveckling och möjligheten att nå klimatmålen. Detta innebär behov av stärkt regional energiplanering och avvägningar mellan konkurrerande markintressen.

Utvecklingen mot ett mer elektrifierat samhälle ökar också kraven på robusta och resilienta energisystem samt ökad självförsörjningsgrad. Klimat- och energifrågorna är nära kopplade till andra trender, där särskilt transportsektorn och bebyggelsestrukturens utformning har stor betydelse för utsläpp och resurseffektivitet.

Sammantaget ställer utvecklingen krav på en långsiktig, flexibel och samordnad fysisk planering som integrerar utsläppsminskning, klimatanpassning, energiförsörjning och robusthet för att möjliggöra en hållbar utveckling i hela Skåne.

Social sammanhållning och samhällsspänningar

Social sammanhållning är en central förutsättning för ett hållbart och robust samhälle, men utvecklingen i Skåne präglas av ökade socioekonomiska skillnader mellan och inom olika geografiska områden. Skillnader i tillgång till arbete, utbildning, service och hälsa påverkar människors livsvillkor. Dessa skillnader riskerar att förstärkas av demografiska förändringar och urbanisering. Skillnaderna är tydliga både mellan stad och landsbygd samt inom städer, där vissa områden har särskilda socioekonomiska utmaningar.

Internationell migration bidrar till befolkningsutveckling och mångfald samt bidrar till att fylla luckor där det råder kompetensbrist på arbetsmarknaden, men ställer krav på fungerande etablering och integration för att motverka samhällsspänningar och stärka tilliten. Samtidigt påverkar omvandlingen av arbetsmarknaden, bland annat till följd av digitalisering, förutsättningarna för inkludering och riskerar att öka klyftorna mellan olika grupper.

Tillgång till bostäder, service och kvalitativa livsmiljöer är avgörande för social hållbarhet, liksom möjligheten att skapa trygga och inkluderande offentliga miljöer. Den fysiska planeringen har därmed en viktig roll i att motverka segregation och främja jämlika livsvillkor genom blandade bebyggelsestrukturer och god tillgänglighet.

Sammantaget kräver utvecklingen en samordnad planering som stärker tillit, delaktighet och social sammanhållning, samt bidrar till inkluderande och hälsofrämjande livsmiljöer i hela Skåne.

Digitalisering och AI

Digitalisering och AI är omvälvande drivkrafter som förändrar hur samhället fungerar, planeras och utvecklas, med stor påverkan på ekonomi, arbetsmarknad och offentlig service. Teknikutvecklingen skapar nya möjligheter till effektivare resursanvändning och förbättrade beslutsunderlag, exempelvis inom transporter, energisystem och offentlig verksamhet. Samtidigt omformas arbetsmarknaden genom automatisering, vilket ställer ökade krav på kompetensförsörjning, utbildning och livslångt lärande, och kan förstärka socioekonomiska skillnader.

Tillgång till robust digital infrastruktur, såsom bredband och mobilnät, är en grundläggande förutsättning för näringsliv, service och delaktighet. Skillnader i digital tillgång riskerar att skapa nya former av ojämlikhet mellan olika geografiska områden och grupper. Samtidigt medför digitaliseringen ökade sårbarheter kopplade till cyberhot och beroenden av digitala system, vilket ställer krav på säkerhet och beredskap.

För den fysiska planeringen innebär utvecklingen nya verktyg och arbetssätt, där data och digitala analyser kan stärka planeringsprocesser och samverkan. Digitalisering och AI samspelar även med andra trender, exempelvis genom att bidra till klimatomställning och påverka urbaniseringsmönster.

Sammantaget kräver utvecklingen att fysisk planering i högre grad integrerar digitala perspektiv, säkerställer robust infrastruktur och hanterar sårbarheter, samtidigt som teknikens möjligheter tas tillvara för att skapa ett effektivt, hållbart och inkluderande samhälle i Skåne.

Omvärldsläge och robusthet

Ett förändrat omvärldsläge med ökad geopolitisk osäkerhet, nya säkerhetspolitiska förutsättningar och en mer komplex hotbild ställer ökade krav på robusthet i samhällsplaneringen. För Skåne, med sitt strategiska läge och starka internationella kopplingar, är dessa frågor särskilt betydelsefulla. Ett bredare och mer övergripande förhållningssätt i säkerhetsfrågor omfattar såväl militära hot som cyberangrepp, störningar i försörjningskedjor, klimatrelaterade risker och informationspåverkan, vilket innebär att robusthet behöver integreras som en central del i den fysiska planeringen.

Totalförsvarets utveckling ställer krav på att säkerställa markanvändning och funktioner som kan upprätthålla samhällsviktig verksamhet vid kris och höjd beredskap. Skånes roll som transportnod innebär både möjligheter och sårbarheter, med behov av robusta och redundanta transportsystem samt tryggad logistik och materialförsörjning. Även energiförsörjning och livsmedelsförsörjning är centrala för regionens motståndskraft och kräver ökad självförsörjningsgrad, diversifiering och skydd av viktiga resurser.

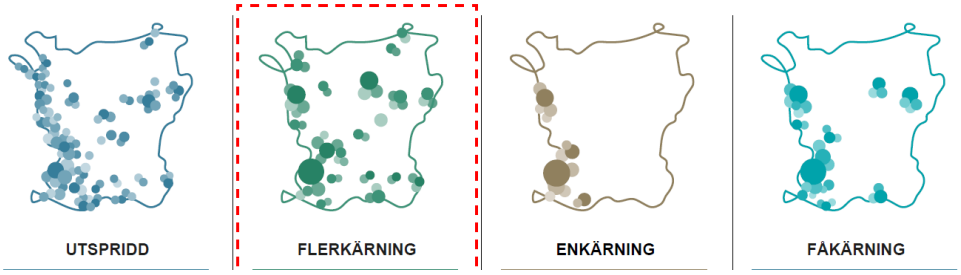
Klimatrelaterade risker, såsom översvämningar och extrema väderhändelser, förstärker behovet av klimatanpassning och genomtänkt lokalisering av bebyggelse och infrastruktur. Demografiska förändringar och urbanisering påverkar också robustheten, där en balanserad ortsstruktur kan bidra till ökad flexibilitet och redundans.

Sammantaget kräver utvecklingen en fysisk planering som i högre grad integrerar beredskap, försörjningssäkerhet och klimatanpassning, och som bidrar till ett motståndskraftigt och resilient samhälle i hela Skåne.

Alternativ

Regionplan för Skåne 2045 utgår från det planförslag som arbetades fram till *Regionplan för Skåne 2022–2040* men med de förtydliganden och ändringar som redogjorts för i kapitel Planförslag. I aktualiseringen av den gällande planen har inga ytterligare alternativ till planförslaget arbetats fram. Detta kapitel redogör därför, kortfattat, kring de alternativ som arbetades fram till den tidigare versionen och fortsatt är aktuella.

Under framtagandet av *Regionplan för Skåne 2022–2040* utvärderades fyra strukturbildsscenarier som verktyg för att diskutera olika rumsliga strukturer. Detta för att nå uppsatta mål med utgångspunkt från effekter på tillväxt, transportsystemet, klimatpåverkan samt social hållbarhet och integration. Scenarierna benämns *Utspridd, Enkärnig, Fåkärnig* och *Flerkärnig*. *Regionplan för Skåne 2045* utgår från scenariot *Det flerkärniga Skåne*. Utöver de scenarier som har förkastats, redovisar detta avsnitt även alternativ och perspektiv som kan övervägas vid fortsatt planering för hållbarhet i Skåne.

Figur 5. Scenarier från arbetet med Regionplan för Skåne 2022–2040. Scenario Flerkärnig är valt huvudalternativ som även gäller för den aktualiserade planen.

Huvudalternativ – Scenario Flerkärnig - Det flerkärniga Skåne

Scenario flerkärnig har valts som huvudalternativ men är endast ett av fyra alternativ som diskuterats. Övriga tre har inte direkt förkastats, men har bedömts svara sämre mot kraven och önskemålen om ett sammanhållet Skåne där hela Skåne ska leva och inte endast de största städerna. Skånes tillväxt är utspridd över stora delar av Skåne med koncentration till tätorterna. Det har värderats högt att bygga kollektivtrafiknära och i miljöer med urbana kvaliteter. All mark som år 2010 klassades som högvärdig jordbruksmark finns kvar obebyggd, tack vare prioriteringen att bevara denna. Förtätningen av tätorterna har fortsatt. Visionen om det flerkärniga Skåne har fortfarande ett starkt stöd politiskt och bland Skånes invånare.

Strukturen erbjuder många alternativ för både verksamheter och människor och ger goda förutsättningar för ökad attraktivitet för regionen och de regionala kärnorna. En viktig attraktivitetsfaktor bedöms vara möjligheten att de regionala kärnorna kan komplettera varandra och finna olika ”nischer”. Att i ett begränsat antal tätorter i olika delar av Skåne skapa förutsättningar för urbana miljöer med hög servicenivå och möjlighet till hög specialisering bidrar till en höjd attraktivitet för boende och verksamheter. Höga krav ställs samtidigt på att tillgängligheten i Skåne fungerar och att satsningar görs för att skapa attraktiva stadsmiljöer samtidigt som miljökvalitetsnormer för luft och buller inte får överskridas.

Den offentliga servicen kan bedrivas effektivt och koncentrerat och den funktionella rollfördelningen ger förutsättningar för en långsiktig efterfrågan. Vardagslivet förenklas för flertalet om den grundläggande sociala och kommersiella servicen som behövs i vardagen finns inom gång- och cykelavstånd. En renässans för den skånska småstaden kan skapa attraktiva stadsmiljöer med god balans mellan bebyggelseutveckling, transporter, grönstruktur och teknisk infrastruktur vilket kan leda till goda förutsättningar för utveckling av ekosystemtjänster och upplevelsevärden. Detta leder till attraktiva tätorter med goda förutsättningar för god livskvalitet och hälsofrämjande urbana miljöer.

Utvecklingen det senaste decenniet har dock visat på att skillnaderna för vissa socioekonomiska parametrar fortsätter att öka mellan de största orterna och övriga Skåne.

Nollalternativ – en fortsatt planering enligt Regionplan för Skåne 2022-2040

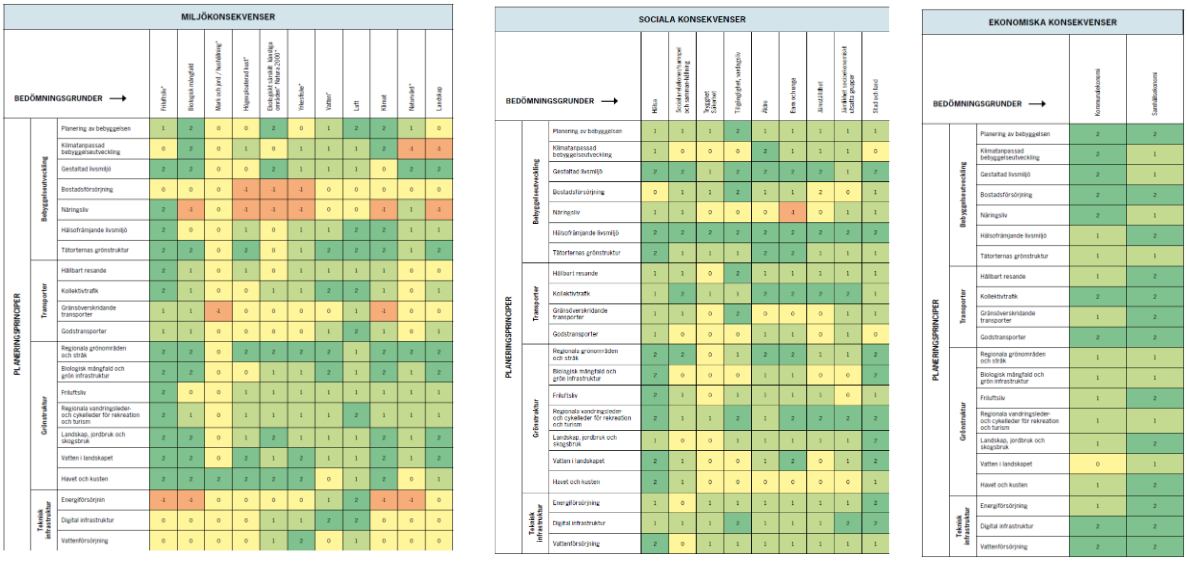
Enligt 6 kap. miljöbalken ska miljökonsekvensbeskrivningen till en regionplan innehålla uppgifter om miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen eller programmet inte genomförs. Konsekvensbedömningen av nollalternativet gäller alltså sådan miljöpåverkan som kan förväntas om åtaganden och förhållningssätt i *Regionplan för Skåne 2045* inte genomförs.

Nollalternativet utgår i det här fallet från att gällande regionplan för Skåne 2022–2040 fortsatt är vägledande för den regionala fysiska planeringen och att den aktualiserade regionplanen inte antas. Det innebär att planens nuvarande utvecklingsinriktning, strategier, tematiska fördjupningar och planeringsprinciper ligger fast och fortsätter att utgöra grund för efterföljande planering. Nollalternativet utgår från att en rad utvecklingstrender och beslutade åtgärder sker oberoende av regionplanens aktualisering. Detta omfattar exempelvis demografisk utveckling, ekonomiska förändringar, teknisk utveckling samt genomförande av redan beslutade infrastruktursatsningar. Även den kommunala översiktsplaneringen fortgår och nationella samt regionala mål, såsom klimatmål och miljökvalitetsmål, fortsätter att vara styrande för planeringen. Nollalternativet innebär därmed en utveckling där den nuvarande regionplanens inriktning tillämpas utan de förändringar, förtydliganden och prioriteringar som föreslås i den aktualiserade planen.

Den huvudsakliga skillnaden mellan nollalternativet och planalternativet i Regionplan för Skåne 2045 är att aktualiseringen innebär en vidareutveckling av den regionala planeringen med ett fördjupat och i vissa delar mer konkret innehåll. Nollalternativet innebär istället en fortsatt tillämpning av en övergripande och relativt generellt formulerad plan vilket kan medföra att konsekvenserna av nollalternativet i stor utsträckning uppstår genom att identifierade utvecklingsbehov inte hanteras i samma utsträckning som i aktualiseringen, att nya eller förstärkta perspektiv inte får genomslag, samt att befintliga målkonflikter kvarstår eller förstärks.

Sammanfattningsvis innebär nollalternativet en utveckling där möjligheten att möta aktuella och framtida utmaningar begränsas jämfört med det aktualiserade planförslaget. Den strategiska styrningen av den regionala fysiska planeringen förblir mer övergripande.

I bedömningen av nollalternativet för respektive miljö- och hållbarhetsaspekt har de konsekvensbedömningar som tagits fram för *Regionplan för Skåne 2022–2040* använts som ett stöd. Matriserna nedan i Figur 6 utgör en sammanfattande bedömning av konsekvenserna för miljö-, sociala- och ekonomiska konsekvenser.

Figur 6. Bedömningsmatriser från konsekvensbedömningen av Regionplan för Skåne 2022–2040. Till vänster redovisas miljökonsekvenser, i mitten sociala konsekvenser och till höger redovisas ekonomiska konsekvenser. För att se matriserna i sin helhet hänvisas till Konsekvensbedömning – Regionplan för Skåne 2022–2040.

Övervägda alternativ i aktualiseringen

Aktualiseringen av Regionplan för Skåne utgår från den alternativvärdering som redan gjorts inom ramen för gällande Regionplan för Skåne 2022–2040. Med aktualiseringen avses här arbetet med att uppdatera och förtydliga den gällande regionplanen, inte att ta fram en helt ny plan med nya fullständiga planalternativ. Regionfullmäktige beslutade i augusti 2025 att *Regionplan för Skåne 2022–2040* i huvudsak är aktuell men att förändrade planeringsförutsättningar så som ett förändrat omvärldsläge, ny lagstiftning och ökad kunskap gör att ett förslag på en aktualiserad regionplan behöver tas fram. Nya, fullständiga planalternativ har därför inte tagits fram inom aktualiseringen. I detta avsnitt redovisas i stället de överväganden och vägval som gjorts under aktualiseringsarbetet.

I gällande plan utvärderades fyra strukturbildsscenarier — Utspridd, Enkärnig, Fåkärnig och Flerkärnig — som underlag för att diskutera olika rumsliga strukturer. Det flerkärniga Skåne valdes som huvudalternativ, medan de övriga tre bedömdes svara sämre mot målet om ett sammanhållet Skåne där hela regionen ska kunna leva och utvecklas.

Det mest betydande övervägandet i aktualiseringen har gällt riktlinjerna för bebyggelsestruktur. Här har valet i praktiken stått mellan två huvudalternativ:

- att pröva nya övergripande utvecklingsinriktningar, exempelvis genom att ompröva den flerkärniga strukturbilden, eller
- att vidareutveckla och skärpa de principer som redan gäller i Regionplan för Skåne 2022–2040.

Aktualiseringen bekräftar det tidigare vägvalet: det flerkärniga Skåne bedöms fortsatt vara den bäst lämpade övergripande strukturen, och något byte av övergripande utvecklingsinriktning har inte befunnits motiverat.

Aktualiseringen har genomgående valt att vidareutveckla och skärpa principerna i befintlig regionplan. Det innebär att planens huvudstruktur ligger fast, medan riktlinjerna har gjorts mer konkreta och mer anpassade till olika geografiska förutsättningar och ortstyper. De viktigaste konkretiseringarna är följande:

- Riktlinjerna har konkretiserats och differentierats för respektive ortsstruktur, i stället för att hållas övergripande och generella.
- Omvandling prioriteras före nyexploatering, och kraven på samlad lokalisering har skärpts.
- Styrningen mot en koncentrerad utveckling på landsbygden har tydliggjorts.
- Kraven på lokalisering utifrån översvämningsrisker har konkretiserats, tidsperspektivet för klimatanpassning har förlängts till 100 år och specifika klimatscenarier används.
- Riktlinjerna har kompletterats med en tydligare integration av social hållbarhet, mobilitetsfrågor och funktionella samband.
- Hushållning med naturresurser har getts högre prioritet.

Aktualiseringen har alltså prioriterat genomförbarhet, tydlighet och relevansen i planens planeringsinriktningar framför att pröva alternativa scenarier, vilket är förenligt med bedömningen att regionplanen i grunden är fortsatt relevant.

Frågor som övervägts men avgränsats eller skjutits framåt

Under arbetet har även ett antal frågor diskuterats där aktualiseringen medvetet avgränsats eller där fördjupning hänvisas till fortsatt planering. De frågor som har avgränsats eller skjutits framåt är följande:

- Robusthet, redundans och beredskap, det vill säga förmåga att upprätthålla samhällsviktiga funktioner på kort och lång sikt, har lyfts som ett område med fortsatt utvecklingsbehov.
- Riskområden för bebyggelse och jordbruksmark, däribland strategier för reträtt avseende klimatrisker utgör också ett område med fortsatta utvecklingsbehov.
- Materialförsörjning i ett regionalt perspektiv har utvecklingspotential som ett sätt att balansera tillväxt och tillvarata resurser på ett effektivt sätt.
- Havsplanering identifieras som ett viktigt område för fortsatt utveckling, samverkan och avvägningar mellan nationella, regionala och lokala intressen och behov.
- Regionala värden pekas ut och utgör ett fortsatt pågående arbete inom regionen. Samverkan och avvägningar mellan nationella, regionala och lokala intressen är centrala.
- Avlopps- och avfallshantering ingår inte i planen.

Avgränsning av omfattning och detaljnivå är en del av de övervägda alternativa utformningarna. Här har en medveten avgränsning gjorts, men ovan nämnda punkter bör vara en del av fortsatt arbete.

Riksintressen

Förutsättningar

Riksintressen är värden som är skyddsvärda ur ett nationellt perspektiv för att de inrymmer eller besitter värdefulla egenskaper. Riksintressen är geografiskt avgränsade men betyder inte att området eller miljön i området har ett automatiskt skydd. Hur riksintresse tillgodoses, påverkas eller berörs måste framgå i planeringen. Detta för att undvika påtaglig skada av riksintresse vid exploatering.

I Skåne finns många områden som är utpekade som riksintressen, vissa av dessa områden innehåller värden som anses så ovanliga att de gör områdena unika för hela landet - och ibland världen. Riksintressen som kan komma att beröras av *Regionplan för Skåne 2045* är:

- Yrkesfiske (hav, sjöar, hamn, kust)
- Naturvård
- Kulturmiljövård
- Friluftsliv
- Rörligt friluftsliv
- Högexploaterad kust
- Natura 2000-områden
- Anläggningar för Energiproduktion (vindkraft)
- Energidistribution
- Kommunikationer (flygplats, hamn, järnväg, sjöfart, väg)
- Kommunikationer (elektronisk)
- Vattenförsörjning
- Totalförsvaret

Bedömning av nollalternativ

Regionplan 2022–2040 beskriver riksintressena på ett övergripande plan och skriver att hänsyn ska tas till intressena utan att vidare konkretisera hur detta ska ske. Därmed skjuts hanteringen av riksintressen till senare planering. Det bedöms kunna finnas förutsättningar för att regionplanen i nollalternativet inte medför skada på riksintressen, men det verkliga utfallet beror helt på hur kommunerna hanterar intressena i kommande planering.

Bedömning av planförslag

Den aktualiserade planen, är något tydligare i hur riksintressen beskrivs och framför allt i dess beskrivning av planer som står i konflikt med riksintressen. *Regionplan för Skåne 2045* bedöms, mot bakgrund av dess strategiska och vägledande karaktär, inte i sig medföra påtaglig skada på riksintressen enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken. Planens inriktning, med fokus på hushållning med mark- och vattenresurser, bevarande av grön- och blå strukturer samt skydd av vattenresurser och kulturmiljöer, är övergripande förenlig med bestämmelserna i 3 kap. miljöbalken. Vidare ger planen en korrekt bild av de särskilda restriktioner som gäller enligt 4 kap. miljöbalken, särskilt i kustzonen, där exploateringsintressen ska vägas mot natur-, kultur- och friluftsvärden.

Regionplanen identifierar omfattande målkonflikter mellan olika intressen. För att undvika påtaglig skada på riksintressen i följande skede är det nödvändigt att målkonflikter hanteras med varsamhet i kommunernas vidare planläggning. Det finns framför allt risk för målkonflikter gällande planens ambitioner om utveckling av bebyggelse och infrastruktur, vilka kan hamna i konflikt med riksintresse för:

- Naturvård
- Kulturmiljövård
- Jordbruksmark (hushållning med naturresurser, nationellt intresse)
- Friluftsliv

På samma sätt kan kustexploatering och etablering av energiproduktion skada riksintressen för:

- Naturvård
- Friluftsliv
- Kulturmiljö

Det är avgörande att riksintressenas värden prövas och säkerställs i efterföljande planering och tillståndsprövning, i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Genom att den aktualiserade regionplanen ger tydligare riktlinjer blir förutsättningar bättre för att målkonflikter pekas ut och kan adresseras så att skada på riksintressena kan undvikas.

Rekommendationer

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera hänsyn till kustzonens värden och riksintresse för högexploaterad kust vid framtida utformning av eventuella skydd mot höjda havsnivåer och erosion.

Konsekvenser

Effekter och konsekvenser kan vara direkta eller indirekta, positiva eller negativa, tillfälliga eller bestående, kumulativa eller icke kumulativa och uppstå på kort, medellång eller lång sikt. Med kumulativa effekter menas effekter som förstärker varandra. *Regionplan för Skåne 2045* har bedömts utifrån 6 kap. 2 § miljöbalken samt med kompletterande aspekter vilka inte inryms i lagstiftningen. Jämförelse görs med nollalternativet som innebär att *Regionplan för Skåne 2022–2040* fortsätter gälla.

Miljökonsekvenser

I det här avsnittet redovisas de konsekvenser som ska framgå enligt 6 kap. miljöbalken, det vill säga miljöeffekter och miljökonsekvenser som är direkta eller indirekta, positiva eller negativa, tillfälliga eller bestående, kumulativa eller inte kumulativa och som uppstår på kort, medellång eller lång sikt på:

- befolkning och människors hälsa,
- djur- eller växtarter som är skyddade enligt 8 kap., och biologisk mångfald i övrigt
- mark, jord, vatten, luft, klimat, landskap, bebyggelse och kulturmiljö,
- hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt,
- annan hushållning med material, råvaror och energi, eller andra delar av miljön.

Naturmiljö

Förutsättningar

Skåne har en av landets mest varierade naturmiljöer trots sin relativt lilla yta. Kombinationen av kust, jordbrukslandskap, skogar och unika geologiska formationer skapar en stor biologisk mångfald. Landskapet kan delas in i slättlandskap som huvudsakligen består av jordbruk, lövskogar, kustmiljöer, våtmarker, åsar och höjdområden och ängs- och betesmarker.

De bördigaste områdena i Skåne är framför allt lokaliserade till Sydvästskånska slätten och Österlens slättbygder. Här finns djupa, näringsrika jordar (morän och lerjord), intensivt jordbruk (spannmål, raps, sockerbetor), relativ brist på naturlig vegetation. Trots odlingen finns viktiga miljöer som alléer, småbiotoper (stenrösen, åkerholmar) och våtmarker.

Gällande skogslandskapen skiljer sig från övriga Sverige genom att vara lövskogsrika (bok, ek, avenbok) och ofta lokaliserade på åsar och höjdområden (till exempel Söderåsen). Kända skogsområden är Söderåsens skogar och Göingeskogarna i nordöstra Skåne. Dessa områden är rika på biologisk mångfald och innehåller många hotade svamp-, moss- och insektsarter.

Skåne har en lång och varierad kust där den västra kusten består av låglänta och vindutsatta sandstränder medan den östra kusten har en mer varierad natur med sandstränder, hedar och betesmarker och i nordväst är det framförallt klippkust. Kusterna har höga naturvärden bland annat som viktiga områden för flyttfåglar och marina miljöer såsom ålgräsängar.

Historiskt fanns många våtmarker i Skåne, men många har dikats ut. Kvarvarande viktiga våtmarker är exempelvis Vombsjön, Krankesjön och Kristianstads Vattenrike. Dessa fyller en viktig funktion och har högt värde då de renar vatten, viktiga för fågelliv och biologisk mångfald samt fungerar som buffert mot översvämningar.

Skåne har även flera geologiskt intressanta åsar såsom Söderåsen, Linderödsåsen, Romeleåsen. Dessa kännetecknas av branta sluttningar, raviner och dalgångar och är ofta täckta av skog. Skåne innehåller även flera viktiga ängs- och

betesmarker med höga naturvärden som har skapats genom traditionellt jordbruk och kännetecknas av öppna marker med stor artrikedom. Betande djur är viktiga för dessa marker som annars riskerar att växa igen.

Flera av dessa områden med höga naturvärden har skyddats genom olika typer av skydd. Det finns en nationalpark, Söderåsens nationalpark med skyddade lövskogar och raviner. Vidare finns över 300 naturreservat, exempelvis Kullaberg, Stenshuvud och Dalby Söderskog. Dessa fyller en viktig funktion för att skydda biologisk mångfald, bevara landskapsbilden och för friluftsliv.

Vidare har Skåne Natura-2000-områden, exempelvis Falsterbohalvön och Vombsänkan. Kristianstads vattenrike är utsett som ett biosfärområde. Det finns ytterligare skydd i form av naturminnen och fågelskyddsområden

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

Nollalternativet utgår från att en regionplan utan aktualisering, det vill säga att *Regionplan för Skåne 2022–2040* fortsätter gälla. I denna lyfts grönstruktur som ett centralt begrepp och som ett av fyra likvärdiga ben för en hållbar utveckling. I planen beskrivs ambitioner att stärka förutsättningar för biologisk mångfald i landskapet såväl som i urbana miljöer. Planeringsprinciperna är dock delvis vaga i formuleringarna och innehåller inte de lösningar som krävs för att möta utmaningarna. *Regionplan för Skåne 2022–2040* betonar att det långsiktiga målet om att vara en resurseffektiv och resilient region kräver livskraftiga och väl fungerande ekosystem som kan upprätthålla en hållbar produktion av ekosystemtjänster. Skåne har höga naturvärden, vilka planen lyfter som viktiga att bevara och utveckla. Den hanterar emellertid inte målkonflikter och bedömningen är därmed att det finns risk för att oaktsam lokalisering och ianspråktagande av skog och naturmark skulle kunna ge negativa effekter på värdefulla och känsliga områden. Några av riskerna för sådana negativa effekter är i och kring de tillväxtzoner som pekas ut i planen. Exempelvis stråk mellan Malmö och Falsterbo, Lund och Sjöbo och området kring Kristianstad. Förtätning och utbyggnad av väg- och järnvägsstråk på dessa platser kan riskera förlust av grönområden som är viktiga för friluftsliv och biologisk mångfald. Även några av de energizoner som pekas ut i planen riskerar att ha en negativ effekt på naturmiljöer.

Bedömningen är därmed att nollalternativet ger en liten negativ konsekvens jämfört med nuläget.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Regionplan för Skåne 2022–2040 beskriver naturvård tematiskt som en del i hållbar utveckling, exempelvis genom att beskriva grönstruktur i Skåne och dess värde.

Den aktualiserade planen inkluderar även vatten i dessa värden genom att utöka begreppet till grön- och blåstruktur. I *Regionplan för Skåne 2045* beskrivs grön- och blåstruktur som en viktig funktion och som en bärande samhällsstruktur för robusthet och resiliens, klimatanpassning, samhällsberedskap och regional rättvisa. Vidare är *Regionplan för Skåne 2045* mer beskrivande kring målkonflikter och styrande i sin karaktär. Bland annat i krav på regional samordning och krav på skydd, kompensation samt styrning av lokalisering. Ett exempel är kring de tillväxtzoner som pekas ut i planen, där planen förespråkar förtätning. Ett annat exempel är stråk mellan Malmö och Falsterbo, Lund och Sjöbo och området och omkring Kristianstad. Förtätning och utbyggnad av väg- och järnvägsstråk på dessa platser kan riskera förlust av grönområden som är viktiga för friluftsliv och biologisk mångfald. Planen uppmanar här kommunerna att i sin fysiska planering beakta regionala samband och planera markanvändning som stärker strukturens robusthet, särskilt i områden där bebyggelsetryck, infrastrukturutbyggnad, klimatrelaterade risker och brist på natur sammanfaller.

Naturvärdena i Skåne är höga. De direkta effekterna av planen innebär att platser och stråk för utveckling tydligt pekas ut. Förtätning, stationsnära utveckling och koncentration till noder kan minska exploatering av obebyggd mark och därmed innebära positiva effekter för naturmiljön. Stark grön- och blåstruktur samt tätortsnära natur kan bevaras och kopplas samman. Samlokalisering av infrastruktur kan minska totalt intrång. Inom de utpekade platserna för tillväxtmotorer och stråk för förflyttning finns emellertid även risk för negativa effekter för naturmiljön i form av ny transport-, energi- och bebyggelseutveckling, vilket riskerar fragmentering av landskap, intrång i värdefulla naturmiljöer och barriäreffekter. Särskilt i områdena kring tillväxtmotorer, längs stråk och i landsbygdsområden.

Naturmiljöer karakteriseras av att vara gränsöverskridande och kräva mellankommunalt samarbete. Planen bedöms ge förutsättningar för detta eftersom den även medför effekten av att samordning mellan kommuner gynnas och krav på åtgärder som kan bidra till att bibehålla och utveckla naturvärden. Detta eftersom den aktualiserade planen är mer styrande jämfört *med Regionplan 2022–2040*. Målkonflikterna konkretiseras genom åtgärder och styrning, vilket inte görs i Reg*ionplan 2022–2040.*

Planförslaget bedöms därmed ge positiv konsekvens jämfört med nollalternativet.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att planförslaget sammantaget ger en positiv konsekvens för naturmiljön jämfört med nollalternativet. Naturmiljöns värde bedöms som högt och den betydande negativa miljöpåverkan som trots detta kvarstår vid ett genomförande utgörs av fragmentering av landskap, intrång i värdefulla och skyddade naturmiljöer samt barriäreffekter för biologisk mångfald. Särskilt i områden kring tillväxtmotorer, längs infrastrukturstråk och i landsbygdsområden. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja åtgärder för att förebygga, minimera och avhjälpa betydande negativ miljöpåverkan samt sätt att hantera utpekade målkonflikter i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera samordning av grön- och blåstruktur över kommungränser för sammanhängande ekologiska samband, och identifiera regionalt viktiga värdekärnor, spridningsvägar och rekreationsområden som underlag för kommunal planering.
- Säkerställa att större exploateringar och infrastruktursatsningar analyseras i ett landskapsperspektiv, särskilt där flera kommuner påverkas och där kumulativa effekter kan uppstå, inklusive en gemensam syn på målkonflikter mellan bebyggelseutveckling, infrastruktur och naturmiljö i områden med högt bebyggelsetryck.
- Stärka samverkan kring klimatanpassning i landskapet, exempelvis avseende vattenreglering, skyfall, erosion och kustnära processer, där åtgärder ofta behöver genomföras i ett större geografiskt sammanhang.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera bevarande och utveckling av grön- och blåstruktur vid lokalisering av ny bebyggelse och infrastruktur, särskilt i områden med höga naturvärden eller brist på tillgänglig natur, samtidigt som ekologiska samband bevaras och stärks så att fragmentering och barriäreffekter undviks eller minimeras.
- Säkerställa att bebyggelseutveckling sker i första hand i redan ianspråktagna och kollektivtrafiknära lägen, för att minska intrång i obebyggd mark och biologiskt värdefulla miljöer.
- Säkerställa att tätortsnära natur, småbiotoper och strukturer i jordbrukslandskapet beaktas och integreras i planeringen, särskilt i områdena mellan stad och landsbygd.
- Tillämpa skadelindringshierarkin vid intrång i naturmiljöer, och säkerställa att förlust av ekologiska funktioner så långt som möjligt undviks, minimeras eller kompenseras.

Vattenmiljö

Förutsättningar

Miljökvalitetsnormer

Vattenförekomster delas in i grundvatten och ytvatten (sjöar, vattendrag och kustvatten). Samtliga omfattas av Sveriges vattenförvaltning. För att bedöma grundvatten görs två statusbedömningar, kemisk och kvantitativ och statusen är antingen god eller otillfredsställande. Den ekologiska statusen bedöms i en femgradig skala; *hög status, god, måttlig, otillfredsställande* och *dålig.*

Hav / Kustvatten (Östersjön & Västerhavet)

I Skåne finns det 22 kustvatten. Den senaste Marina strategin 2024–2029 från Havs och vattenmyndigheten visar att svenska havsområden (inklusive Skånes kustvatten) fortsätter att ha en kritisk miljöstatus, utan uppnådd god miljöstatus för arter, livsmiljöer eller belastningar. De huvudsakliga problemen är övergödning, farliga ämnen (miljögifter), överexploatering av arter och bifångst i fiskenäringen. Östersjön har tydligast problem med övergödning, men övervakningsstationer saknas för att bekräfta förekomsten av miljöproblemet. Skånes vatten har hög vattenomsättning och flödar i stort sett fritt mellan varandra. Utbytet med utsjön gör det svårt att knyta övergödningssituationen till enskilda påverkanskällor per vattenförekomst. Vissa indikatorer visar tecken på förbättring, exempelvis ökande bestånd av hälleflundra och marulk, samt minskade nivåer av vissa miljögifter. Syrebrist i djupområden, särskilt i Östersjön är också ett betydande problem.

Sjöar & vattendrag

I Skåne finns det 40 sjöar och 201 vattendrag. Enligt Miljömålsuppföljning Skåne 2024 bedöms endast 16 % av sjöar och vattendrag i Skåne ha god ekologisk status. Av de 241 bedömda vattenförekomsterna i Skåne nådde 39 (ca 16 %) god status. Övriga har tidsfrist till 2027 eller 2033 för att nå normen. Av ytvattnet är det 100 procent som faller i klassen *uppnår ej god* kemisk status, vilket är genomgående i hela Sverige. Detta på grund av att gränsvärdena för kvicksilver och polybromerade difenyletrar överstigs eftersom det förekommer i atmosfärisk deposition. Den ekologiska statusen och potentialen är till största del *måttlig,* ungefär lika stor andel *god* som *otillfredsställande* och en liten del *dålig*.

De viktigaste påverkansfaktorerna är exploatering och fysiska ingrepp (till exempel rensningar), vattenuttag, övergödning, bekämpningsmedel. Åtgärder har vidtagits i form av restaurering av naturliga flöden, vandringsvägar för fisk, skydd av strandnära miljöer och vattenmiljöer, men har ännu inte gett tillräcklig effekt.

Regionala vattenresurser för vattenförsörjning omfattar utpekade sjöar (Vombsjön, Ringsjöarna, Ivösjön och Bolmen) och vattendrag (Helge å och Rönne å). En stor del av Skånes dricksvatten kommer från sjön Bolmen i Småland. Infrastruktur för vattenförsörjning omfattar anläggningar för dricksvattenproduktion och -distribution som till stor del är sammankopplade i mellankommunala system. Vattenverken Vombsjöverket, Ringsjöverket samt Bolmentunneln är riksintressen.

Grundvatten

Skånes sötvattenresurs är redan idag begränsad, särskilt under de varmare månaderna. Skånes invånare är beroende av vatten från få källor och ytvattentäkter vilket gör samhället sårbart. Skånes grundvatten är huvudsakligen av god status, med vissa undantag. I västra och södra Skåne och Kristianstadsslätten finns större grundvattenförekomster. Det finns lokala riskområden för vattenbrist, till exempel på Österlen. Förorenade områden riskerar även att påverka såväl yt- som grundvatten och den kvantitativa statusen är inom vissa områden måttlig. Flera dricksvattentäkter saknar ett långsiktigt skydd. Grundvattnet är särskilt känsligt i kustområdena med anledning av begränsat jorddjup och nära kontakt med havsvattnet. Klimatförändringar medför ett förändrat nederbördsmönster. I de delar av Skåne där nederbörden förväntas öka kan det leda till översvämningar som kan ge konsekvenser för vattenförsörjningen. Den ledningsburna distributionen av vatten kan skadas i samband med skyfall som orsakar ras och skred. I Sveriges södra delar kan en höjning av havsnivån öka risken för saltvatteninträngning för vattentäkter som ligger nära kusten.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

Nollalternativet innebär att planen utan aktualisering fortsätter gälla. Vattenfrågor hanteras på flera olika ställen i *Regionplan för Skåne 2022–2040* och den övergripande nivån innebär en risk att frågorna i efterföljande planering inte får den uppmärksamhet och förståelse som de förtjänar. Det beror på att kommunerna kan ha svårt att utläsa och tolka vad riktlinjerna betyder praktiskt och operativt för dem i deras dagliga verksamhet. *Regionplan för Skåne 2022–2040* uppmärksammar säkerhets- och beredskapsfrågor och hur ett förändrat klimat påverkar vattenflöden och havsnivåer. Det finns ett stort underhållsbehov av befintligt ledningsnät och dagvattenhantering i Skåne. Planen uppmärksammar behovet av att förstärka vattensystemets utformning, kapacitet och säkerhet för bland annat klimatförändringar och befolkningsökningen Skåne står inför. *Regionplan för Skåne 2022–2040* beskriver ej krav på bebyggelse gällande VA-lösningar och placering, men betonar vikten av att exempelvis anlägga våtmarker som kan minska övergödning och stärka den biologiska mångfalden i områden med intensivt jordbruk. Vattenmiljön i Skåne bedöms ha hög känslighet med tanke på

problemen med att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten och dess kritiska roll för tillgången till rent dricksvatten. I *Regionplan för Skåne 2022–2040* framgår att vattenmiljön är viktig för ekosystem och rekreation, men planen ger en översiktlig vägledning för kommande planering. Det finns alltså risk att effekten av nollalternativet blir en planering med fortsatt bristande helhetsperspektiv för vattenmiljöerna på grund av avsaknad av tydlig styrning och vägledning.

Detta tillsammans med de rådande trenderna och planerad exploatering ger den samlade bedömningen att nollalternativet innebär en måttlig negativ konsekvens i jämförelse med nuläget.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

I *Regionplan för Skåne 2022–2040* lyfts vattenmiljöer främst kring dess vikt för ekosystem och rekreation. Den tidigare konsekvensbedömningen lyfte positiva konsekvenser, men också en del farhågor för negativa konsekvenser relaterade till bristande styrning.

I den aktualiserade planen lyfts, förutom dessa delar, även vikten av vatten för dricksvatten- och livsmedelsförsörjning samt robust samhällsförsörjning. I likhet med naturmiljöer lyfts alltså vatten som en viktig funktion för ett fungerande samhälle. Vidare har den aktualiserade planen ett starkare fokus på vattnets roll i ett förändrat klimat såsom risk för torka, vattenbrist och extrema vädervariationer. Vattenmiljö är därmed mer integrerad i andra delar snarare än en separat del. Den aktualiserade planen är därmed mer konkret och styrande. Exempelvis ger planen konkreta riktlinjer som att prioritera ytor för fördröjning av dagvatten och skyfall och lokalisering med hänsyn till översvämningsrisker.

Planen ger både positiva och negativa effekter sett till vattenmiljöer. Planerna på exploatering, ny infrastruktur och ökad hårdgjord yta riskerar att försämra vattenkvalitet, påverka hydrologi och öka belastningen på redan ansträngda vattenförekomster. Ökade uttag kan hota vattenkvantitet i ett förändrat klimat. Däremot ger planen också positiva effekter till följd av ett tydligare stöd för kommunerna i sin fysiska planering med mer konkreta riktlinjer kopplade till vattenhantering. Planen föreslår naturbaserade lösningar, dagvattenfördröjning och planering utifrån avrinningsområden, vilket kan förbättra vattenkvalitet och klimatanpassning. Samordnad bebyggelse- och infrastrukturlokalisering kan minska föroreningsrisker. Planen är alltså direkt styrande genom att den pekar ut vad kommuner ska göra kopplade till specifika planeringsbeslut vid lokalisering och utformning för att skydda vattenmiljöerna. Vattenmiljön i Skåne bedöms ha hög känslighet. I synnerhet med tanke på problemen med att uppnå god ekologisk och kemisk status samt dess kritiska roll för människors tillgång till rent dricksvatten.

Med tanke på planens tydliga styrning som bedöms kunna ge effekt av vägledning till kommunerna, är bedömningen att planen ger en positiv konsekvens jämfört med nollalternativet. Detta under förutsättning att det som anges i planen också genomförs.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot samordnad mark- och vattenanvändning, klimatanpassning och utveckling av grön- och blåstruktur kan bidra till förbättrad vattenmiljö och ökad robusthet i vattenrelaterade system. Den betydande negativa miljöpåverkan som kvarstår är risken att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av försämrad vattenkvalitet, påverkade hydrologiska samband, ökad belastning från hårdgjorda ytor och ökat resursuttag på redan ansträngda vattenförekomster. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja åtgärder för att förebygga, minimera och avhjälpa betydande negativ miljöpåverkan samt sätt att hantera utpekade målkonflikter i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera planering av mark- och vattenanvändning utifrån avrinningsområden, så att vattenflöden, belastning och åtgärder hanteras i ett sammanhängande systemperspektiv där lokalisering av bebyggelse, infrastruktur och teknisk försörjning samordnas så att påverkan på särskilt belastade eller känsliga vattenförekomster och kumulativa effekter minimeras.

- Stärka samverkan kring klimatanpassning kopplad till vatten, exempelvis hantering av skyfall, översvämning, erosion och vattenbrist, där åtgärder ofta kräver samordning över kommungränser.
- Verka för en långsiktigt robust vattenförsörjning, genom att samordna planering av vattenresurser i relation till bebyggelseutveckling och klimatförändringar.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera lokalisering av bebyggelse och verksamheter så att påverkan på vattenförekomster undviks eller minimeras, särskilt i känsliga eller redan belastade områden samt motverka exploatering som ökar belastningen utan att förebyggande eller kompenserande åtgärder säkerställs.
- Säkerställa att hårdgjorda ytor begränsas och att dagvatten hanteras genom naturbaserade lösningar, så att vattenkvalitet, infiltration och naturliga flöden upprätthålls samt integrera dagvattenhantering och klimatanpassning tidigt i planprocessen innan markanvändningen låses.
- Säkerställa att planering och exploatering inte försvårar uppfyllandet av miljökvalitetsnormer för vatten, särskilt i områden med redan otillfredsställande status.

Kulturmiljö

Förutsättningar

Skåne har många kulturmiljöer, som på nationell, regional och kommunal nivå utpekats som mycket värdefulla, exempelvis ett flertal riksintressen. Skånes kulturmiljö är framför allt ett sammanhängande kulturlandskap där jordbruk, slott, byar och kustmiljöer tillsammans berättar regionens historia.

Skånes kulturarv ger ett långt tidsperspektiv, från förhistoria till nutid. Det speglar också regionens historia som både dansk och svensk och dess roll som jordbruks-, kust- och handelsregion. Skåne innehåller cirka 100 riksintressen för kulturmiljövården och cirka 350 särskilt utpekade kulturmiljöområden. De viktigaste typerna av kulturmiljöer i Skåne består av det historiska jordbrukslandskapet med öppna slättbygder och godslandskap med alléer, stenmurar, gårdsstruktur och äldre byar. Vidare finns över 150 slott och herrgårdar och är därmed ett av Europas tätaste slottslandskap. Det finns även flera äldre kyrkor historiska städer, stadskärnor och flera äldre kust- och fiskelägen. Regionen är också rikt på fornlämningar och förhistoriska miljöer såsom Ale stenar och fornlämningslandskap på Bjärehalvön. Dessa visar på en mycket lång bosättningshistoria.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet fortsätter *Regionplan för Skåne 2022–2040* att gälla utan någon aktualisering. Konsekvenserna uppstår i första hand genom att problembeskrivningar och förslag på inriktningar ger avtryck i efterföljande planering och byggande på kommunal nivå. Planens övergripande karaktär gör att konsekvenserna för kulturmiljöer och kulturhistoriska värden blir svåra att bedöma.

Programskedets och planens huvudspår avseende bebyggelseutveckling har varit att hantera tillväxten i Skåne genom förtätning av existerande bebyggelse. Förtätningen kan få konsekvenser för kulturmiljön då ursprungliga stadsplanekvaliteter med bebyggelse i samspel med grönstruktur riskerar att försvinna. Utan en uttalad övergripande strategi riskerar kulturhistoriskt värdefull bebyggelse utan de estetiska kvaliteter som värderas högt för dagen att rivas. Enstaka kulturmiljövärden kan upplevas inte innebära så stora effekter lokalt, men om detta sker på fler platser samtidigt eller över tid kan effekten bli betydande. Även bebyggelse med särskilda kulturhistoriska och arkitektoniska värden riskerar att väljas bort – om marknadstrycket är tillräckligt starkt. Förtätningens omfattning och höjd kan få konsekvenser för centrala områden i form av störningar av bland annat siluettverkan. I nybyggnadsområden kan det finnas risker att möjligheterna att skapa förnyelse och variation genom arbete med existerande kulturmiljöer och grönområden förbises. Många existerande områden har stor potential att bevaras, återanvändas och integreras i nybyggda områden.

Bärande gestaltningsidéer och sammanhang i kulturmiljöer och grönområden i värdefulla stadsplaner kan påverkas negativt vid förtätning. Dessa inkluderar även ett stort antal fornlämningar, vilket ofta är en förklaring till att marken inte tidigare

bebyggts. Risken för denna typ av påverkan ökar i avsaknaden av tydliga ställningstaganden i *Regionplan för Skåne 2022–2040*. Värdet av kulturmiljön i Skåne bedöms som måttligt högt med tanke på bland annat ett stort antal fornlämningar och det sammanhängande kulturlandskapet som karakteriserar landskapet. Effekterna av planens ambitioner om förtätning i kombination med avsaknaden av tydliga ställningstaganden i *Regionplan för Skåne 2022–2040*, kan få effekten att viktiga kulturlämningar försvinner för alltid och att vyer och siluetter förändras drastiskt.

Bedömningen är därmed att nollalternativet medför en måttligt negativ konsekvens.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

I den aktualiserade planen lyfts kulturmiljöns funktion på ett annat sätt, där det framhålls att den bidrar till rekreation, turism och regional attraktivitet. *Regionplan för Skåne 2045* är tydligare i sin styrning jämfört med nuvarande plan. Bland annat syns detta genom att kommuner föreskrivs att aktivt väga in kulturmiljö vid beslut om lokalisering av ny bebyggelse och vid infrastrukturbeslut. På så sätt är *Regionplan för Skåne 2045* tydligare i sin styrning med att kulturmiljön konkret påverkar var kommuner får exploatera. Planen anger vidare att fragmentering av landskapet är ett problem och därmed att sammanhängande strukturer ska bevaras. Detta innebär att infrastruktur och exploatering måste planeras så att kulturpräglade landskap inte bryts sönder. Planen framhåller också att landskapsbild, grön- och blåstruktur (inkl. kulturmiljö) sträcker sig över kommungränser och kräver samordnad planering. Värdet av kulturmiljön i Skåne bedöms som måttligt högt. Bland annat med anledning av de många fornlämningar som finns och som riskerar att försvinna för all framtid vid exploatering. Regionplanens effekter medför risker för att storskalig infrastruktur, energianläggningar och bebyggelse i öppna landskap, kustmiljöer och historiska stråk kan påverka landskapsbild, visuella samband och kulturhistoriska värden negativt. Samtidigt kan förtätning i stationsnära och redan exploaterade lägen minska påverkan på kulturmiljöer och kulturlandskap. Utveckling av ortscentrum och noder kan stärka kulturmiljövärdens användning och synlighet. Effekten av en tydligare styrning och vägledning bedöms kunna innebära att kulturmiljöer beaktas och vägs in som ett tungt intresse vid kommunal planering.

Därmed bedöms planen innebära positiva konsekvenser jämfört med nollalternativet, som innebär en vagare styrning och större risker för att viktiga kulturmiljöer försvinner.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanen innebär en tydligare styrning där kulturmiljöer i högre grad ska vägas in i lokalisering av bebyggelse och infrastruktur. Detta kan bidra till att kulturmiljöer beaktas som ett tungt allmänt intresse i planeringen. Kulturmiljöns värde bedöms som måttligt högt och den betydande negativa miljöpåverkan som kan uppstå är främst kumulativ och delvis irreversibel. Enskilda ingrepp kan var för sig framstå som små, men sammantaget och över tid kan storskalig exploatering, infrastrukturutbyggnad och fragmentering leda till att kulturhistoriska värden, fornlämningar och landskapsbild går förlorade för all framtid. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja åtgärder för att förebygga, minimera och avhjälpa betydande negativ miljöpåverkan samt sätt att hantera utpekade målkonflikter i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera samordnad planering av kulturmiljöer och kulturlandskap över kommungränser, och säkerställ att större infrastruktur- och exploateringsprojekt analyseras i ett landskapsperspektiv med avseende på kulturhistoriska samband, landskapsbild och visuella kvaliteter.
- Säkerställa att riksintressen och särskilt skyddsvärda kulturmiljöer integreras i planeringsunderlag och avvägningar.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Säkerställa att kulturmiljöer aktivt vägs in i lokalisering av ny bebyggelse och infrastruktur, så att värdefulla miljöer, landskap och strukturer bevaras och utvecklas.
- Prioritera bebyggelseutveckling i redan exploaterade och stationsnära lägen, för att minska påverkan på kulturpräglade landskap och historiska strukturer.

- Bevara och stärka landskapsbild, visuella samband och historiska strukturer vid planering av ny bebyggelse och tekniska anläggningar, särskilt i öppna landskap, kustmiljöer och historiska stråk samt anpassa kommande exploateringars skala, struktur och utformning till platsens kulturhistoriska förutsättningar.
- Integrera kulturmiljöer som en resurs i utveckling av ortscentrum och noder, exempelvis genom att stärka tillgänglighet, användning och synlighet av kulturmiljövärden.

Hushållning med naturresurser

Förutsättningar

Skåne är en av Sveriges mest resursrika, men också mest exploaterade regioner. Det beror på en kombination av mycket bördig jordbruksmark, hög befolkningstäthet, stark urbanisering och tillväxt och begränsade naturresurser per capita. Detta skapar en region där konflikter mellan användning och bevarande är särskilt tydliga. Skåne är resursrikt, men också en region där resurserna är begränsade i relation till efterfrågan.

Jordbruksmark

Jordbruksmarken i Skåne är Sveriges mest produktiva jordbruksmark och står för cirka 40–50 procent av Sveriges vegetabilieproduktion. Ett mildare klimat gör växtsäsongen längre jämfört med övriga Sverige. Marken i Skåne består av lerjord, morän och lössliknande jordar. Landskapet är också relativt platt, vilket gör det lätt att bruka effektivt. Den bördiga jordbruksmarken har bildats över mycket lång tid och är därmed i praktiken oersättlig om den tas i anspråk i annat syfte. Exploatering, fragmentering och klimatförändringar i form av torka och extrem nederbörd är utmaningar som riskerar att försämra möjligheten till vegetabilieproduktion i Skåne.

Vatten

Som redan beskrivits i avsnittet om vattenmiljö är vatten en annan naturresurs där Skåne har utmaningar. Skåne har relativt små sötvattenresurser jämfört med många andra svenska regioner och är starkt beroende av grundvatten och lokala vattentäkter. Problem med vattenbrist har varit återkommande de senaste decenniets torra somrar. Det riskerar överuttag av grundvatten. En annan stor risk är saltvatteninträngning vid kusten, föroreningar från jordbruk i form av näringsläckage och urbana miljöer. Vatten förväntas bli en av de mest kritiska naturresurserna och kan därmed utgöra flaskhals för Skånes utveckling.

Ekosystemtjänster

Skåne rymmer många ekosystemtjänster genom variationsrikedomen i jordbrukslandskap, skog och kust med många arter knutna till odlingslandskap. Samtidigt är Skåne ett av Sveriges mest påverkade landskap till följd av intensivt jordbruk, fragmenterat landskap och få sammanhängande naturområden. Dessa är viktiga då de bidrar till viktiga ekosystemtjänster såsom pollinering, vattenrening, erosionsskydd och rekreation. Sammanfattningsvis har Skåne hög potential gällande naturresurser, men låg resiliens på grund av påverkat landskap.

Energiproduktion

Skåne producerar mindre el än vad som förbrukas och är därmed starkt beroende av import från andra delar av Sverige. Samtidigt finns det potentiella resurser i form av havsbaserad vindkraft, solenergi och biogas från de stora jordbruken. Här uppstår dock konflikter då energiutbyggnad konkurrerar med jordbruksmark, naturvärden och landskapsbild.

Exploatering och markanvändning

Skåne är en av Sveriges mest tätbefolkade regioner med stark tillväxt i västra och sydvästra delen. Detta har lett till högt marktryck för bostäder och infrastruktur, där olika intressen till stor del konkurrerar om samma ytor, exempelvis städer som växer på mycket bördig mark eller ytor som konkurrerar om livsmedels- och energiproduktion. Vid kusten gör även havsnivåhöjning och erosion att mark riskerar att gå förlorad. Kusterna har historiskt sett och är fortfarande mycket viktiga för fiske. Detta gör kusterna till både en viktig resurs, och samtidigt till ett riskområde.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

Nollalternativet, som innebär att *Regionplan för Skåne 2022–2040 fortsätter* gälla, innehåller flera faktorer som stödjer hushållning med mark och naturresurser. Förtätningsambitionerna kan utgöra en möjlighet till minskat ianspråktagande av produktiv jordbruksmark. Förtätning riskerar emellertid också att grönytor i tätorter tas i anspråk så att viktiga reglerande och rekreativa ekosystemtjänster försvinner.

I *Regionplan för Skåne 2022–2040* finns förhållningssätt om användningen av jordbruksmark och skogsmark genom identifierade utmaningar och framtagna planeringsprinciper. I dessa anges just behovet av avvägning mellan exploateringsintressen och brukningsvärd jordbruksmark och att det behöver utvecklas i den efterföljande planeringen. Planens föreslagna förhållningssätt till Skånes grönstruktur innehåller viktiga ställningstagande av hushållningskaraktär. Det finns emellertid en risk att planeringsprinciper för nybyggnad av bostäder som *Regionplan för Skåne 2022–2040* anvisar frångås, det vill säga att detta ska ske kollektivtrafiknära, i huvudsak i tillväxtmotorerna, de regionala kärnorna eller i de strategiska noderna. Det finns även en risk att kortsiktiga vinster, i form av uppnådda mål i termer av påbörjade bostäder eller anvisad mark, nås på bekostnad av långsiktiga ambitioner att skapa en resurssnål och transporteffektiv bebyggelsestruktur, samt goda och hälsosamma boendemiljöer med tillgång på grönska och rekreation.

Med tanke på historiken av ianspråktagna grönytor i flera av Skånes tätorter finns det en icke försumbar risk att det även fortsatt sker ett successivt ianspråktagande av grönytor för exploatering för bostäder, verksamheter och infrastruktur under planperioden. Mindre yteffektiv bebyggelse med fler småhus tar mer mark i anspråk och kan komma att påverka grönstrukturen och den brukningsvärda jordbruksmarken i större utsträckning än bebyggelse med högre täthet och yteffektivitet.

Av de förhållningssätt som lyfts fram i *Regionplan för Skåne 2022–2040* hänvisar flertalet till andra planer eller program och deras innehåll har i begränsad omfattning beskrivits i planen vilket gör det svårt att bedöma om de var för sig eller sammantaget utgör en god hushållning av Skånes mark- och vattenresurser.

Sammanfattningsvis betraktas jordbruksmark i *Regionplan för Skåne 2022–2040* som viktig men inte absolut skyddad. Exploatering kan ske efter noggranna avvägningar och i kollektivtrafiknära lägen. Exploatering ses som nödvändig för tillväxt, men att den ska ske resurseffektivt. Planen betonar förtätning och effektiv markanvändning och att minimera exploatering. Jordbruksmark kopplas till livsmedelsförsörjning, biologisk mångfald och klimatanpassning. För ekosystemtjänster lyfts dessa som viktiga i gällande regionplan och kompensation accepteras vid påverkan.

Värdet av Skånes naturresurser är högt. Inte minst med anledning av den bördiga jordbruksmarken som är viktig för hela landet och med anledning av att dricksvatten i Skåne är en kritisk resurs. Den existerande planen lyfter också vikten av detta. Dock utan att tydligt ange hur naturresurserna ska prioriteras. Effekten kan därmed innebära en risk för att utbyggnad av transport-, teknisk infrastruktur och bebyggelse kräver stora material- och markresurser. Om spridd bebyggelse tillåts ökar resursåtgången och driftkostnaderna långsiktigt. Risk finns då för att värdefull jordbruksmark tas i anspråk, vilket i förlängningen kan äventyra Sveriges möjlighet till självförsörjning i eventuella kristider.

Konsekvensen av nollalternativet bedöms därmed som måttligt negativ.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Den aktualiserade planen innebär en tydlig förskjutning där jordbruksmark och andra naturresurser inte bara ska hushållas utan de ska aktivt säkras för framtida resiliens och självförsörjning, vilket kraftigt skärper synen på exploatering.

Regionen är rik på naturresurser och efterfrågan på dessa resurser är ännu högre, vilket skapar en obalans som gör att frågor om hushållning, prioritering och skydd av naturresurser blir extra viktiga här jämfört med många andra delar av Sverige. Därmed bedöms värdet som högt. Inte minst med anledning av den bördiga jordbruksmarken, viktiga ekosystemtjänster och dricksvatten som en mycket kritisk resurs i regionen. I planförslaget definieras jordbruksmark tydligare som en nationellt strategisk resurs och central för beredskap och robusthet. Nya principer handlar om att aktivt hushålla och undvika fragmentering samt att väga in livsmedelsberedskap och självförsörjning. Riktlinjerna handlar bland annat om att prioritera befintlig mark före ny exploatering. Den aktualiserade planen har alltså en mycket mer restriktiv

hållning till exploatering på jordbruksmark jämfört med gällande plan. Exploatering på jordbruksmark får endast ske när den är tydligt motiverad i ett större systemperspektiv.

För ekosystemtjänster lyfter den aktualiserade planen en skärpt syn för att undvika nettoförlust av naturvärden och för att prioritera sammanhängande grön- och blåstruktur. Den aktualiserade planen introducerar tydligare än gällande plan skadelindringshierarki. Det vill säga att i första hand undvika påverkan, i andra hand minimera den och i sista hand kompensera för den. Vidare har planen tydligare fokus på klimatanpassning och på natur som systemfunktion, exempelvis gällande vatten och värmereglering. Den aktualiserade planen ger alltså tydligare riktlinjer när det gäller att förhindra påverkan från början framför att kompensera negativ påverkan som redan skett.

Den aktualiserade planen eliminerar inte riskerna med att kortsiktiga vinster äventyrar den långsiktiga resurshushållningen. Dock ger planen bättre förutsättningar jämfört med gällande plan i den tydligare styrningen och skiftet från att betrakta naturresurser som värdefulla till att se dem som en förutsättning för regionens och landets fortsatta försörjning. Det kan medföra effekten av att kommunerna får en tydligare vägledning och styrning i sin planering.

Bedömningen är därmed att den aktualiserade planen ger en positiv konsekvens jämfört med nollalternativet.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att den aktualiserade regionplanen innebär en tydligare och mer restriktiv syn på användning av naturresurser, där särskilt jordbruksmark, vattenresurser och ekosystemtjänster betonas som strategiska resurser för långsiktig robusthet och självförsörjning. Naturresursernas värde bedöms som högt och den betydande negativa miljöpåverkan som kvarstår är den delvis irreversibla förlusten av brukningsvärd jordbruksmark, ekosystemtjänster och vattenresurser vid exploatering, ökad resursanvändning och fragmentering – särskilt vid spridd bebyggelse och infrastrukturexpansion. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja åtgärder för att förebygga, minimera och avhjälpa betydande negativ miljöpåverkan samt sätt att hantera utpekade målkonflikter i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera en samordnad och strategisk hushållning med mark- och vattenresurser, särskilt i frågor som rör brukningsvärd jordbruksmark, vattenförsörjning och energisystem där de regionalt viktiga naturresurserna identifieras och värderas som ett gemensamt planeringsunderlag för lokalisering.
- Samordna och säkerställa ett långsiktigt skydd av brukningsvärd jordbruksmark, och pröva exploatering endast när den är tydligt motiverad utifrån ett övergripande samhällsperspektiv där livsmedelsförsörjning och beredskap vägs in som grund för regional robusthet.
- Säkerställa att lokaliseringsbeslut för resurskrävande verksamheter sker i ett regionalt systemperspektiv, där alternativa lokaliseringar även utanför den egna kommunen beaktas.
- Främja samordning av infrastruktur, energiproduktion och verksamhetsområden samt ett cirkulärt perspektiv i planeringen, så att mark- och resursanvändning effektiviseras och kumulativa effekter minimeras.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera en effektiv markanvändning genom att styra utveckling till befintliga strukturer, noder och kollektivtrafiknära lägen, för att minska uttaget av nya mark- och naturresurser och använda mark- och vattenområden på det sätt de är mest lämpade för.
- Tillämpa skadelindringshierarkin (undvika–minimera–kompensera) vid exploatering, för att begränsa nettoförlust av resurser och ekosystemtjänster.

Människors hälsa och livsmiljö

Detta avsnitt behandlar människors hälsa som en av konsekvensbedömningens betydande miljöaspekter, med fokus på de miljörelaterade hälsorisker som planens fysiska struktur och transportsystem kan ge upphov till. Tyngdpunkten ligger på luftföroreningar och buller samt på risken för ökad exponering vid förtätning av urbana miljöer. Bedömningen utgår från miljökvalitetsnormer och miljömålet Frisk luft och belyser därmed hur planen påverkar förutsättningarna för en hälsosam fysisk livsmiljö. De bredare och mer socialt inriktade hälsofrågorna – om jämlik hälsa och hälsofrämjande vardagsmiljöer för hela befolkningen – behandlas i det efterföljande avsnittet om Folkhälsa.

Förutsättningar

Luft

Luftföroreningar har en stor påverkan på vårt samhälle och det är en av de största orsakerna till sjukdom i hela världen. De kan bero på lokala föroreningskällor men föroreningar kan även transporteras långa avstånd och deponeras genom nederbörd till vatten och mark.

Miljökvalitetsnormer anger gränsvärden för oacceptabla halter, medan miljökvalitetsmålet *Frisk luft* utgår från vad som krävs för att skydda hälsa och miljö och därmed är mer långtgående. Eftersom hälsoeffekter uppstår även vid låga halter är det relevant att relatera till målnivåerna.

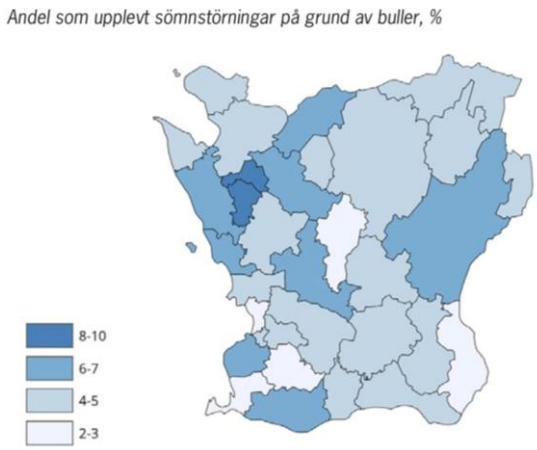
I Skåne är vägtrafik den dominerande lokala källan till hälsopåverkande luftföroreningar, främst kväveoxider och partiklar. Även sjöfart och småskalig uppvärmning bidrar till lokala utsläpp, även om utsläppen från dessa källor generellt har minskat. Samtidigt påverkas Skåne i hög grad av utsläpp utanför Skåne, så kallad bakgrundsluft. Skåne blir påverkat av utsläpp på andra platser på jorden och utsläpp som sker i Skåne påverkar andra platsers luftkvalitet. Generellt sett är de lokala utsläppen mindre än halterna i bakgrundsluften. Forskning visar dock att lokala utsläpp är farligare än partiklar i bakgrundsluften eftersom de är mer nyligen spridda och på grund av det mer reaktiva. Genom att slå samman lokala- och bakgrundshalter överstiger Skånes luft en del halter för miljökvalitetsmålet för *Frisk luft*. Sammantaget innebär detta att luftkvaliteten i Skåne påverkas av både lokala och internationella utsläpp, och att måluppfyllelse förutsätter samverkan över administrativa gränser.

Buller

Enligt *Miljöhälsorapport SKÅNE 2017*, finns uppskattningar om att var femte svensk utsätts för bullernivåer som överskrider det tidigare riktvärdet för trafikbuller på 55 dB (A). Enligt uppföljningen av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö är den vanligaste störningen i Skåne störning från omgivningsbuller. Risken att exponeras för trafikgenererat buller ökar för dem som bor i bostäder som har fönster ut mot större gator och trafikleder. Risken för exponering ökar även vid förtätning av urbana miljöer.

Internationella riktlinjer (WHO) anger lägre nivåer som är betydligt lägre än de svenska riktvärdena för genomsnittlig ljudnivå utomhus från trafikbuller vilket framgår av Folkhälsomyndighetens *Miljöhälsorapport 2021*.

Utöver att bullret kan utgöra ett rent allmänt störningspåslag kan det även ha negativ inverkan på till exempel inlärning och prestation, ge hörselskador och tinnitus, ge negativa fysiologiska följdeffekter samt ge sömnstörningar som i sin tur kan leda till negativ hälsopåverkan.

Figur 7. Andel som upplevt sömnstörningar på grund av buller. Ur Region Skånes folkhälsorapport 2023.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet fortsätter nuvarande plan att gälla. Denna karakteriseras av planeringsprinciper på en övergripande strategisk nivå, vilket innebär att den är allmänt hållen och vägledande. Planen har ett starkt fokus på transportsystemets omställning genom överflyttning till kollektivtrafik, cykel och järnväg. Vidare lyfts förtätning i kollektivtrafiknära lägen som centralt verktyg för minskade utsläpp och grönstruktur lyfts som medel för bättre luftkvalitet och hälsa. Planen nämner miljökvalitetsnormer för luft men endast översiktligt. De planeringsprinciper som lyfts i planen kan påverka miljökvalitetsnormerna för luftkvaliteten i positiv riktning genom att skapa möjligheter för hållbara transporter och genom att den regionala fysiska planeringen medverkar till ett minskat bilberoende. En ökad satsning på kollektivtrafik bidrar till att minska utsläpp av luftföroreningar och partiklar från biltrafik. Det kan också få synergieffekter så genom att bidra till att uppfylla miljömålet *Frisk luft* och även till *Begränsad klimatpåverkan* då utsläppen från inrikes transporter ska minska väsentligt. Dock nämns arbetet främst som en princip att inte försämra uppfyllelse vid planering snarare än att aktivt uppfylla normer och miljökvalitetsmål. Planen saknar detaljerad redovisning för hur detta bör ske.

Buller är den miljöstörning som påverkar flest människor. I planen behandlas buller som en miljö- och hälsoeffekt av transporter och genom att minska biltrafik så minskas bullerstörningar. Detta lyfts som särskilt viktigt i stadsmiljöer och i friluftsmiljöer som ska skyddas från buller. Planen betonar behov av tysta områden för rekreation och hälsa. Planens inriktning är att förtäta befintliga strukturer utan att miljökvalitetsnormerna påverkas negativt. Detta kräver att den efterföljande planeringen beaktar denna målkonflikt. Fokus är att inte negativt påverka uppfyllelse vid exploatering. Planen har inga specifika riktlinjer kopplade till bullerkällor.

Luftföroreningar och bullerstörningar är tydligt lokaliserade till de utpekade större städerna främst i västra delen av regionen och det är där dessa kan förväntas ge störst effekt i form av försämrad hälsa hos befolkningen. I andra delar av Skåne är problemet inte lika stort. Därmed värderas också känsligheten som betydligt högre i områden som redan har problem med bullerstörda invånare och där luftkvaliteten och bullernivåerna riskerar att överstiga miljökvalitetsnormerna och gränsvärdena för miljömålen. Där värdena ligger över eller nära normer och gränsvärden bedöms känsligheten som hög. Planen nämner målkonflikter som kan uppstå i ambitionen att förtäta och samtidigt underskrida normer och gränsvärden. Dock utan att ge någon tydlig styrning kring hur detta ska ske. Effekten av ett sådant förhållningssätt i planen riskerar att bli att efterföljande planering inte lyckas göra avvägningar mellan olika intressen och att kumulativa effekter uppstår genom fragmenterad planering. Planen fokuserar också främst på bullerstörningar och luftföroreningar från väg- och järnvägstrafik. Därmed riskerar ytterligare en effekt innebära att andra bullerkällor förbises, såsom buller från andra hamnar, buller från energizoner eller buller från ny teknik såsom drönare.

Då känsligheten bedöms som både hög och låg beroende på geografisk plats och effekterna kan innebära att normer och gränsvärden riskerar att överskridas i efterföljande planering, bedöms nollalternativet innebära små till måttligt negativa konsekvenser.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Den aktualiserade planen är tydligt utvecklad när det gäller människors hälsa och livsmiljö, till skillnad från *Regionplan 2022–2040,* som främst utgör en strategisk och principbaserad plan där luft och buller hanteras indirekt via transport, markanvändning och hållbarhetsmål. I planen behandlas luft och buller som centrala hälsorisker, tydligare integrerade med miljökvalitetsnormer. Planen innehåller konkreta riktlinjer och åtgärder och hanterar nya tekniska system och bullerkällor. Åtgärderna handlar om minskade utsläpp och rening och till nya fenomen såsom buller från luftmobilitet såsom drönare. Planen är därför mer operativ och systematisk i sin karaktär och tydligare kopplad till styrning. För miljökvalitetsnormerna för luft beskriver gällande plan hur dessa ej ska försämras medan aktualiserad plan beskriver hur planeringen aktivt ska bidra till uppfyllelse.

För buller beskrivs hur att detta ska hanteras betydligt mer konkret och sektorspecifikt kopplat till transportinfrastruktur (väg, järnväg), från hamnar och flygplatser samt från ny teknik (drönare, luftmobilitet). Behov av bullerskydd i tätorter beskrivs samt lokaliseringsprinciper för störande verksamheter och planering av luftrum och teknik med bullerhänsyn. Åtgärder som tas upp är bland annat koncentration av bebyggelse till kollektivtrafiklägen, reservering av mark för bullerskydd, styrning av lokalisering av störande verksamheter och utformning av transporter och mobilitetssystem för minskad påverkan.

Känsligheten värderas som både hög och låg beroende på geografisk lokalisering där hög känslighet bedöms vara i de större städerna och de utpekade tillväxtmotorerna. Hög känslighet råder även i områden som är viktiga ur friluftssynpunkt och för naturmiljöer. I verksamhetsområden bedöms däremot känsligheten som låg. Planen kan komma att innebära negativa effekter i sitt genomförande i form av buller och luftföroreningar från hamnar, flyg och tekniska anläggningar, vilka kan försämra boendemiljöer, särskilt i täta transport- och logistiklägen. Planen kan även innebära positiva effekter i form av närhet till grönområden, kollektivtrafik, service och trygga noder stärker fysisk och psykisk hälsa. Minskade utsläpp genom hållbart resande och fossilfri energi ger förbättrad luftkvalitet. Med tanke på att planen har en styrande och mer operativ karaktär bedöms det finnas större möjlighet att uppnå positiva effekter vid planens genomförande jämfört med gällande plan.

Bedömningen är därmed att den aktualiserade planen kan ge positiva konsekvenser jämfört med nollalternativet.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot koncentrerad bebyggelsestruktur, hållbara transporter och stärkt grönstruktur kan bidra till förbättrad hälsa. Känsligheten är hög i de större städerna och tillväxtmotorerna, där luftkvalitet och bullernivåer redan ligger nära eller över riktvärden. Den betydande negativa miljöpåverkan som kan uppstå är ökad exponering för buller och luftföroreningar vid förtätning och i täta transport- och logistiklägen med risk att miljökvalitetsnormerna för luft och riktvärdena för buller överskrids och att miljömålen *Frisk luft* och *God bebyggd miljö* motverkas. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja åtgärder för att förebygga, minimera och avhjälpa betydande negativ miljöpåverkan samt sätt att hantera utpekade målkonflikter i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera samordning av bebyggelseutveckling, transportinfrastruktur och teknisk försörjning, så att negativa effekter på hälsa och livsmiljö begränsas i ett regionalt perspektiv.
- Säkerställa att lokalisering av större anläggningar och transportstråk analyseras utifrån samlade hälsoeffekter, miljökvalitetsnormer för buller, vatten och luftkvalitet, särskilt där flera kommuner berörs.
- Samordna planering av grön- och blåstruktur som en hälsofrämjande resurs, så att tillgången till rekreation och naturmiljö blir likvärdig i regionen.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera lokalisering av bebyggelse i miljöer med god tillgång till kollektivtrafik, service, grönområden och rekreation, för att främja god livsmiljö och minska exponering för negativa miljöfaktorer, särskilt i tätortsnära lägen och områden med högt bebyggelsetryck.
- Säkerställa att buller, luftföroreningar och andra miljöstörningar beaktas i lokalisering och utformning av bebyggelse, särskilt i närhet till större transportstråk och logistikområden.

Risker och säkerhet

Detta avsnitt behandlar de faktiska riskerna i samhället och regionens förmåga att hantera dem. Till skillnad från övriga miljöaspekter bedöms riskerna inte som löpande störningar enligt den ordinarie konsekvensmetoden, utan utifrån om de kan anses acceptabla. Tyngdpunkten ligger på klimatrelaterade risker såsom översvämning, värmebölja och torka, samhällsrisker kopplade till kritisk infrastruktur, stora trafikflöden och farligt gods samt ett försämrat säkerhetspolitiskt läge med hot som cyberangrepp, sabotage, terrorism och krig. Avsnittet belyser därmed samhällets robusthet och beredskap inför störningar och olyckor, medan de sociala och upplevda dimensionerna av trygghet behandlas i avsnittet Trygghet.

Förutsättningar

Klimatrelaterade risker

Klimatförändringarna innebär redan idag påtagliga konsekvenser för Skåne, och regionen betraktas som en av de mest utsatta i Sverige. Detta beror framför allt på dess geografiska läge med en lång och låglänt kust, en hög befolkningstäthet och en omfattande jordbruksproduktion. Sammantaget gör dessa faktorer att Skåne är särskilt känsligt för förändringar i temperatur, nederbörd och havsnivåer, vilket ställer stora krav på klimatanpassning och långsiktig planering.

En av de mest framträdande riskerna är kopplad till översvämningar. I Skåne handlar det både om kustöversvämning till följd av stigande havsnivåer och om översvämningar i inlandet orsakade av intensiva regn och höga flöden i vattendrag. Den skånska kusten är i sin helhet utpekad som ett riskområde för översvämning och erosion, vilket innebär att bebyggelse, infrastruktur och viktiga samhällsfunktioner i många fall är exponerade. Klimatförändringen väntas dessutom förstärka dessa risker genom högre medelvattenstånd och fler extrema väderhändelser. Samtidigt ökar risken för kortvariga men intensiva skyfall, vilket kan leda till omfattande urbana översvämningar när dagvattensystem inte klarar belastningen. Erfarenheter från senare år visar att sådana händelser redan orsakar problem med översvämmade bostäder, störningar i trafiksystem och påverkan på vattenkvaliteten.

En annan central klimatrisk i Skåne är värmeböljor och ökande temperaturer. Klimatprognoser visar att antalet varma dagar och perioder med mycket höga temperaturer kommer att öka i framtiden. Detta innebär en ökad belastning på både samhälle och individer, särskilt inom tätorter där så kallade urbana värmeöar förstärker effekterna. Värmeböljor kan få betydande konsekvenser för folkhälsan, inte minst för äldre och andra känsliga grupper, genom ökad dödlighet och sjuklighet. De påverkar även energisystemet och arbetsförmågan samt kan leda till ökade behov av kylning i byggnader och vårdinrättningar.

Torka och vattenbrist utgör ytterligare en viktig riskfaktor. Skåne har redan under senare år drabbats av återkommande sommartorka, och klimatförändringen förväntas förstärka denna utveckling genom högre temperaturer och perioder med minskad nederbörd. Detta kan leda till sjunkande grundvattennivåer, minskad markfukt och lokala problem med vattenförsörjningen. Eftersom Skåne är ett av Sveriges viktigaste jordbruksområden är regionen särskilt sårbar för just kombinationen av torka och värme, vilket kan få stora konsekvenser för livsmedelsproduktionen och den regionala ekonomin.

En viktig aspekt som lyfts i både forskning och regionala analyser är att klimatrisker sällan uppträder isolerat, utan snarare samverkar och förstärker varandra. Exempelvis kan en värmebölja samtidigt med torka förvärra effekterna på jordbruket, medan kraftiga regn i kombination med redan höga vattennivåer kan leda till särskilt omfattande översvämningar. Denna

typ av så kallade samverkande eller kedjade risker innebär att påverkan på samhället kan bli större än summan av enskilda händelser. Konsekvenserna kan spridas mellan olika sektorer, såsom vattenförsörjning, energisystem, transporter och livsmedelsproduktion, vilket gör riskhanteringen mer komplex.

Utöver dessa huvudsakliga riskområden påverkar klimatförändringarna även ekosystem och naturresurser i Skåne. Förändrade temperatur- och nederbördsmönster bidrar till försämrad vattenkvalitet, ökad erosion samt förändrade livsvillkor för växter och djur. Detta kan i sin tur påverka biologisk mångfald och ekosystemtjänster som är viktiga för både natur och samhälle. Även jord- och skogsbruket påverkas genom förändrade odlingsförutsättningar och ökad risk för skador.

Samhällsrisker

En särskilt viktig riskkategori är störningar i kritiska system. Avbrott i elförsörjning, IT eller transporter kan snabbt leda till omfattande konsekvenser genom beroenden mellan olika sektorer. Analyser visar att bortfall av exempelvis el, IT-system eller drivmedel kan få allvarliga effekter på samhällsviktig verksamhet och i vissa fall slå ut centrala funktioner helt. Skåne är även utsatt för risker kopplade till olyckor och tekniska händelser, bland annat till följd av regionens roll som transportnod. Stora trafikflöden och hantering av farligt gods innebär risk för olyckor med potentiellt omfattande konsekvenser, särskilt i tätbefolkade områden. Vidare lyfts hälsorelaterade risker, särskilt pandemier, som en central utmaning. Erfarenheter visar att sådana händelser kan påverka flera samhällssektorer samtidigt och skapa betydande belastning på vård och försörjningssystem. Den säkerhetspolitiska utvecklingen innebär samtidigt ett ökat fokus på hot såsom cyberangrepp, sabotage, terrorism och i förlängningen krig. Dessa hot riktas ofta mot samhällsviktig infrastruktur och kräver en stärkt civil beredskap.

Risk för föroreningar

Risken för markföroreningar i Skåne är nära kopplad till regionens historiska och pågående markanvändning, särskilt inom industri, jordbruk, transport och urban utveckling. Skåne har en lång industriell tradition och är samtidigt ett av Sveriges mest intensivt brukade jordbruksområden, vilket innebär att både punktkällor och diffusa källor bidrar till föroreningssituationen.

En stor del av de identifierade förorenade områdena är kopplade till tidigare industriverksamheter, såsom kemisk industri, verkstadsindustri, varv, impregneringsanläggningar och avfallsupplag. Föroreningar från dessa verksamheter kan innehålla exempelvis tungmetaller, petroleumprodukter, lösningsmedel och organiska miljögifter. Många av dessa områden finns i eller i anslutning till större tätorter som Malmö, Helsingborg och Landskrona, där markanvändningen idag ofta förändras genom förtätning och omvandling.

Utöver detta finns en utbredd påverkan från infrastruktur och transportrelaterad verksamhet, exempelvis längs större vägar, järnvägar och i hamnområden. Här kan föroreningar bestå av oljor, metaller och partiklar som ackumulerats över tid. Även nedlagda bensinstationer och verkstäder utgör vanliga riskobjekt.

Jordbruksmarken i Skåne är i vissa områden påverkad av diffusa föroreningar, framför allt till följd av långvarig användning av växtskyddsmedel och gödningsämnen. Även om dessa föroreningar ofta har lägre halter än i industriområden, kan de vara utbredda och påverka både markens kvalitet och närliggande vattenmiljöer.

En särskild utmaning i Skåne är kopplingen mellan markföroreningar och grundvatten samt ytvatten, då de genomsläppliga jordarna och den intensiva markanvändningen kan underlätta spridning av föroreningar. Detta är särskilt relevant i områden med viktiga dricksvattenresurser. Se avsnitt om vattenmiljö.

Sammantaget bedöms risken för markföroreningar i Skåne vara betydande men väl kartlagd i många områden, med etablerade processer för inventering och efterbehandling. Samtidigt kvarstår utmaningar i form av spridningsrisker, kumulativa effekter och behovet av långsiktigt hållbar hantering, särskilt i områden med högt exploateringstryck.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

Klimatrelaterade risker

Regionplan för Skåne 2022–2040 behandlar klimatrisker huvudsakligen på en strategisk och övergripande nivå, där fokus ligger på långsiktiga utvecklingsinriktningar, robusthet och hållbar mark- och vattenanvändning. Identifierade risker kopplas i viss utsträckning till föreslagna åtgärder, exempelvis genom principer för klimatanpassning, resurseffektivitet och samhällsplanering.

Hanteringen av risker präglas dock i stor utsträckning av generella ställningstaganden snarare än konkreta, operativa åtgärder. Det saknas i flera fall tydlig koppling mellan specifika risker, genomförandeansvar, uppföljningsmekanismer och verifierbara effekter av åtgärderna. Detta innebär att det är svårt att fullt ut bedöma i vilken utsträckning riskreduceringen faktiskt uppnås i praktiken.

På en principiell nivå finns en relevant och ändamålsenlig inriktning för att hantera identifierade risker, men bristen på konkretisering och uppföljningsbarhet innebär att det kvarstår osäkerheter kring den faktiska risknivån. Acceptabiliteten är därmed beroende av hur planen omsätts i efterföljande planering och genomförande.

Mot denna bakgrund bedöms hanteringen av riskerna i planen endast delvis kunna anses vara acceptabla.

Samhällsrisker

I *Regionplan för Skåne 2022–2040* beskrivs risker övergripande och indirekt med fokus på planeringsförutsättningar och robusthet som en del av hållbar utveckling. Säkerhetspolitiska frågor tas upp i planen, men beskrivs relativt kortfattat. Exempelvis genom att beskriva att det finns ett behov av krisberedskap och totalförsvar och genom att ge exempel på pandemier som exempel på globala störningar som kräver omställningsförmåga på arbetsmarknaden. Sociala risker såsom segregation, otrygghet och kriminalitet hanteras genom att belysa socioekonomiska skillnader och segregation som betydelsefulla för tillit och social oro. Någon samlad riskbild finns inte. Huruvida riskerna ses som acceptabla eller ej är helt beroende av efterföljande planering. Så som planen är utformad är det troligtvis svårt för kommunerna att använda dokumentet som vägledning i sitt arbete med att förebygga och hantera risker.

Bristen på konkretisering i planen medför att någon bedömning inte kan göras av om riskerna är acceptabla eller inte.

Risk för föroreningar

Regionplan för Skåne 2022–2040 beskriver ej områden i Skåne där det potentiellt finns föroreningar i mark och/eller vatten. Hanteringen är relevant men relativt implicit och ospecificerad, vilket gör att kopplingen mellan risk och konkreta åtgärder är svag. Däremot syftar planen till att minska riskerna att planlägga områden med risk för människors hälsa och även minska riskerna för spridning av föroreningar i naturen.

Riskerna kan endast delvis anses vara hanterade på en acceptabel nivå. Planen innehåller relevanta principer, men hanteringen är för övergripande för att säkerställa att riskerna faktiskt reduceras i genomförandet.

Huruvida riskerna för föroreningar kan anses som acceptabel eller ej kan därmed inte bedömas utifrån underlaget.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Klimatrelaterade risker

I *Regionplan för Skåne 2045* behandlas klimatrisker mer systematiskt och med ett tydligare fokus på resiliens, klimatanpassning och långsiktig robusthet i samhällsstrukturen jämfört med gällande plan. Risker kopplas i högre grad till konkreta åtgärdsinriktningar, såsom stärkt motståndskraft i bebyggelse och infrastruktur, hänsyn till klimatrelaterade hot samt behov av flexibilitet i planeringen. Klimatanpassning hanteras inte som ett separat tema utan som en grundläggande princip som direkt påverkar var, hur och om utveckling får ske i Skåne.

Planen uppvisar en förbättrad tydlighet i hur klimatrisker ska hanteras jämfört med gällande plan, inklusive en mer utvecklad förståelse för osäkerheter och behovet av kontinuerlig anpassning. Det finns även en starkare koppling mellan strategiska mål och praktiska åtgärder, vilket bidrar till att reducera både sannolikheten för och konsekvenserna av negativa händelser. Bland annat beskrivs detta i åtgärder för att stärka sammanhängande strukturer, reservera mark för vattenreglering och undvika fragmentering. Grön- och blåstruktur blir ett huvudverktyg för klimatanpassning och inte endast en naturmiljöfråga.

Områden som pekas ut i planen för åtgärder är kustnära områden i hela Skåne (inklusive Falsterbonäset, Bjärehalvön och Österlen). Här betonar planen behovet av både fysiska skyddsåtgärder och anpassad lokalisering av ny bebyggelse samt möjlig reträtt från särskilt utsatta lägen. Stadsregioner (Malmö, Helsingborg, Lund och Kristianstad) lyfts också som utsatta för värmeöar, skyfall och komplex systempåverkan. Åtgärder inkluderar grönstruktur, blågröna lösningar och robust stadsplanering som integrerar klimatanpassning i den byggda miljön. I jordbrukslandskapet i Skånes inland (särskilt i nordöstra och sydöstra Skåne) lyfter planen behov av vattenhushållning, multifunktionella landskap och stärkt resiliens i livsmedelssystemet för att motverka risker för torka, vattenbrist och förändrade klimatförutsättningar.

Längs med strategiska transport- och energisystem (till exempel korridorer mellan större städer och kopplingar till hamnar) fokuserar åtgärderna på redundans, robust lokalisering och integrering av klimatanpassning i utbyggnaden för att motverka risker för avbrott, störningar och klimatpåverkan på infrastruktur.

Även Kristianstadområdet är utpekat för åtgärder i och med dess låglänta geografi. Här pekas behov av aktiva skyddssystem och långsiktig planering av markanvändning ut för att minska risk för skador vid översvämning.

Samtidigt är genomförandet i hög grad beroende av aktörer på kommunal och lokal nivå, vilket medför att det även i denna plan kvarstår en viss osäkerhet kring faktisk måluppfyllelse. Trots detta bedöms *Regionplan för Skåne2045* hantera riskerna på ett mer utvecklat och tydligt sätt än nollalternativet.

Med utgångspunkt i detta bedöms hanteringen av risker vara acceptabel.

Samhällsrisker

Samhällsrisker hanteras på ett annat sätt i den aktualiserade planen jämfört med den gällande. I aktualiserad version behandlas risker mer explicit, systematiskt och sektorsövergripande med fokus på resiliens, säkerhetspolitik, beredskap och samhällsstörningar som centrala planeringsfrågor. Planen tydliggör att säkerhetspolitik är en uttalad planeringsförutsättning och nära förknippad med geopolitik, NATO, hybridkrig med mera. Planen har fokus på civilt försvar i fysisk planering, skydd av kritiska funktioner och robust samhällsstruktur mot störningar. Sociala risker kopplas även tydligare till samhällsstabilitet, säkerhet och platsers robusthet. Planen gör en starkare koppling mellan segregation, otrygghet och systemrisker med perspektivet att sociala risker påverkar hela systemets stabilitet.

Huruvida riskbilden avseende samhällsrisker kan anses vara acceptabel eller ej är dock fortsatt osäkert. Planen visar ökad medvetenhet om ett försämrat omvärldsläge och behov av robusthet, men det saknas uppföljningsbarhet. Vidare saknas analys av energiförsörjning i kris, livsmedelsförsörjning ur beredskapsperspektiv och andra beroenden (till exempel import, logistik, IT). Utifrån underlaget är det därmed inte möjligt att avgöra om planen hanterar riskerna på en acceptabel nivå eller ej.

Regionplan för Skåne 2045 bedöms dock hantera dessa risker på ett sådant sätt att nivån närmar sig en acceptabel risknivå i jämförelse med nollalternativet.

Risk för föroreningar

I den aktualiserade planen behandlas markföroreningar i likhet med nollalternativet inte som ett eget huvudtema, men frågan integreras tydligare i resonemang om robust och säker markanvändning, riskmedveten planering, återbruk och omvandling av mark (brownfields) samt kopplingar mellan miljörisker och samhällsplanering. Planen betonar också i högre grad behovet av att identifiera risker i ett tidigt skede, att planering ska ta hänsyn till kumulativa effekter och historiska belastningar, att omvandling av mark kräver aktiv hantering av föroreningar och andra risker. Planen är därmed mer systematisk och integrerad i risk/resiliens-perspektiv och har en starkare koppling mellan risk, planering och genomförande

Riskerna kan i större utsträckning anses vara acceptabla än i den tidigare planen, eftersom hanteringen är mer systematisk och riskmedveten. Samtidigt kan de inte betraktas som fullt ut säkerställda, då det saknas tillräcklig konkretisering.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanen innebär förbättrade förutsättningar att hantera risker genom samordnad planering, klimatanpassning och robust infrastruktur. Den betydande påverkan som kvarstår är att bebyggelse och anläggningar kan lokaliseras i riskutsatta områden och att koncentration av samhällsviktiga funktioner kan öka systemets sårbarhet. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja åtgärder för att förebygga betydande påverkan samt sätt att hantera utpekade målkonflikter i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera samordning av riskhantering i ett regionalt perspektiv, särskilt avseende klimatrisker, teknisk försörjning och kritisk infrastruktur, och säkerställ att större bebyggelse- och infrastruktursatsningar planeras med hänsyn till samlade risker, sårbarheter och kumulativa effekter.
- Stärka samverkan kring robusta och redundanta system, exempelvis för energi, vatten och transporter, för att minska sårbarhet i regionen.
- Identifiera och samordna hantering av riskområden, såsom översvämnings- och erosionskänsliga områden, där påverkan sträcker sig över kommungränser.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Säkerställa att ny bebyggelse och infrastruktur lokaliseras utanför identifierade riskområden, eller utformas så att risknivån kan hanteras på ett långsiktigt hållbart sätt genom att integrera klimatanpassning och riskhantering avseende översvämning, erosion, värme och extremväder i mark- och vattenanvändningen.
- Planera för robust teknisk försörjning och redundanta system, för att säkerställa funktionalitet vid störningar och kriser.
- Undvika koncentration av funktioner som kan skapa systemrisker, särskilt där flera samhällsviktiga funktioner samlokaliseras.
- Beakta risker i tidiga skeden av planprocessen, så att lokalisering och struktur kan anpassas innan låsningar uppstår.

Klimatpåverkan

Förutsättningar

Fossila bränslen som energiråvara är orsaken till många av dagens miljöproblem. Forskning visar entydigt på att mänsklig aktivitet i form av förbränning av fossila bränslen är orsaken till den globala uppvärmning som världen just nu genomgår. Enligt Parisavtalet som antogs i december 2015 ska temperaturökningen globalt begränsas till två grader, med mål på 1,5 grader, i jämförelse med den förindustriella nivån. Denna målsättning uppnås framför allt genom att minska utsläppen av växthusgaser. Enligt IPCC, FN:s klimatpanel, krävs snabba och långsiktiga förändringar. Enligt det nationella miljömålet ”Begränsad klimatpåverkan” ska halten växthusgaser stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farligt. För Sverige innebär det bland annat att bevara den biologiska mångfalden och säkerställa livsmedelsproduktionen, enligt Riksdagens definition av miljömålet.

Det långsiktiga klimatmålet innebär att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Sveriges klimatpåverkande utsläpp var cirka 51 miljoner ton år 2019.

Transporter står för majoriteten av koldioxidutsläppen i Skåne. 36 procent av utsläppen kommer från vägtrafik. Genom och inom Skåne löper flera stora vägtrafikstråk där E6/E20 från Malmö till Helsingborg och vidare norrut är Skånes viktigaste väg, där mycket av den tunga trafiken går. E22 som knyter samman Malmö, Lund och Kristianstad med Blekinge är en annan viktig väg som kopplar ihop de stora städerna i östra och västra Skåne. E65 mellan Malmö och Ystad är ytterligare en

led som är central för trafik till Ystad hamn. Här går mycket tung pendel- och godstrafik. Ytterligare centrala och starkt trafikerade vägar utgörs av riksvägarna 11, 13 och 19.

Region Skåne har i *Strategi för ett hållbart transportsystem 2050* tagit fram färdmedelsfördelningsmål för år 2030 och år 2050 för att klara omställningen till ett hållbart transportsystem. En central del i färdmedelfördelningen för personresor är Skånes mål om att kollektivtrafikens marknadsandel ska uppgå till minst 40 procent av den motoriserade trafiken år 2030 jämfört med runt 30 procent år 2018. De infrastrukturprojekt fram till år 2029 som har beslutats nationellt och regionalt och som är finansierade med statliga och kommunala medel kommer med stor sannolikhet att genomföras och eventuellt kunna bidra till att uppnå andelsmålet om 40 procent.

Jordbruk är ytterligare en stor sektor och står för 23 procent av Skånes utsläpp av koldioxid. Industrin står för 15 procent. Inom den senare gruppen finns större punktkällor, där SYSAV avfallsförbränning står för den största delen följt av Höganäs AB.

Elbristen i Skåne (elområde fyra) gör att utsläpp från energiproduktion till stor del sker i andra regioner än Skåne. Skåne har ett stort behov av mer förnybar elproduktion som bland annat behövs för att minska elpriset i södra elområdet såväl som minska risken för kapacitetsbrist i elnäten. Energiproduktionen från förnyelsebara energikällor, främst vindkraft, har även utanför Skåne ökat markant det senaste decenniet, vilket gör att Skånes klimatpåverkan från energiproduktion trots allt bedöms minska. Vidare finns det stor potential i Skåne att utveckla värme från djupgeotermi liksom en vidareutveckling av förnybar gas samt att ett främjande av biogas behövs. Konsekvenserna av ett förändrat klimat innebär en påverkan på både energibehovet och möjligheten att producera energi.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

Regionplan för Skåne 2022–2040 har ambition om att begränsa klimatpåverkan genom att stimulera gång-, cykel- och kollektivtrafik. Planeringsstrategierna och planeringsprinciperna med förtätning i kollektivtrafiknära lägen ansluter till ambitionen. Planens ambitioner om kopplingen mellan de nationella och internationella åtaganden och mål som finns inom klimatområdet framgår. Ett utsläppsmål för växthusgaser är satt till 2030, men det framgår inte av *Regionplan för Skåne 2022–2040* hur väl det ligger i linje med ambitionen att nå nollutsläpp 2030.

Det konstateras i *Regionplan för Skåne 2022–2040* att en betydligt större andel av godset i Skåne fortsättningsvis behöver ske via järnväg alternativt med fordon med fossilfria drivmedel. Omställningen krävs för att nå upp till regionala och nationella miljö- och klimatmål. Därför ska klimatsmarta godstransporter främjas genom bland annat samverkan och ett helhetsperspektiv på Skåne. Kunskapen om den miljöpåverkan som vår konsumtion ger upphov till utanför Sverige har ökat under de senaste åren. Mål om växthusgasutsläpp ur ett konsumtionsperspektiv framgår dock inte särskilt tydligt i planen.

Regionplan för Skåne 2022–2040 konstaterar också att det kommer behövas mer vindkraft på land och till havs i framtiden.

Planen beskriver alltså att omställning i huvudsak ska ske genom omställning av samhällsstrukturer där transporter utgör ett centralt område. Fysisk planering beskrivs som ett verktyg för att minska klimatrelaterade utsläpp, bland annat genom att förtäta och bygga i kollektivtrafiknära lägen och genom att effektivisera markanvändningen, vilket minskar transportbehovet. Fokus ligger på principer såsom flerkärnighet.

Vikten av att minska klimatpåverkan är mycket hög ur ett globalt perspektiv även om de utsläpp som sker i Skåne är marginella för den totala effekten på den globala uppvärmningen. Likaså påverkas Skåne inte direkt av sina egna utsläpp utan de klimateffekter som väntas lokalt i regionen är en effekt av sammanlagda utsläpp på jordklotet som skapar klimatförändringar. Eftersom tiden för att genomföra åtgärder som minskar påverkan på klimatet är kraftigt begränsad bedöms värdet likväl som högt. Effekterna av de strategier som beskrivs i *Regionplan för Skåne 2022–2040*, kan både vara positiva och negativa för klimatet. Stationsnära bebyggelse, kollektivtrafik, cykelinfrastruktur och elektrifiering bidrar till minskade utsläpp. Ökad befolkning, godsflöden och byggande kan däremot bidra till att öka utsläppen i bygg- och anläggningsskede. Om bilberoende och spridd bebyggelse ökar riskerar klimatmålen att motverkas. Planen kan fungera stödjande för kommuner i sin planering, men planeringsprinciperna är inte kopplade till några mätbara mål, direkta

styrmedel eller finansiella instrument. Därmed riskerar planen att inte få särskilt stor genomslagskraft i vidare planering på kommunal nivå.

Jämfört med ett nuläge bedöms därför nollalternativet varken ge en positiv eller negativ konsekvens.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

I jämförelse med *Regionplan för Skåne 2022–2040* innehåller den aktualiserade planen mer konkreta, mätbara och sektorsvisa mål. Transportsektorn är fortsatt central och har fått tydliga mål såsom mål om färdmedelsfördelning där 30 procent ska utgöras av gång/cykel och 40 procent av kollektivtrafik. Dessa mål ska, enligt planen, realiseras bland annat genom utbyggnad av supercykelvägar, laddinfrastruktur och intermodala logistiksystem. Planen anger också kraftig utbyggnad av vindkraft, solkraft och biogas. Den fysiska planeringen används fortsatt som ett verktyg för att uppnå klimatreduktion, men har i den aktualiserade planen mer funktionen av ett styrmedel. Bland annat genom användningen av en plankarta där det tydligt pekas ut var energi ska produceras och bebyggelse lokaliseras baserat på klimatmålen. Energizoner är enligt plankartan förlagda till ett större område ute till havs söderut samt i sydöstra Skåne mellan Tomelilla och Simrishamn. Även i norra Skåne och i mellersta Skåne (norr om Eslöv och öster om Hörby) finns utpekade områden för utbyggnad av energiproduktion. *Regionplan för Skåne 2045* pekar också ut kolinlagring i skog, mark och våtmarker som en strategi, vilken inte finns med i den gällande planen.

Sammantaget bedöms den aktualiserade planen ha gått från att ha en stödjande roll till ett aktivt styrmedel. Liksom för nollalternativet bedöms värdet av att minska klimatpåverkan som högt. Även effekterna bedöms snarlika, där positiva effekter av planen kan uppnås genom planerna för stationsnära bebyggelse, kollektivtrafik, cykelinfrastruktur, elektrifiering och lokal fossilfri energiproduktion. Ökad befolkning, godsflöden och byggande kan däremot bidra till att öka utsläppen i bygg- och anläggningsskede. Två sådana exempel som kommer bidra till stora klimatutsläpp i byggskedet är två fasta planerade förbindelser över Öresund. Klimatberäkningar för fastförbindelse Helsingborg-Helsingör samt Malmö-Köpenhamn visar på att det i byggskedet kommer innebära en ansenlig mängd utsläpp av koldioxid. Båda förbindelserna bedöms emellertid också att bidra till reducerad klimatpåverkan i driftskedet. Likaså bedömer Trafikverket att en ny stambana bidrar till att klara klimatutmaningen genom att den möjliggör för ett energieffektivt och klimatsmart resande. En ny stambana bidrar till överflyttning av resande från flyg till tåg, men också till att frigjord kapacitet på den befintliga järnvägen möjliggör för en flytt av godstransporter från väg till järnväg.

Eftersom den aktualiserade planen är betydligt mer styrande till sin karaktär med bland annat mätbara klimatmål och utpekade geografiska energizoner bedöms den kunna få större effekt i genomförandeskedet och i efterföljande planering.

Därmed bedöms planen få en positiv konsekvens jämfört med nollalternativet.

Rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanen kan bidra till minskad klimatpåverkan genom koncentrerad bebyggelsestruktur, hållbart resande och utveckling av fossilfri energiproduktion. Värdet av att minska klimatpåverkan bedöms som högt och den betydande negativa miljöpåverkan som kan uppstå är växthusgasutsläpp i bygg- och anläggningsskede samt risken att ökad befolkning, ökade godsflöden och fortsatt exploatering ökar utsläppen om utvecklingen inte styrs i en mer hållbar riktning. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja åtgärder för att förebygga, minimera och avhjälpa betydande negativ miljöpåverkan samt sätt att hantera utpekade målkonflikter i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera en regional struktur som minskar transportbehovet genom samordning av bebyggelse, kollektivtrafik och arbetsmarknad, samt stärka överföringen av person- och godstransporter till energieffektiva trafikslag som järnväg och sjöfart.
- Främja en regional planering av energisystem, inklusive produktion och distribution av fossilfri energi.
- Samordna strategier för att minska klimatpåverkan från byggande och infrastruktur, särskilt genom effektiv markanvändning och samlokalisering.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera bebyggelseutveckling i kollektivtrafiknära lägen och i regionala noder med goda förutsättningar för gång-, cykel- och kollektivtrafik för att minska bilberoende och utsläpp från transporter.
- Integrera klimataspekter i lokalisering och utformning av bebyggelse, så att energianvändning och utsläpp minimeras över tid.
- Främja lokal och fossilfri energiproduktion, där det är lämpligt utifrån lokala förutsättningar och systemperspektiv.
- Beakta klimatpåverkan i hela planeringsprocessen, inklusive materialval, byggskede och långsiktig markanvändning

Sociala konsekvenser

I det här avsnittet redovisas de konsekvenser som *Regionplan för Skåne 2045* har på de sociala aspekter som bedöms beröras av aktualiseringen. Här redogörs för konsekvenser av planförslaget för de olika aspekterna av social hållbarhet. De sociala bedömningarna görs uttryckligen i förhållande till regional utvecklingsstrategi, transportpolitiska mål, nationella folkhälsomål, integrationspolitikens mål, mål för boende och byggande, jämställdhetsmål, miljökvalitetsmålen *Frisk luft* och *God bebyggd miljö* samt PBL:s sociala krav.

Folkhälsa

Detta avsnitt anlägger ett bredare folkhälsoperspektiv och beskriver hur hela livsmiljön kan främja en god och jämlik hälsa i hela befolkningen, snarare än enbart hälso- och sjukvårdens lokalisering och kapacitet. Här bedöms strukturella förutsättningar som demografi, ökade vårdbehov och socioekonomiska skillnader tillsammans med tillgången till grön- och blåstruktur, gång- och cykelstråk, service, vård och mötesplatser. Till skillnad från avsnittet Människors hälsa och livsmiljö, som behandlar de miljörelaterade hälsoriskerna kopplade till luft och buller, ligger fokus här på jämlikhet, livsmiljökvalitet och de mer indirekta hälsoeffekterna av planeringen

Förutsättningar

Skåne står inför förändrade förutsättningar för hälsa till följd av demografiska förändringar med en åldrande befolkning och ökade vårdbehov, växande socioekonomiska skillnader och ett förändrat klimat. Från ett huvudsakligt fokus på hälso- och sjukvårdens lokalisering och kapacitet handlar frågan i allt högre grad om hur hela livsmiljön kan främja en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. Dessa perspektiv hänger nära samman, där tillgången till hälsofrämjande vardagsmiljöer såsom grönområden, mötesplatser och miljöer för fysisk aktivitet och återhämtning även verkar förebyggande, dämpar framtida vårdbehov och stärker samhällets robusthet. Den fysiska planeringen behöver därför i högre grad bidra till att skapa hälsofrämjande livsmiljöer och säkerställa en god tillgång till vård och omsorg nära invånaren, samtidigt som den skapar förutsättningar för fysisk aktivitet, sociala möten, återhämtning och jämlika livsvillkor i människors vardagsmiljöer. Folkhälsoaspekter kopplade till luft och buller hanteras framförallt i det tidigare avsnittet om Människors hälsa och livsmiljö.

Det finns idag betydande skillnader inom regionen när det gäller tillgång till natur, service och hälsofrämjande miljöer, där det särskilt råder brist på tillgänglig natur nära bostaden i tätbefolkade delar av Skåne, vilket påverkar såväl den faktiska som den upplevda hälsan och bidrar till en ojämlik hälsa. Genom att säkra tillgång till sammanhängande grön- och blåstruktur nära bostaden, fungerande gång- och cykelstråk samt närhet till service, vård och mötesplatser som skapar social gemenskap och återhämtning kan den fysiska planeringen stärka folkhälsan i vardagen såväl som regionens långsiktiga robusthet. I planeringen behöver särskild hänsyn tas till olika gruppers behov såsom exempelvis barn, äldre och personer med funktionsnedsättning, för att säkerställa en inkluderande och tillgänglig miljö.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet fortsätter Regionplan för Skåne 2022–2040 att gälla utan någon aktualisering. Den gällande planen behandlar hälsa främst som en del av social hållbarhet och goda livsmiljöer, med fokus på tillgång till service, grönstruktur, möjligheter till fysisk aktivitet och attraktiva boendemiljöer. Samtidigt saknas tydliga och samlade ställningstaganden kring hur den fysiska planeringen mer systematiskt kan bidra till att minska ojämlikheter i hälsa och stärka förutsättningarna för god fysisk och psykisk hälsa i hela regionen.

Planens inriktning mot en sammanhållen och flerkärnig bebyggelsestruktur, med fokus på förtätning i kollektivtrafiknära lägen – främst i de större städerna i västra och sydvästra Skåne – kan bidra till förbättrad tillgång till service, arbetsplatser och vardagsfunktioner. Samtidigt finns risk att förtätningen, om den inte utformas med tillräcklig hänsyn till kvalitativa livsmiljöer, kan leda till minskad tillgång till grönområden, ökad exponering för buller och luftföroreningar samt ökad trängsel, vilket kan påverka både fysisk och psykisk hälsa negativt – särskilt i de redan tätbefolkade delarna av västra Skåne,

där tillgången till grönområden är begränsad. Detta hanteras djupare i det tidigare avsnittet om Människors hälsa och livsmiljö.

Planens övergripande och strategiska karaktär innebär att konsekvenserna för hälsa i hög grad uppstår indirekt genom hur planens intentioner omsätts i efterföljande planering, snarare än genom tydliga och operativa ställningstaganden i regionplanen. Detta riskerar att begränsa planens genomslag och kan bidra till att befintliga skillnader i hälsa kvarstår eller förstärks – mellan ett växande, tätbefolkat sydvästra och västra Skåne och svagare östra och nordöstra delar samt landsbygden, och mellan olika befolkningsgrupper i städer. Sammantaget bedöms nollalternativet innebära att hälsa fortsatt utvecklas utifrån befintliga strukturer och arbetssätt.

Mot denna bakgrund bedöms nollalternativet sammantaget medföra en neutral konsekvens för hälsa.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Planförslaget lyfter hälsa som ett uttalat regionalt värde och ett eget måltema, där hälsofrämjande livsmiljöer kopplas samman med jämlika livsvillkor, ett robust samhälle och tillgång till vård nära invånaren. Genom riktlinjer och en plankarta knyts hälsa tydligare till de fysiska strukturerna – särskilt en sammanhängande grön- och blåstruktur, gång- och cykelstråk samt kollektivtrafiknära noder med service – vilket ger planförslaget ett mer samlat och styrande grepp om hälsofrågan än tidigare. Tillgången till vård knyts geografiskt till de regionala kärnorna Hässleholm, Kristianstad, Landskrona, Trelleborg, Ystad och Ängelholm, där bland annat sjukhus och samhällsservice koncentreras.

Planförslagets huvudspår – en koncentrerad och stationsnära bebyggelseutveckling i tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg, i regionala kärnor och noder, kombinerad med en stärkt grön- och blåstruktur – bedöms ge övervägande positiva konsekvenser för hälsan. Fokus på vardagsrekreation genom närhet till grönområden, tätortsnära natur, kollektivtrafik och service stärker fysisk och psykisk hälsa, samtidigt som ett ökat hållbart resande och en fossilfri energiförsörjning förbättrar luftkvaliteten och en robust vatten-, energi- och vårdinfrastruktur stärker hälsan och krisberedskapen. Om investeringar koncentreras till redan starka lägen finns risk att regionala socioekonomiska skillnader – och därmed en ojämlik hälsa – förstärks, vilket i planförslaget framträder som en skillnad mellan ett starkare västra och sydvästra Skåne och ett svagare östra och nordöstra Skåne. De negativa sammantagna effekterna koncentreras dessutom geografiskt till områdena kring tillväxtmotorerna, transport- och utbyggnadsstråken, tätorternas utkanter och kustzonen.

Att planförslaget formulerar tydliga riktlinjer och en plankarta gör att folkhälsa kan integreras mer enhetligt i den efterföljande kommunala planeringen än i nollalternativet, men konsekvenserna uppstår fortfarande till stor del indirekt och är beroende av hur riktlinjerna omsätts lokalt. Särskild betydelse har hur planeringen tillgodoser olika gruppers behov, såsom barn, unga, äldre och personer med funktionsnedsättning. För dessa grupper är närhet till service, grönområden och säkra gång- och kollektivtrafikmiljöer avgörande – inte minst i mindre orter och på landsbygden, där serviceorter och kollektivtrafiknoder får en nyckelroll för en jämlik hälsa i hela regionen. De positiva effekterna kan inledningsvis vara begränsade i enskilda projekt men bli mer betydande över tid och i ett regionalt perspektiv.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära att hälsa hanteras mer samlat, förebyggande och styrande än i den gällande planen.

Mot denna bakgrund bedöms planförslaget sammantaget medföra en positiv konsekvens för folkhälsa, under förutsättning att identifierade risker och målkonflikter hanteras i den fortsatta planeringen.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot en mer sammanhållen bebyggelsestruktur och stärkt kollektivtrafik kan bidra till förbättrade förutsättningar för fysisk aktivitet, tillgänglighet och social sammanhållning. Samtidigt finns risker kopplade till ojämlik tillgång till service, grönområden och hållbara transportlösningar, särskilt i mer perifera lägen eller i områden med socioekonomiska utmaningar. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera samordning av bebyggelseutveckling och kollektivtrafik i ett regionalt perspektiv för att stärka tillgängligheten till arbete, service och rekreation med en jämlik fördelning av viktiga målpunkter (utbildning, vård, handel, rekreation) och sammanhängande gång- och cykelstråk över kommungränser som främjar aktivt resande.
- Samordna planering av regionala rekreativa strukturer och större grönområden, så att invånare i olika delar av Skåne ges likvärdiga möjligheter till natur- och friluftsliv.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera en bebyggelsestruktur som möjliggör närhet till vardagsfunktioner, såsom service, skolor, kollektivtrafik och grönområden, för att främja fysisk aktivitet och minska transportbehov.
- Säkerställa god tillgång till parker, grönområden och rekreationsmiljöer i och i nära anslutning till tätorter, med särskilt fokus på områden med brist på sådana kvaliteter.
- Planera för trygga och attraktiva miljöer för gång och cykel, så att aktiva färdsätt blir ett tillgängligt och attraktivt val i vardagen.
- Säkerställa att barn och ungas behov beaktas i planeringen, exempelvis genom tillgång till lek, rörelse och säkra skolvägar.
- Beakta socioekonomiska skillnader i planeringen, och prioritera åtgärder som kan bidra till mer jämlika livsvillkor mellan olika grupper och geografier.

Sociala relationer

Förutsättningar

Samtidigt som regionen växer och utvecklas uppstår utmaningar kopplade till segregation, ojämlika livsvillkor och skillnader i tillgång till mötesplatser och gemensamma miljöer. Förändrade förutsättningar till följd av urbanisering, demografiska förändringar och ökande sociala skillnader gör att det tidigare fokuset på sociala värden inom avgränsade bostadsområden har breddats till att i allt högre grad om hur den fysiska planeringen kan bidra till att skapa sammanhängande strukturer som främjar social interaktion, delaktighet och tillit i hela regionen.

Inom regionen finns idag betydande skillnader när det gäller förutsättningar för sociala relationer, där tillgång till mötesplatser, service, kultur och attraktiva offentliga miljöer varierar mellan olika geografiska områden. Genom att planera för närhet till vardagsfunktioner, trygga och levande offentliga rum samt blandade funktioner kan den fysiska planeringen bidra till att stärka sociala nätverk och minska risken för isolering. Särskild hänsyn behöver tas till olika gruppers behov för att bidra till inkluderande och tillgängliga miljöer som möjliggör deltagande i samhällslivet.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

Regionplan för Skåne 2022–2040 behandlar sociala relationer som en del av social hållbarhet och goda livsmiljöer, med fokus på tillgång till service, attraktiva boendemiljöer och en sammanhållen regional struktur. Likt bedömningen av folkhälsa saknas även för sociala relationer tydliga och samlade ställningstaganden kring hur den fysiska planeringen mer aktivt kan bidra till att stärka social sammanhållning.

Planens inriktning mot en flerkärnig och sammanhållen bebyggelsestruktur, med fokus på förtätning i kollektivtrafiknära lägen – främst i de större städerna i västra och sydvästra Skåne – kan bidra till ökad närhet till service, arbetsplatser och mötesplatser. Detta kan i sin tur skapa bättre förutsättningar för social interaktion och levande stadsmiljöer. Samtidigt finns risk att utvecklingen, om den inte tar hänsyn till sociala kvaliteter, förstärker skillnaderna mellan ett växande sydvästra Skåne och svagare östra och nordöstra delar samt leder till brist på inkluderande mötesplatser och offentliga rum.

Likt tidigare bedömningar innebär planens övergripande och strategiska karaktär att konsekvenserna för sociala relationer i hög grad uppstår indirekt genom hur planens inriktning omsätts i efterföljande planering. Avsaknaden av tydlig vägledning

kring hur social sammanhållning ska integreras i den fysiska planeringen innebär att frågor om blandade boendemiljöer, sammanlänkande stråk och tillgängliga mötesplatser hanteras olika mellan stad och landsbygd och mellan västra och östra Skåne. Detta kan leda till ojämlika förutsättningar för sociala relationer mellan geografiska områden och grupper.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära en neutral konsekvens. Detta då sociala relationer fortsatt utvecklas utifrån befintliga strukturer och arbetssätt, där planens sociala ambitioner ger ett visst stöd men utan den tydligare och mer samlade ansats som en aktualisering skulle innebära.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Plankartan och riktlinjerna innebär att sociala relationer tydligare knyts till de fysiska strukturerna, genom en flerkärnig ortsstruktur med attraktiva noder och centrum, en sammanhängande grön- och blåstruktur och en utvecklad kollektivtrafik. Detta ger planförslaget ett mer samlat och styrande grepp om den sociala sammanhållningen än i nollalternativet och bedöms ge övervägande positiva konsekvenser för sociala relationer. En sammanlänkad region och god tillgänglighet skapar förutsättningar för vardagliga möten mellan människor med olika bakgrund.

Stora infrastrukturstråk, barriärer och ensidigt funktionsuppdelade miljöer kan splittra bostadsområden och minska vardagskontakter. I de fall investeringar koncentreras till redan starka lägen, framför allt tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg, finns risk att socioekonomiska skillnader förstärks – mellan västra och östra Skåne och mellan tillväxtmotorer och regionala kärnor å ena sidan och landsbygden å andra sidan – vilket kan öka segregationen och försämra förutsättningarna för social interaktion. Att serviceorter och kollektivtrafiknoder på landsbygden pekas ut är i detta avseende positivt. Särskild betydelse har hur planeringen tillgodoser olika gruppers behov, såsom barn, unga, äldre och personer med funktionsnedsättning, samt hur ortsstrukturen utvecklas i förhållande till socioekonomiska skillnader så att svagare områden inte missgynnas.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära att sociala relationer hanteras mer samlat och styrande än i den gällande planen, med en tydligare koppling mellan mötesplatser, social sammanhållning och samhällets robusthet. Att planförslaget formulerar tydliga riktlinjer och en plankarta gör att sociala relationer kan integreras mer enhetligt i den efterföljande kommunala planeringen än i nollalternativet. Konsekvenserna uppstår dock fortfarande till stor del indirekt och är beroende av hur riktlinjerna omsätts lokalt och av hur identifierade målkonflikter hanteras.

Mot denna bakgrund bedöms planförslaget sammantaget medföra en positiv konsekvens för sociala relationer, under förutsättning att identifierade risker och målkonflikter hanteras i den fortsatta planeringen.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot en sammanhållen bebyggelsestruktur, stärkt kollektivtrafik och utveckling av noder kan bidra till förbättrade förutsättningar för sociala relationer, möten och delaktighet. Samtidigt finns risker för ökade skillnader mellan olika geografiska områden samt för att sociala samband försvagas i miljöer där tillgänglighet, service och mötesplatser är begränsade. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera en regional struktur som stärker tillgången till målpunkter och mötesplatser, så att invånare i olika delar av regionen ges möjlighet till sociala kontakter och delaktighet.
- Stärka samverkan kring utveckling av centralorter, strategiska samt serviceorter på landsbygd, som viktiga platser för sociala möten, offentlig service och kulturell verksamhet.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera en bebyggelsestruktur som skapar närhet till vardagsfunktioner och mötesplatser, såsom service, skolor, kollektivtrafik och offentliga rum, inklusive inkluderande mötesplatser som torg, parker och gemensamma ytor i såväl befintliga som nya bebyggelseområden.

- Planera för blandade funktioner och upplåtelseformer, för att skapa levande miljöer och motverka social segregation.
- Motverka barriäreffekter från infrastruktur och bebyggelse, så att samband mellan områden upprätthålls och inte försvårar social interaktion.

Trygghet

Detta avsnitt anlägger ett bredare och mer socialt perspektiv på trygghet, där frågan vidgas från trygghet i bostads- och stadsmiljöer till regionens samlade förmåga att hantera störningar och påfrestningar. Här bedöms hur den fysiska planeringen kan skapa förutsättningar för social sammanhållning, delaktighet och upplevd trygghet i vardagen genom trygga offentliga rum, fungerande gång- och cykelstråk samt närhet till service och mötesplatser. Till skillnad från avsnittet Risker och säkerhet, som bedömer de faktiska riskernas acceptabilitet och samhällets beredskap, ligger fokus här på den upplevda tryggheten, sociala kontrollen och hur planeringen stärker trygga vardagsmiljöer

Förutsättningar

Skåne står inför förändrade förutsättningar för trygghet och säkerhet till följd av ett förändrat omvärldsläge, klimatförändringar och ökad komplexitet i samhällssystemen. Genom att säkra tillgång till trygga och tillgängliga offentliga rum, fungerande gång- och cykelstråk samt närhet till service och mötesplatser som skapar social sammanhållning och tillit kan den fysiska planeringen stärka trygghet och säkerhet i vardagen såväl som regionens långsiktiga robusthet. Det finns idag betydande skillnader inom regionen när det gäller tillgång till service, infrastruktur och funktioner, vilket påverkar såväl den upplevda som den faktiska tryggheten och säkerheten.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

Den gällande planen behandlar trygghet främst som en del av social hållbarhet och goda livsmiljöer. Samtidigt saknas tydliga och samlade ställningstaganden kring hur den fysiska planeringen kan bidra till trygghet och säkerhet i vardagen, såsom jämlik tillgång till service, trygga offentliga miljöer och möjligheter till social interaktion.

En effektiv och sammanhållen bebyggelsestruktur, med fokus på förtätning i kollektivtrafiknära lägen – främst i de större städerna i västra och sydvästra Skåne – kan bidra till ökad närhet till service, arbetsplatser och offentliga funktioner. Detta kan i sin tur stärka den upplevda tryggheten genom ökad närvaro av människor, bättre tillgång till mötesplatser och förbättrade möjligheter till social kontroll i vardagsmiljöer. Samtidigt finns risk att förtätningen, om den inte tar hänsyn till sociala kvaliteter, leder till minskad tillgång till grönområden, ökad trängsel och konflikter mellan funktioner, vilket kan påverka den upplevda tryggheten negativt.

Konsekvenserna för trygghet uppstår framförallt indirekt genom hur planens inriktning genomförs i efterföljande planering. Frågor om trygga stråk, tillgängliga mötesplatser och jämlik tillgång till samhällsfunktioner riskerar att hanteras olika mellan ett tätbebyggt sydvästra Skåne och glesare östra och nordöstra delar samt landsbygden, på grund av bristen på tydlig vägledning kring hur trygghet ska integreras i den fysiska planeringen. Detta kan leda till ojämlika förutsättningar för trygghet mellan geografiska områden och grupper. Sammantaget bedöms nollalternativet innebära att trygghet fortsatt utvecklas utifrån befintliga strukturer och arbetssätt.

Mot denna bakgrund bedöms nollalternativet sammantaget medföra en neutral konsekvens för trygghet.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Den aktualiserade planen innebär en tydligare integrering av trygghetsperspektivet i den regionala fysiska planeringen, vilket medför att konsekvenserna blir mer direkta och möjliga att bedöma än i nollalternativet. Den aktualiserade planen innebär ett tydligt skifte där trygghet inte enbart behandlas som en del av social hållbarhet, utan som en central del av planens övergripande mål om robusthet och resiliens. Detta konkretiseras genom att samhällsviktiga funktioner, såsom energi-, vatten- och transportsystem, ges en tydligare roll i planens strukturer och riktlinjer, se vidare i avsnittet Risker och

säkerhet. Vidare innebär planens inriktning att trygghet i vardagsmiljöer konkretiseras genom riktlinjer för tillgänglighet, gång- och cykelstråk, kollektivtrafik och utformning av offentliga rum.

Den ökade tydligheten och styrningen kan dock medföra målkonflikter. Förtätning och funktionsblandning, som koncentreras till tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg samt regionala kärnor och noder, kan stärka liv, rörelse och social närvaro, men samtidigt innebära ökad trängsel, fler trafikflöden och mer komplexa miljöer, exempelvis i kollektivtrafikens större bytespunkter. Trafikintensiva miljöer och komplexa stråk kan påverka orienterbarhet och upplevd trygghet, särskilt för barn och äldre, om utformningen inte hanteras med stor omsorg. Vidare kan införandet av ny teknik, såsom automatiserade transportsystem eller drönarbaserade lösningar, skapa både faktisk och upplevd otrygghet om lokalisering och gestaltning inte anpassas till människors behov och trygghetsupplevelser.

Sammantaget innebär detta att trygghet behöver hanteras som en integrerad del av planeringsprocessen, där olika intressen vägs mot varandra och säkras jämlikt – från de täta stadsmiljöerna till landsbygdens serviceorter och kollektivtrafiknoder. Den ökade tydligheten i den aktualiserade planen bidrar till att dessa avvägningar blir mer synliga och systematiska, vilket ger trygghetsfrågor större tyngd.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära en bättre integrering av trygghet i planens mål, strukturer och riktlinjer och medföra en positiv konsekvens.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens struktur med koncentrerad bebyggelse och utveckling av noder kan bidra till ökad trygghet genom mer befolkade och aktiva miljöer. Samtidigt finns risker kopplade till otrygga miljöer i storskaliga infrastrukturlägen, otydliga mellanrum och bristande kopplingar mellan områden, samt till ojämlika förutsättningar för trygghet mellan olika delar av regionen. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera en regional struktur, där utformningen av regionala noder och knutpunkter bidrar till levande, välfungerande och sammanhängande miljöer, där rörelser och aktiviteter skapar förutsättningar för ökad trygghet.
- Samordna planering av transportinfrastruktur och bebyggelse, så att otrygga miljöer i anslutning till större stråk, bytespunkter och logistiklägen kan begränsas.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera utformning av bebyggelse och offentliga rum som skapar överblickbarhet, orienterbarhet och närvaro av människor, för att stärka upplevd trygghet och motverka fysiska och visuella barriärer genom att stärka kopplingar mellan områden och minska isolerade ytor.
- Säkerställa att gång- och cykelstråk samt kollektivtrafikmiljöer är trygga, tillgängliga och väl integrerade i bebyggelsen, särskilt i noder och längs viktiga stråk.
- Planera för blandade funktioner som bidrar till liv och rörelse över dygnets olika tider, särskilt i centrala lägen och knutpunkter.

Tillgänglighet

Förutsättningar

Tillgängligheten i Skåne är i grunden god och bygger på en välutvecklad transportinfrastruktur och en flerkärnig ortsstruktur. Samtidigt finns geografiska skillnader, där de större tillväxtmotorerna och de regionala kärnorna generellt har bättre tillgång till arbetsmarknad, service och kollektivtrafik än mindre orter och landsbygdsområden. Dessa skillnader påverkar människors möjligheter att delta i samhällslivet och kan bidra till ojämlika livsvillkor. Transportsystemet är väl utbyggt men samtidigt hårt belastat och i vissa delar sårbart, särskilt vad gäller järnvägssystemet och viktiga regionala stråk.

Kapacitetsbrister och störningar påverkar tillförlitligheten över tid och ställer krav på utveckling av mer robusta och redundanta system. Kollektivtrafiken utgör en central del av tillgängligheten och är avgörande för att binda samman regionen, men behöver kompletteras med stärkt gång- och cykelinfrastruktur för att möjliggöra god vardagsnära tillgänglighet. Tillgängligheten formas i hög grad av samspelet mellan bebyggelse, mobilitet och lokalisering av service och funktioner. En utveckling där dessa planeras samordnat, särskilt i kollektivtrafiknära lägen, är avgörande för att stärka jämlik tillgänglighet. Samtidigt får digital infrastruktur en allt större betydelse, vilket innebär att skillnader i tillgång till digital uppkoppling kan påverka tillgängligheten mellan olika delar av regionen.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet hanteras tillgänglighet främst utifrån ett transport- och infrastrukturperspektiv, med fokus på att binda samman Skåne genom regionala stråk och kollektivtrafik. Tillgängligheten är i grunden god och bärs av de starka transportstråken kring tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg samt den gemensamma tillväxtmotorn Kristianstad–Hässleholm, där Hässleholm är en nationellt betydelsefull nod. Planens inriktning mot förtätning och utveckling i kollektivtrafiknära lägen kan stärka tillgängligheten i delar av regionen, särskilt i dessa större städer och i regionala kärnor som Landskrona, Trelleborg, Ystad och Ängelholm, men innebär samtidigt en risk för att skillnaderna mellan ett tillgänglighetsstarkt sydvästra och västra Skåne och svagare östra och nordöstra delar samt landsbygden kvarstår eller förstärks.

Bostadsförsörjningen är en central förutsättning för tillgänglighet. Planens ambition att lokalisera bostäder i kollektivtrafiknära lägen kan bidra till bättre tillgång till arbete, utbildning och service. En fortsatt bostadsbrist och en ojämn fördelning av bostäder innebär samtidigt att vissa grupper, såsom unga och äldre, har begränsade möjligheter att bosätta sig i lägen med god tillgänglighet — framför allt i de attraktiva och stationsnära lägena i sydvästra Skåne. Detta kan leda till ökat transportbehov samt försämrad tillgång till arbetsmarknad och samhällsfunktioner. Bristande matchning mellan bostadsutbud och efterfrågan kan även bidra till geografiska skillnader i tillgänglighet, särskilt i mindre orter samt i landsbygds- och mellanbygdslägen med svag kollektivtrafik.

Planens övergripande och strategiska karaktär innebär att konsekvenserna för tillgänglighet i stor utsträckning uppstår indirekt genom hur planens inriktning omsätts i efterföljande kommunal planering. Avsaknaden av tydliga ställningstaganden kring robusthet och redundans i transportsystemet innebär att tillgängligheten kan vara sårbar för störningar — särskilt känsligt eftersom Skånes järnvägsnät redan är högt belastat och flödena väntas öka när den fasta förbindelsen över Fehmarn Bält öppnar, samtidigt som kapaciteten över Öresund pekas ut som en redundansbrist. Den digitala tillgängligheten behandlas endast översiktligt, trots att skillnader i bredbands- och mobilnätsutbyggnad ger geografiska skillnader i tillgänglighet, särskilt i glesare områden utanför de starka stråken.

Sammantaget innebär nollalternativet att tillgänglighet fortsatt hanteras med fokus på transportinfrastruktur och regional sammanlänkning, utan en tydlig integrering av bostadsförsörjning och jämlik tillgång till funktioner i vardagen. Detta medför en risk för kvarstående eller ökande skillnader i tillgänglighet mellan olika delar av Skåne.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära en liten negativ konsekvens.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Den aktualiserade regionplanen innebär en tydlig breddning av begreppet tillgänglighet, från ett fokus på transportinfrastruktur och regional sammanlänkning till en mer heltäckande syn där tillgång till arbete, service, rekreation och andra viktiga vardagsfunktioner står i centrum. Den stärkta kopplingen till social hållbarhet och robusthet innebär att tillgänglighet i högre grad ses som en fråga om jämlikhet och systemens tillförlitlighet över tid.

Genom tydligare mål kopplade till tillgänglighet och mobilitet, samt en starkare koppling till geografiska strukturer, stärks planens vägledning för hur tillgänglighet ska utvecklas i hela regionen. Den flerkärniga ortsstrukturen — från tillväxtmotorerna och de regionala kärnorna i de starka transportstråken till kollektivtrafiknoder och serviceorter på landsbygden — i kombination med regionala cykelstråk som Kattegattleden, Sydkustleden och Cykelleden Skåne samt en

utvecklad digital infrastruktur, skapar förbättrade förutsättningar för att fler invånare ska kunna nå arbete, utbildning, service och rekreation i hela Skåne, även i östra och nordöstra Skåne och på landsbygden.

Bostadsförsörjningen är en central del i denna utveckling. Planförslagets inriktning mot koncentrerad bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen bidrar till att stärka kopplingen mellan bostäder, arbete, service och mobilitet, särskilt i de stationsnära lägena längs de starka stråken. Detta kan förbättra den vardagsnära tillgängligheten och möjliggöra mer hållbara resmönster, samtidigt som det kan bidra till ökad jämlikhet genom att fler ges möjlighet att bosätta sig i lägen med god tillgång till funktioner. En bättre samordning mellan bostadsbyggande och transportstruktur skapar därmed förutsättningar för minskat transportbehov och förbättrad tillgång till arbetsmarknad och service.

Samtidigt kan utmaningar kvarstå om utvecklingen koncentreras till vissa lägen, exempelvis tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg, som inte svarar mot behoven i hela regionen. Ojämn tillgång till kollektivtrafik, service och teknisk infrastruktur kan leda till bristande tillgänglighet i vissa landsbygds- och mellanbygdslägen, framför allt i östra och nordöstra Skåne, vilket riskerar att upprätthålla eller förstärka geografiska skillnader. Det är också i områdena kring tillväxtmotorerna och längs transport- och utbyggnadsstråken som de negativa samlade effekterna koncentreras. Därav är de utpekade kollektivtrafiknoderna på landsbygden, tillsammans med serviceorterna på landsbygden, centrala för att skapa jämlik tillgänglighet i hela regionen.

Planförslaget innebär även en tydligare hantering av transportsystemets sårbarheter genom ökat fokus på robusthet och redundans, samt en ökad betydelse av digital infrastruktur som en del av tillgängligheten. Geografiskt är detta särskilt angeläget för det hårt belastade järnvägsnätet och för kapaciteten över Öresund, där planen pekar på behovet av en ny fast Öresundsförbindelse för framtida kapacitet och redundans, liksom för klimatanpassning av riskutsatta delar av väg-, järnvägs- och hamninfrastrukturen. Utbyggnaden av digital infrastruktur prioriteras längs regionalt viktiga transportstråk och över Öresund, med redundans och robusthet, samtidigt som glesare områden kan behöva kompletteras med satellitkommunikation. Detta främjar tillförlitligheten i systemet över tid och förbättrar förutsättningarna att upprätthålla tillgänglighet även vid störningar. Sammantaget bedöms planförslaget innebära en stärkt och breddad hantering av tillgänglighet, där bostadsförsörjning, fysisk och digital tillgänglighet integreras i planens mål, strukturer och riktlinjer. Detta bidrar till förbättrade förutsättningar för en jämlik, robust och hållbar region.

Mot denna bakgrund bedöms planförslaget medföra en neutral till positiv konsekvens för tillgänglighet.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot en flerkärnig struktur och utveckling av noder kan bidra till förbättrad tillgänglighet till arbete, service och funktioner i hela regionen. Samtidigt finns risker kopplade till geografiska skillnader i tillgänglighet samt till ökat beroende av bil i mer perifera eller glesare strukturer, vilket kan leda till ojämlika förutsättningar. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera och samordna en flerkärnig bebyggelse- och kollektivtrafikstruktur som stärker tillgängligheten mellan noder och kärnor över kommungränser, så att arbetsmarknad, service och funktioner kan nås inom rimliga avstånd.
- Uppmärksamma och hantera regionala skillnader i tillgänglighet, särskilt mellan tätare och glesare delar av Skåne, för att motverka ojämlika förutsättningar.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera bebyggelseutveckling i kollektivtrafiknära lägen och i anslutning till noder, för att stärka tillgänglighet till vardagsfunktioner (service, skolor, arbetsplatser) samt kopplingar till regionala stråk för att minska bilberoendet.
- Planera för effektiva och sammanhängande gång-, cykel- och kollektivtrafiksystem, så att olika transportslag kompletterar varandra.

Barn, unga och äldre

Förutsättningar

Skåne präglas av demografiska och sociala förändringar, där en växande andel äldre, förändrade livsmönster och skillnader i levnadsvillkor ställer ökade krav på den fysiska planeringen. Förutsättningarna att leva ett självständigt, aktivt och tryggt liv varierar mellan olika delar av regionen och mellan olika grupper, vilket påverkar möjligheten att delta i samhällslivet i olika skeden av livet. Tillgången till utbildning, arbete, service och andra samhällsfunktioner är centrala, men är ojämnt fördelad inom regionen. Större städer och tillväxtområden har generellt bättre tillgång till dessa funktioner, medan mindre orter och landsbygdsområden i vissa fall har mer begränsade förutsättningar. Dessa skillnader kan bidra till ojämlika livsvillkor mellan generationer och mellan olika geografier.

För barn och unga är tillgång till utbildning, trygga miljöer och möjligheten att röra sig självständigt i vardagen avgörande. För äldre är tillgänglighet, närhet till service och möjligheten att leva ett självständigt liv centrala faktorer. En åldrande befolkning innebär ökade krav på tillgängliga bostäder, kollektivtrafik och lokala funktioner. Bristande tillgång till dessa kan leda till minskad delaktighet i samhällslivet och ökad risk för social isolering. Bebyggelsestruktur, tillgänglighet och lokalisering av service och funktioner behöver planeras samordnat, vilket är avgörande för att skapa inkluderande livsmiljöer som fungerar för människor i olika livsskeden.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet är fokus för äldre främst riktat mot bostadsförsörjning och fysisk tillgänglighet, medan barn och unga i huvudsak behandlas i relation till utbildning och i viss mån den fysiska miljön.

Behovet ser dessutom geografiskt olika ut: yngre grupper och barnfamiljer dras i hög grad till de växande lägena i västra och särskilt sydvästra Skåne kring tillväxtmotorerna Malmö–Lund och Helsingborg, dit inflyttning, arbetsmarknad och serviceutbud koncentreras, medan en åldrande befolkning är mer framträdande i östra och nordöstra Skåne samt på landsbygden, där låg inflyttning och negativ naturlig folkökning gör det svårare att upprätthålla samhällsservice

Planens inriktning mot förtätning och funktionsblandning – som främst får genomslag i de större städerna och deras omland – kan stärka tillgången till service och målpunkter och därigenom öka möjligheterna för både unga och äldre att delta i samhällslivet. Samtidigt medför denna utveckling utmaningar, särskilt för barn, där ökad trafik, minskad tillgång till grönområden och konkurrens om ytor kan begränsa rörelsefriheten i de tätaste och snabbast växande miljöerna i sydvästra Skåne.

För äldre, framför allt i mindre orter och på landsbygden, kan bristande anpassning av bostäder och närmiljö minska möjligheten till ett självständigt liv. Planens övergripande och strategiska karaktär, tillsammans med avsaknaden av tydliga planeringsprinciper kopplade till olika livsskeden, innebär att perspektivet genomförs otydligt och i hög grad är beroende av efterföljande planering.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära att perspektivet fortsatt hanteras fragmenterat och utan tydlig regional styrning. Trots vissa positiva effekter av planens inriktning finns en risk att skillnader i livsvillkor kvarstår eller förstärks över tid – inte minst mellan ett yngre, växande sydvästra Skåne och ett äldre, svagare östra och nordöstra Skåne samt mellan stad och landsbygd.

Nollalternativet bedöms därmed medföra en måttligt negativ konsekvens.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Den aktualiserade planen innebär ett skifte där barns, ungas och äldres livsvillkor inte enbart behandlas som enskilda behov, utan som en del av ett bredare sammanhang där tillgång till utbildning, arbete, service, mobilitet och sociala sammanhang är avgörande – förutsättningar som i dag varierar tydligt mellan regionens olika delar. Detta stärker förutsättningarna för att människor i olika livsskeden ska kunna delta aktivt i samhällslivet. Samtidigt finns en risk att perspektivet försvinner i helheten.

För barn och unga innebär planförslagets fokus på jämlika livsmiljöer, tillgänglighet och social sammanhållning förbättrade förutsättningar att växa upp i miljöer med god tillgång till utbildning, rekreation och trygga miljöer. En mer integrerad planering av bebyggelse, service och transport kan bidra till ökad självständighet och bättre möjligheter till social interaktion. Samtidigt kvarstår behovet av att hantera målkonflikter kopplade till förtätning, såsom säkerhet, tillgång till grönområden och rörelsefrihet för dessa grupper.

Planens riktlinjer pekar särskilt på förtätning i tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg samt Kristianstad-Hässleholm, i regionala kärnor som Landskrona, Trelleborg, Ystad och Ängelholm samt i centralorter och strategiska noder, varpå det är speciellt viktigt att bevaka barn, unga och äldres intressen i dessa miljöer. Det är också i områdena kring tillväxtmotorerna, längs transport- och utbyggnadsstråken och i tätorternas utkanter som de negativa effekterna koncentreras, vilket gör barns trygghet och rörelsefrihet särskilt känslig just där.

För äldre innebär planförslaget ett tydligare fokus på tillgänglighet, närhet till service och möjligheten att leva ett självständigt liv. Genom att koppla bebyggelsestruktur, kollektivtrafik och service stärker planen förutsättningarna för delaktighet och social kontakt, vilket kan motverka isolering och förbättra livskvaliteten. Detta är särskilt betydelsefullt i östra och nordöstra Skåne och på landsbygden, där andelen äldre är högre och serviceunderlaget svagare, och där serviceorter och kollektivtrafiknoder på landsbygden får en nyckelroll för att hålla vardagsfunktioner och tillgängliga mobilitetslösningar inom räckhåll för grupper med begränsad rörlighet.

Planens fokus på att minska geografiska och socioekonomiska skillnader generellt bidrar även till att förbättra livsvillkoren för både unga och äldre i olika delar av regionen. Genom en mer sammanhållen syn på struktur och funktioner skapas bättre förutsättningar för jämlika livsvillkor över generationsgränser. Samtidigt finns risk att områden med svag tillgång till kollektivtrafik, service och andra funktioner – framför allt landsbygds- och mellanbygdslägen utanför de starka stråken i sydvästra och västra Skåne – fortsatt utvecklas med ett större inslag av bilberoende. Detta kan särskilt missgynna barn, unga och äldre som inte har tillgång till bil och därmed begränsa deras möjligheter att ta del av utbildning, aktiviteter och sociala sammanhang.

Sammantaget innebär planförslaget en tydligare och mer systematisk integrering av perspektivet barn, unga och äldre i planens mål, strukturer och riktlinjer. Detta bidrar till förbättrade förutsättningar för jämlika livsvillkor, delaktighet och goda livsmiljöer över hela livsloppet – och till en jämnare balans mellan ett yngre sydvästra Skåne och ett äldre östra och nordöstra Skåne.

Mot denna bakgrund bedöms planförslaget medföra en neutral till positiv konsekvens för perspektivet barn, unga och äldre.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot en sammanhållen och tillgänglig bebyggelsestruktur skapar goda förutsättningar för att möta behov genom livets olika skeden. Samtidigt finns risker kopplade till bristande tillgänglighet till service, funktioner och livsmiljöer för vissa grupper, särskilt barn, unga och äldre, särskilt i områden med svagare kopplingar till regionala strukturer. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera en regional struktur som möjliggör tillgång till viktiga funktioner genom hela livet, såsom utbildning, arbete, vård, omsorg och sociala mötesplatser.
- Stärka utvecklingen av regionala noder och ortscentrum som funktionella knutpunkter, där flera behov kan tillgodoses i olika livsskeden, exempelvis genom samlokalisering av service och verksamheter.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera en bebyggelsestruktur som skapar närhet till funktioner och service i vardagen, så att behov i olika livsskeden kan tillgodoses utan långa resor.
- Säkerställa tillgång till skolor, vård, omsorg, rekreation och mötesplatser, med särskild hänsyn till barn, unga och äldre i planering av nya och befintliga områden.
- Planera för trygga och tillgängliga gång-, cykel- och kollektivtrafikmiljöer, så att personer i olika åldrar kan röra sig självständigt i vardagen.
- Skapa flexibla och anpassningsbara bebyggelsemiljöer, som kan möta förändrade behov över tid, exempelvis genom variation i bostadstyper och närhet till service.
- Prioritera tillräcklig tillgång till grönytor i anslutning till skolor och förskolor, så att negativ påverkan på barns hälsa och mentala och fysiska utveckling undviks i samband med förtätning där risker finns att lek- och grönytor minskar.

Jämställdhet och jämlikhet

Perspektiven jämlikhet och jämställdhet beskrivs nedan tillsammans, eftersom de hänger nära samman och i hög grad formas av samma strukturella och rumsliga förutsättningar i regionen.

Förutsättningar

Den flerkärniga ortsstrukturen ger i grunden goda möjligheter till arbete, service och samhällsfunktioner, men det finns tydliga skillnader mellan större städer och tillväxtområden å ena sidan och mindre orter och landsbygd å andra sidan. Dessa skillnader påverkar människors möjligheter att delta i samhällslivet och riskerar att bidra till ojämlika livsvillkor. Skåne står inför förändrade förutsättningar för jämlikhet och jämställdhet till följd av ökade skillnader i levnadsvillkor, en arbetsmarknad i omvandling genom digitalisering och teknikutveckling samt en åldrande befolkning som ökar trycket på välfärdssystemen.

Regionplanen utgår från de nationella jämställdhetspolitiska målen, där kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Skillnaderna i livsvillkor är kopplade till socioekonomi och geografi och får olika konsekvenser för kvinnor och män – bland annat är kvinnors arbetsmarknad i högre grad lokalt orienterad, vilket gör närhet till arbetsplatser, kollektivtrafik och service särskilt betydelsefull. Tillgången till bostäder, service, grönområden och kollektivtrafik har därför stor betydelse för både jämlikhet och jämställdhet, liksom ett transportsystem som utgår från olika gruppers behov och vardagsmönster. Tillgången till natur och rekreation är samtidigt ojämnt fördelad, särskilt i tätbefolkade delar av västra Skåne och i områden med svagare socioekonomiska förutsättningar, vilket kan bidra till skillnader i hälsa och livskvalitet.

Jämlikheten och jämställdheten formas av samspelet mellan geografiska strukturer, tillgänglighet, arbetsmarknad och boendemönster. Den fysiska planeringen kan inte ensam skapa jämlikhet och jämställdhet, men har en central funktion i att skapa förutsättningar för mer jämlika, jämställda och inkluderande livsvillkor genom att minska strukturella och rumsliga barriärer**.**

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet fortsätter Regionplan för Skåne 2022–2040 att gälla utan aktualisering. Jämlikhet och jämställdhet hanteras främst indirekt som en del av social hållbarhet genom inriktningen mot en flerkärnig ortsstruktur, regional sammanlänkning och en tätare bebyggelsestruktur. Strukturen vilar tungt på den sydvästra delen av Skåne, där Malmö–Lund och västkuststråket mot Helsingborg fortsätter att växa, medan östra och nordöstra Skåne har en svagare utveckling.

Förbättrade kopplingar mellan orter och en utbyggd kollektivtrafik kan ge en jämnare tillgång till arbetsmarknad och service, särskilt för grupper med mer lokalt orienterade arbetsmarknader – ett mönster som gynnar kvinnor, vars arbetsmarknad i högre grad är knuten till centrala lägen. Samtidigt saknas en tydlig och operativ koppling mellan fysisk planering och jämlika respektive jämställda livsvillkor. Bostadsförsörjningen och lokaliseringen av service har stor betydelse. Förtätning i kollektivtrafiknära lägen – framför allt i sydvästra Skåne och i de regionala kärnorna – kan förbättra vissa

gruppers tillgång till arbete, utbildning och service, men bristande matchning på bostadsmarknaden och skillnader i attraktivitet gör att andra grupper får begränsade möjligheter att bosätta sig där tillgången är god.

Detta riskerar att befästa den geografiska uppdelningen mellan ett starkare sydvästra Skåne och svagare östra och nordöstra delar samt mellan stad och landsbygd. I tätbefolkade delar av västra Skåne och i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar är dessutom tillgången till grönområden redan begränsad. Eftersom dessa frågor behandlas utan ett tydligt jämställdhetsperspektiv synliggörs inte heller skillnaderna mellan kvinnor och män systematiskt.

Tillgängligheten till kollektivtrafik och möjligheten att kombinera arbete med vardagliga ärenden är central för jämställda livsvillkor, inte minst i relation till det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Här är förutsättningarna sämst i landsbygds- och mellanbygdslägen, där tillgången till kollektivtrafik, service och teknisk infrastruktur är ojämn.

Planens inriktning mot ett mer sammanhängande transportsystem kan ge vissa positiva effekter, men avsaknaden av en analys av olika gruppers resmönster innebär att jämställdhetsperspektivet riskerar att få begränsat genomslag, särskilt för kvinnors mer vardagsnära resor utanför de större städerna.

Sammantaget hanteras både jämlikhet och jämställdhet fortsatt indirekt och utan tydlig styrning. Befintliga geografiska skillnader – mellan sydvästra Skåne och östra/nordöstra Skåne, mellan stad och landsbygd samt grönområdesbristen i det tätbefolkade västra Skåne – riskerar att kvarstå eller förstärkas över tid.

Konsekvensen bedöms sammantaget vara måttligt negativ för både jämlikhet och jämställdhet.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Till skillnad från den gällande planen lyfter planförslaget jämlika livsvillkor och minskade regionala och socioekonomiska skillnader som ett uttalat regionalt värde. Det integrerar också jämställdhet tydligare genom kopplingen till social hållbarhet, tillgänglighet och jämlika livsvillkor. Perspektiven knyts till de fysiska strukturerna och till en flerkärnig ortsstruktur med tre tillväxtmotorer. Dessa kompletteras av regionala kärnor som Landskrona, Ängelholm, Trelleborg och Ystad samt strategiska noder och serviceorter på landsbygden.

En koncentrerad och stationsnära bebyggelseutveckling i tillväxtmotorer, kärnor och noder bedöms kunna ge positiva konsekvenser för jämlikheten, eftersom en jämlik tillgång till grönområden, service, kollektivtrafik och teknisk infrastruktur kan minska sociala skillnader. Genom att landsbygdens roll tydliggörs via serviceorter, kollektivtrafiknoder, flexibla mobilitetstjänster och digital infrastruktur kan även mindre orter och landsbygd gynnas. Det stärker förutsättningarna att bo och verka i hela Skåne.

Satsningar på kollektivtrafik, gång, cykel och lokala noder innebär särskilt positiva effekter ur ett jämställdhetsperspektiv. De stödjer kortare, mer komplexa vardagsresor kopplade till arbete, omsorg och service där kvinnor ofta är överrepresenterade – en effekt som har särskild betydelse i mindre orter och på landsbygden. En infrastruktur som prioriterar bilpendling och längre arbetsresor riskerar dessutom att förstärka skillnaderna. Sådana strukturer stödjer i mindre grad de vardagsnära resmönster som ofta präglar kvinnors liv, särskilt utanför de större städerna.

Samtidigt finns en tydlig geografisk målkonflikt. Om investeringar och utveckling koncentreras till redan starka lägen – framför allt Malmö–Lund och Helsingborg samt etablerade kärnor i västra Skåne – finns risk att regionala och socioekonomiska skillnader i stället förstärks och att svagare områden, östra och nordöstra Skåne samt landsbygds- och mellanbygdslägen missgynnas. Se mer i avsnittet Samhällsekonomi.

Sammantaget hanteras jämlikhet och jämställdhet mer samlat och styrande än i den gällande planen, med en tydligare koppling mellan likvärdig tillgänglighet, social sammanhållning, vardagsliv och regional balans.

Mot denna bakgrund bedöms planförslaget medföra en positiv konsekvens för jämlikhet och en måttligt positiv konsekvens för jämställdhet, under förutsättning att den geografiska målkonflikten hanteras i den fortsatta kommunala planeringen. Det gäller särskilt balansen mellan att stärka de starka lägena i sydvästra och västra Skåne och att samtidigt lyfta östra och nordöstra Skåne samt landsbygden.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot en tillgänglig och sammanhållen regional struktur kan bidra till förbättrade förutsättningar för både jämställdhet och jämlikhet, bland annat genom ökad tillgång till arbete, service och vardagsfunktioner samt genom samordning av funktioner. Samtidigt finns risker för att skillnader kvarstår eller förstärks – dels mellan kvinnor och män, kopplat till skillnader i resmönster, tillgång till transporter och upplevd trygghet, dels mellan olika geografiska områden, särskilt där tillgången till kollektivtrafik, service och arbetsmarknad är sämre. Sammantaget kan detta leda till ojämställda och ojämlika förutsättningar. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera en regional struktur som ger likvärdig tillgång till arbete, service och funktioner – både mellan olika grupper oberoende av kön och mellan olika delar av Skåne.
- Uppmärksamma geografiska och socioekonomiska skillnader samt skillnader mellan kvinnor och män, och prioritera insatser i områden och för grupper med svagare förutsättningar.
- Stärka regionala kopplingar mellan tätorter och landsbygder, så att fler kan ta del av regionens möjligheter.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Säkerställa likvärdig tillgång till kollektivtrafik, service och grönområden samt trygga rörelsestråk i olika delar av kommunen, så att vardagsresor kan genomföras utan bil och med hög tillgänglighet.
- Planera för närhet till service, skolor och omsorg, och prioritera utveckling i områden med bristande tillgång till funktioner, för att stärka likvärdiga och jämlika livsvillkor i vardagen.
- Planera för blandade bostads- och verksamhetsmiljöer, för att motverka segregation och uppdelning mellan olika grupper.
- Beakta hur utformning av miljöer påverkar användning och tillgänglighet, så att offentliga rum upplevs som inkluderande för alla.

Stad och land

Förutsättningar

Samspelet mellan stad och land i Skåne präglas av en flerkärnig ortsstruktur med korta avstånd mellan tätorter och landsbygd. Detta skapar i grunden goda förutsättningar för funktionella samband mellan boende, arbete, service och rekreation i hela regionen. Samtidigt finns tydliga geografiska skillnader, exempelvis mellan sydvästra och nordöstra Skåne, vilka påverkar förutsättningarna för en balanserad regional utveckling och kan bidra till ojämlika livsvillkor. Urbaniseringen är en fortsatt stark trend i Skåne och innebär att befolkningstillväxt och investeringar i hög grad koncentreras till de större städerna och deras omland. Detta kan bidra till att stärka regionens konkurrenskraft och effektivitet i resursanvändningen, men innebär samtidigt utmaningar för mindre orter och landsbygdsområden när det gäller att upprätthålla service, infrastruktur och attraktiva livsmiljöer. Landsbygden i Skåne utgör samtidigt en viktig resurs, bland annat genom livsmedelsproduktion, ekosystemtjänster, rekreationsmiljöer och ett differentierat näringsliv. Den geografiska närheten mellan stad och landsbygd ger särskilda möjligheter att utveckla funktionella samband, men ställer även krav på avvägningar mellan exploatering, jordbruksmark, naturvärden och landskapets kvaliteter.

Tillgången till service och kollektivtrafik varierar mellan olika delar av regionen och har stor betydelse för landsbygdens utvecklingsmöjligheter. I områden med svag befolkningsutveckling och begränsat serviceunderlag finns risk för en negativ utvecklingsspiral där minskad tillgänglighet och service påverkar möjligheten att bo och verka på landsbygden. Samtidigt kan digitalisering och nya mobilitetslösningar bidra till att stärka tillgängligheten och minska avståndens betydelse.

Den fysiska planeringen har en central roll i att balansera utvecklingen mellan stad och land. Hur bebyggelse lokaliseras, hur transportsystem och digital infrastruktur utvecklas samt hur naturresurser och mark och vatten används påverkar möjligheterna att skapa en sammanhållen region. En planering som stärker kopplingar mellan orter, koncentrerar

bebyggelse till befintliga strukturer och samtidigt värnar landsbygdens resurser är avgörande för att uppnå en långsiktigt hållbar utveckling i hela Skåne.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet fortsätter Regionplan för Skåne 2022–2040 att gälla utan någon aktualisering. Den gällande planen behandlar relationen mellan stad och land genom utvecklingsinriktningen för det flerkärniga Skåne – en ortsstruktur som spänner från tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg i väster och sydväst, via regionala kärnor som Kristianstad, Hässleholm, Landskrona, Trelleborg, Ystad och Ängelholm, till serviceorter och kollektivtrafiknära lägen på landsbygden. Planeringsstrategin uttalar att flerkärnigheten ska utvecklas, samspelet mellan stad och landsbygd stärkas, landsbygdens roll som självständig drivkraft lyftas och serviceorter och kollektivtrafiknära lägen utvecklas. Samtidigt konstaterar planens egen konsekvensbedömning att kommunerna främst bedriver aktiv fysisk planering i urbana miljöer och att perspektivet på planeringen av stad och landsbygd behöver utvecklas. Detta innebär att tydliga och samlade ställningstaganden för landsbygdens långsiktiga förutsättningar delvis saknas.

Planens huvudspår om en effektiv och sammanhållen bebyggelsestruktur, med fokus på förtätning och utveckling i kollektivtrafiknära lägen, kan bidra till att hålla samman regionen, stärka underlaget för service och kollektivtrafik och binda samman stad och land. Detta är särskilt verksamt i det starka sydvästra Skåne kring Malmö–Lund och längs västkuststråket mot Helsingborg, där befolkningstillväxt och investeringar redan i hög grad koncentreras. Samtidigt finns risk att en utveckling som främst koncentreras till de större städerna och deras omland, eller en alltför utspridd bebyggelse i mellan- och skogsbygd, försvagar underlaget för service och kollektivtrafik, ökar de demografiska skillnaderna mellan ett växande sydvästra Skåne och ett svagare östra och nordöstra Skåne och påverkar landsbygdens livskraft negativt.

Avsaknaden av tydlig vägledning kring hur landsbygdens service, mobilitet och bebyggelseutveckling ska hanteras innebär att dessa frågor hanteras olika i regionens olika geografiska delar – i slättbygdens öppna jordbrukslandskap, mellanbygdens mosaiklandskap, skogsbygderna i norr och längs den långa kustzonen. Detta kan leda till ojämlika förutsättningar mellan stad och land och mellan regionens olika delar och är beroende av kommunernas kommande planering.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära att relationen mellan stad och land fortsatt utvecklas utifrån befintliga strukturer och arbetssätt, där planens flerkärniga inriktning ger ett visst stöd men utan den tydligare och mer samlade ansats som en aktualisering skulle innebära.

Mot denna bakgrund bedöms nollalternativet sammantaget medföra en neutral konsekvens för stad och land.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Till skillnad från den gällande planen tydliggör planförslaget landsbygdens roll genom en mer differentierad ortsstruktur i sex kategorier – från tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg och den gemensamma tillväxtmotorn Kristianstad–Hässleholm i nordöstra Skåne, via regionala kärnor och strategiska noder, till serviceorter och kollektivtrafiknoder på landsbygden – som pekas ut som bärande för att människor ska kunna bo och verka i hela Skåne. Därmed kopplas landsbygdens livskraft till regionens robusthet, beredskap och försörjningsförmåga. Genom riktlinjer och en plankarta knyts relationen mellan stad och land tydligare till de fysiska strukturerna, särskilt ortsstrukturen, kollektivtrafiken, en utbyggd digital infrastruktur och hushållningen med jordbruksmark – som är som mest värdefull i slättbygderna i västra och södra Skåne – vilket ger planförslaget ett mer samlat och styrande grepp om stad- och landsbygdsfrågan än tidigare.

Den flerkärniga ortsstruktur där bebyggelse och service koncentreras till lägen som stärker underlaget för kollektivtrafik och service bedöms ge övervägande positiva konsekvenser för stad och land. Landsbygdsnoder, flexibla mobilitetstjänster, digital infrastruktur och besöksnäring – den senare med tyngdpunkt i kustzonen och längs regionala leder som Skåneleden och Sydkustleden – kan stärka landsbygdens livskraft och dess koppling till städerna, samtidigt som en koncentrerad bebyggelseutveckling värnar den högproduktiva jordbruksmarken i sydvästra och södra Skåne och annan värdefull mark.

Samtidigt finns risker och målkonflikter: en spridd bebyggelse är kostsam att försörja och kan försvaga kollektivtrafik, service och robusthet på landsbygden, och kvarstående socioekonomiska skillnader mellan stad och land, liksom skillnader i

skatteunderlag mellan turistorter med säsongsbefolkning – framför allt längs kusten – och orter med permanent befolkning, kan skapa ojämlikhet, se mer i avsnittet om ekonomiska konsekvenser.

Att planförslaget formulerar tydliga riktlinjer och en plankarta gör att stad- och landsbygdsperspektivet kan integreras mer enhetligt i den efterföljande kommunala planeringen än i nollalternativet, men konsekvenserna uppstår fortfarande till stor del indirekt och är beroende av hur riktlinjerna omsätts lokalt och av hur identifierade målkonflikter hanteras. Här är den geografiska målkonflikten central: om utveckling och investeringar ändå koncentreras till de redan starka lägena i sydvästra och västra Skåne riskerar östra och nordöstra Skåne och de glesare landsbygderna att halka efter, samtidigt som de negativa kumulativa effekterna geografiskt koncentreras till områdena kring tillväxtmotorerna, transport- och utbyggnadsstråken, tätorternas utkanter och kustzonen. Särskild betydelse har hur planeringen säkrar grundläggande service och mobilitet på landsbygden, även för grupper utan tillgång till bil, så att tillgängligheten blir likvärdig i hela regionen.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära att relationen mellan stad och land hanteras mer samlat och styrande än i den gällande planen, med en tydligare koppling mellan landsbygdens livskraft, regional balans och samhällets robusthet.

Mot denna bakgrund bedöms planförslaget sammantaget medföra en positiv konsekvens för stad och land, under förutsättning att identifierade risker och målkonflikter hanteras i den fortsatta planeringen.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens flerkärniga struktur kan bidra till att stärka sambanden mellan stad och land, samt skapa bättre förutsättningar för en balanserad regional utveckling. Samtidigt finns risker kopplade till att utvecklingen koncentreras till starka noder, vilket kan innebära att landsbygd och mindre orter får svagare utvecklingsförutsättningar. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera och utveckla serviceorter och kollektivtrafiknoder på landsbygden så att grundläggande service och goda bytespunkter upprätthålls, vilket gör det möjligt att bo, verka och leva i hela Skåne och stärker regionens robusthet och beredskap.
- Utveckla hållbar mobilitet och flexibla mobilitetstjänster på landsbygden som komplement till bilen, så att tillgängligheten till arbete, service och utbildning blir mer likvärdig mellan stad och land.
- Prioritera digital infrastruktur och utveckla besöksnäring och lokalt näringsliv på landsbygden, så att landsbygdens livskraft och koppling till städerna stärks.
- Uppmärksamma skillnader i utvecklingsförutsättningar mellan olika geografier, och verka för en balanserad regional utveckling.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera lokalisering av ny bebyggelse på landsbygden till serviceorter och kollektivtrafiknoder och undvika spridd bebyggelse, så att underlaget för service och kollektivtrafik stärks samtidigt som brukningsvärd jordbruksmark och andra markresurser värnas.
- Planera för tillgång till grundläggande service och funktioner i olika delar av kommunen, så att livsvillkor inte skiljer sig kraftigt mellan stad och land.
- Beakta lokala förutsättningar i planeringen, så att utveckling anpassas till platsens karaktär, funktion och behov.

Ekonomiska konsekvenser

I det här avsnittet redovisas de konsekvenser som *Regionplan för Skåne 2045* har på de ekonomiska aspekter som bedöms beröras av aktualiseringen. De ekonomiska bedömningarna görs uttryckligen i förhållande till regeringens mål för näringspolitiken – att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag – samt till de relevanta målen i Agenda 2030: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, Hållbara städer och samhällen samt Hållbar konsumtion och produktion.

Kommunalekonomi

Förutsättningar

Skåne står inför förändrade förutsättningar för den kommunala ekonomin till följd av fortsatt befolkningstillväxt, demografiska förändringar med ett ökande försörjningstryck samt växande behov av investeringar i bebyggelse, teknisk infrastruktur och klimatanpassning. Från ett huvudsakligt fokus på enskilda projekts utbyggnad handlar frågan i allt högre grad om hur lokaliseringen och utformningen av bebyggelse och infrastruktur påverkar kommunernas långsiktiga investerings- och driftskostnader. En resurseffektiv och samordnad mark- och vattenanvändning håller både nere de offentliga kostnaderna och stärker förutsättningarna för en långsiktigt hållbar kommunal ekonomi. Den fysiska planeringen behöver därför i högre grad bidra till en samordnad och kostnadseffektiv utbyggnad av bebyggelse, service och teknisk försörjning, samtidigt som den begränsar de ekonomiska riskerna kopplade till spridd bebyggelse och klimatrelaterade skador.

Det finns idag betydande skillnader inom regionen när det gäller kommunernas förutsättningar att bära investeringar och driftskostnader, där växande kommuner möter ett högt utbyggnadstryck samtidigt som mindre kommuner och landsbygd kan ha svårare att försörja spridd bebyggelse och upprätthålla service. Genom att samordna bebyggelse med infrastruktur, kollektivtrafik och teknisk försörjning, förtäta i befintliga strukturer och återanvända redan ianspråktagna områden kan den fysiska planeringen minska de kommunala kostnaderna och stärka den långsiktiga ekonomiska hållbarheten. I planeringen behöver särskild hänsyn tas till skillnaderna mellan stad och land och till kommande klimatanpassningsbehov, för att säkerställa robusta och ekonomiskt hållbara lösningar i hela Skåne.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet fortsätter Regionplan för Skåne 2022–2040 att gälla utan någon aktualisering. Den gällande planen lyfter en effektiv markanvändning och en kollektivtrafiknära bebyggelseutveckling som bidrar till god hushållning med samhällets resurser, men behandlar de kommunalekonomiska konsekvenserna främst indirekt, vilket innebär att samlade ställningstaganden om kostnadseffektivitet och ekonomiska risker delvis saknas. Förtätning och utveckling i kollektivtrafiknära lägen – främst i de större städerna och de regionala kärnorna i västra och sydvästra Skåne – kan bidra till att hålla nere kommunala investerings- och driftskostnader genom en mer samordnad markanvändning, men utfallet varierar mellan kommuner och delar av regionen, där sydvästra Skåne har starkare förutsättningar än östra och nordöstra delar.

- Bostadsförsörjning: En kollektivtrafiknära och förtätad bostadsutveckling kan minska kommunernas kostnader för utbyggnad av vägar, vatten, avlopp och service, men inriktningen är strategisk och bostadsförsörjningen är ytterst ett kommunalt ansvar, vilket innebär att kostnadseffekterna fördelas ojämnt – exempelvis mellan tillväxtkommunerna i sydväst och kommuner med svagare befolkningsutveckling i öster och nordost.
- Transporter och teknisk infrastruktur: En samordnad bebyggelse stärker underlaget för kollektivtrafik och teknisk försörjning, men de stora infrastrukturinvesteringarna – exempelvis kapacitet över Öresund och längs de regionala stråken – beslutas i andra processer och kan innebära betydande ekonomiska åtaganden för regionen och kommunerna

Samtidigt finns risk att utvecklingen i delar av regionen blir mer utspridd och därmed kostsam att försörja – särskilt i mellan- och skogsbygd samt på landsbygden – och att höga investeringsnivåer i infrastruktur och teknisk försörjning, tillsammans

med ökande kostnader för klimatanpassning (mot kustöversvämning längs kusten och översvämningar i inlandet), belastar kommunernas ekonomi. Sammantaget bedöms nollalternativet innebära att den kommunala ekonomin fortsatt påverkas utifrån befintliga strukturer och arbetssätt, där planens inriktning om effektiv markanvändning ger ett visst stöd men utan den tydligare och mer samlade ansats som en aktualisering skulle innebära.

Mot denna bakgrund bedöms nollalternativet sammantaget medföra en neutral konsekvens för kommunalekonomin.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Till skillnad från den gällande planen kopplar Regionplan för Skåne 2045 tydligare samman bebyggelse, infrastruktur och teknisk försörjning genom en samordnad mark- och vattenanvändning och en flerkärnig ortsstruktur. Genom riktlinjer och en plankarta knyts kostnadseffektiviteten tydligare till de fysiska strukturerna, vilket ger planförslaget ett mer samlat och styrande grepp om den kommunala ekonomin än tidigare.

En koncentrerad och samordnad bebyggelseutveckling – i tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg samt i regionala kärnor och noder – bedöms ge övervägande positiva konsekvenser för kommunalekonomin. Samordning, förtätning och multifunktionell markanvändning kan minska de kommunala investerings- och driftskostnaderna.

- Bostadsförsörjning: En stationsnära och samordnad bostadsutveckling i ortsstrukturens kollektivtrafiknära lägen innebär en ekonomiskt gynnsam markanvändning med lägre långsiktiga drift- och investeringskostnader för vägar, vatten, avlopp och service.
- Transporter och teknisk infrastruktur: En samordnad lokalisering av bebyggelse och teknisk försörjning stärker underlaget för kollektivtrafik och tekniska system och kan minska de offentliga kostnaderna per ansluten – en effekt som är som störst i de täta lägena och svagast i glesa landsbygdslägen.

Samtidigt finns ekonomiska risker: höga investeringsnivåer i infrastruktur och teknisk försörjning innebär åtaganden, särskilt vid spridd bebyggelse och vid klimatrelaterade skador i kustnära kommuner och översvämningsutsatta inlandslägen, vilket kan belasta kommunernas ekonomi. Att planförslaget formulerar tydliga riktlinjer och en plankarta gör att kostnadseffektiviteten kan integreras mer enhetligt i den efterföljande kommunala planeringen än i nollalternativet, men konsekvenserna uppstår fortfarande till stor del indirekt och är beroende av hur riktlinjerna omsätts lokalt.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära att den kommunala ekonomin hanteras mer samlat och styrande än i den gällande planen, med en tydligare koppling mellan samordnad markanvändning, resurseffektivitet och kostnadskontroll.

Mot denna bakgrund bedöms planförslaget sammantaget medföra en positiv konsekvens för kommunalekonomin, under förutsättning att identifierade ekonomiska risker hanteras i den fortsatta planeringen.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot koncentrerad bebyggelsestruktur, samordning och utveckling av noder kan bidra till mer kostnadseffektiv kommunal service och infrastruktur. Samtidigt finns risker kopplade till spridd bebyggelseutveckling, vilket kan leda till ökade investerings- och driftkostnader för kommuner samt svårigheter att upprätthålla effektiv service i hela kommunen. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera en regional struktur som möjliggör effektiv lokalisering av bostäder, verksamheter och service, för att minska behovet av parallella investeringar i flera kommuner genom att samordna större investeringar i infrastruktur och teknisk försörjning och minska dubbeluppbyggnad.
- Bidra till att lokalisera och anpassa bebyggelse och teknisk infrastruktur med hänsyn till klimatrelaterade risker, så att framtida kostnader för skador och åtgärder begränsas.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera bebyggelseutveckling i befintliga strukturer och noder, som ett sätt att motverka spridd bebyggelse och ökade kostnader och för att nyttja befintlig infrastruktur och minska behovet av nya investeringar.
- Säkerställa att lokalisering av ny bebyggelse och verksamheter sker med hänsyn till långsiktiga drift- och underhållskostnader, inte enbart initiala investeringar.
- Stärka planberedskap och strategisk markanvändning, så att kommunen kan styra utvecklingen i ekonomiskt hållbara riktningar.

Samhällsekonomi

Förutsättningar

Skåne står inför förändrade förutsättningar för samhällsekonomin till följd av en pågående närings- och energiomställning, ökad regional och internationell konkurrens samt ett förändrat omvärldsläge som ställer nya krav på regionens konkurrenskraft och försörjningsförmåga. Från ett huvudsakligt fokus på tillväxt i de större städerna handlar frågan i allt högre grad om hur den fysiska strukturen kan stärka den samlade regionala ekonomin, arbetsmarknaden och konkurrenskraften i hela Skåne. Den fysiska planeringen behöver därför i högre grad bidra till att stärka tillgänglighet, arbetsmarknadsintegration och konkurrenskraft, samtidigt som den begränsar de samhällsekonomiska kostnader som följer av felaktiga lokaliseringar och målkonflikter.

Det finns idag betydande skillnader inom regionen när det gäller tillväxt, arbetsmarknad och tillgänglighet, där sydvästra Skåne har en stark utveckling medan andra delregioner möter demografiska utmaningar, vilket påverkar den samlade samhällsekonomiska utvecklingen som fördelas ojämnt över Skåne. Genom att utveckla effektiva transportsystem, en sammanhållen bebyggelsestruktur och goda förutsättningar för näringsliv och bostadsförsörjning kan den fysiska planeringen stärka den regionala ekonomin och konkurrenskraften, samtidigt som klimat-, miljö- och hälsokostnader begränsas. I planeringen behöver särskild hänsyn tas till regional balans och fördelningen av nyttor mellan olika delar av regionen, för att säkerställa en långsiktigt hållbar samhällsekonomisk utveckling i hela Skåne.

Bedömning av nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet fortsätter Regionplan för Skåne 2022–2040 att gälla utan någon aktualisering. Den gällande planen har en uttalad ambition att stärka Skånes utveckling som en flerkärnig arbetsmarknads- och bostadsregion med stärkt global konkurrenskraft, kopplat till regionens läge i Öresundsregionen, men behandlar de samhällsekonomiska konsekvenserna främst indirekt, vilket innebär att samlade ställningstaganden om regional ekonomisk nytta och fördelning delvis saknas. Planens huvudspår om en effektiv och sammanhållen bebyggelsestruktur, med förtätning i kollektivtrafiknära lägen, kan bidra till en större och mer integrerad arbetsmarknad och stärkt konkurrenskraft.

- Transporter: En väl utbyggd transportinfrastruktur och kollektivtrafik stärker tillgängligheten och arbetsmarknadsintegrationen, men kapacitetsbrister – inte minst på det redan högt belastade järnvägsnätet och över Öresund – och beroendet av investeringsbeslut i andra processer kan begränsa den samhällsekonomiska nyttan.
- Näringsliv: Inriktningen mot en flerkärnig arbetsmarknadsregion gynnar näringslivets utveckling, men utvecklingen mot en mer fåkärnig struktur med stark tillväxt i sydvästra Skåne, kring Malmö–Lund och Helsingborg, riskerar att förstärka regionala obalanser gentemot östra och nordöstra Skåne.
- Bostadsförsörjning: En kollektivtrafiknära bostadsutveckling stödjer matchningen mellan bostäder och arbetsmarknad, men en kvarstående bostadsbrist kan hämma rörlighet och tillväxt.

Planens övergripande och strategiska karaktär innebär att de samhällsekonomiska konsekvenserna i hög grad uppstår indirekt genom hur inriktningen omsätts i efterföljande planering. Sammantaget bedöms nollalternativet innebära att den regionala ekonomin fortsatt utvecklas utifrån befintliga strukturer och arbetssätt, där planens konkurrenskraftsinriktning ger ett visst stöd men utan den tydligare och mer samlade ansats som en aktualisering skulle innebära.

Mot denna bakgrund bedöms nollalternativet sammantaget medföra en neutral konsekvens för samhällsekonomin.

Bedömning av planförslagets konsekvenser

Planförslaget innebär att Regionplan för Skåne 2022–2040 aktualiseras och ersätts av Regionplan för Skåne 2045. Till skillnad från den gällande planen gör planförslaget konkurrenskraft till ett av fyra bärande regionala värden och knyter den samhällsekonomiska utvecklingen tydligt till de fysiska strukturerna – transportsystem, bebyggelse och teknisk infrastruktur – genom en flerkärnig ortsstruktur med tillväxtmotorerna Malmö, Lund och Helsingborg samt Kristianstad–Hässleholm i nordost. Genom riktlinjer och en plankarta får planförslaget ett mer samlat och styrande grepp om den regionala ekonomin än tidigare. Planförslagets huvudspår, en koncentrerad bebyggelseutveckling kombinerad med starka transport- och kollektivtrafiknoder och robust teknisk infrastruktur, bedöms ge övervägande positiva effekter för samhällsekonomin. Effektiva transportsystem, robust teknisk infrastruktur och en tydlig bebyggelsestruktur stärker konkurrenskraften, arbetsmarknadsintegrationen och den långsiktiga regionala utvecklingen.

- Transporter: Ett sammanhållet och effektivt transportsystem, förstärkt av Skånes läge i Öresundsregionen och i TEN-T-nätet med fyra hamnar och Malmö Airport, stärker tillgängligheten till arbete och marknader och därmed den regionala ekonomin.
- Näringsliv: En tydlig ortsstruktur med tillväxtmotorer (Malmö, Lund, Helsingborg och Kristianstad–Hässleholm) och regionala kärnor som Landskrona, Trelleborg, Ystad och Ängelholm stärker näringslivets konkurrenskraft och kompetensförsörjning, med Helsingborg som ett strategiskt transport- och logistiknav i nordväst.
- Bostadsförsörjning: En samordnad bostadsutveckling i goda lägen stödjer matchningen mellan bostäder och arbetsmarknad och bidrar till tillväxt.

Felaktiga lokaliseringar, målkonflikter och ökade klimat-, miljö- och hälsokostnader kan minska den samhällsekonomiska nyttan, och om investeringar koncentreras till redan starka lägen i sydvästra och västra Skåne riskerar regionala och socioekonomiska skillnader att förstärkas. Hur investeringarna fördelas och kopplas till olika geografier i Skåne kan därmed innebära en risk att starka tillväxtmotorer och regionala kärnor utvecklas på bekostnad av övriga orter, landsbygdens serviceorter och utpekade noder, framför allt i östra och nordöstra Skåne. Att planförslaget formulerar tydliga riktlinjer och en plankarta gör att den samhällsekonomiska dimensionen kan integreras mer enhetligt i den efterföljande planeringen än i nollalternativet, men konsekvenserna uppstår fortfarande till stor del indirekt och är beroende av kommande investeringar och av hur målkonflikterna hanteras. Särskild betydelse har hur nyttorna fördelas mellan regionens delar och hur externa klimat-, miljö- och hälsokostnader begränsas.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära att den regionala ekonomin hanteras mer samlat och styrande än i den gällande planen, med en tydligare koppling mellan transportsystem, näringsliv och regional konkurrenskraft.

Mot denna bakgrund bedöms planförslaget sammantaget medföra en positiv konsekvens för samhällsekonomin, under förutsättning att identifierade målkonflikter och fördelningsfrågor hanteras i den fortsatta planeringen.

Sammanfattning och rekommendationer

Konsekvensbedömningen visar att regionplanens inriktning mot en flerkärnig struktur, utveckling av noder och samordnad planering kan bidra till en mer effektiv användning av resurser, förbättrad tillgänglighet och stärkt regional konkurrenskraft. Samtidigt finns risker kopplade till ökade resursbehov, transportkostnader och negativa externa effekter om utvecklingen sker spritt eller utan tillräcklig samordning. Rekommendationerna nedan syftar till att stödja hur nämnda konsekvenser och utpekade målkonflikter kan hanteras i den fortsatta fysiska planeringen.

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- Prioritera och samordna en flerkärnig struktur med utvecklade noder och stråk, där planering av bebyggelse, transporter och näringsliv stärker tillgänglighet, ekonomiska synergier och regional konkurrenskraft.
- Prioritera och fördela utveckling och investeringar så att även svagare delregioner stärks, så att den samhällsekonomiska nyttan kommer hela Skåne till del och regionala obalanser motverkas
- Säkerställa att större investeringar analyseras utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv, inklusive långsiktiga effekter och kumulativa konsekvenser.
- Stärka samverkan kring strategiska resurser och funktioner, exempelvis infrastruktur, energisystem och logistik, för att öka effektivitet och robusthet i regionen.

I efterföljande planering bör kommuner, med stöd i regionplanen, arbeta mot att:

- Prioritera en bebyggelsestruktur som minskar transportbehov och främjar hållbara resor, vilket bidrar till lägre samhällsekonomiska kostnader.
- Säkerställa att lokalisering av verksamheter och bostäder sker i lägen som stärker tillgänglighet och arbetsmarknadsintegration, för att öka produktivitet och effektivitet.
- Utveckla näringslivets fysiska förutsättningar och kompetensförsörjning genom en tydlig ortsstruktur och goda verksamhetslägen, så att tillväxt och konkurrenskraft främjas i hela regionen.
- Främja effektiv markanvändning och återanvändning av befintliga områden, för att minska kostnader för nyexploatering.

Kumulativa effekter

I enlighet med metodbeskrivningen utgår bedömningen av kumulativa miljöeffekter från kraven i 6 kap. miljöbalken. Effekter identifieras och analyseras genom en sammanvägning av konsekvenser och en analys av om konsekvenserna samverkar och förstärks eller motverkar varandra. Analysen bygger på samtliga bedömningar av planförslagets påverkan i kapitlet Konsekvenser och omfattar de betydande miljöaspekterna naturmiljö, vattenmiljö, kulturmiljö, hushållning med naturresurser, människors hälsa och livsmiljö, risker och klimatpåverkan, tillsammans med de sociala och ekonomiska aspekterna. Effekterna kan vara direkta eller indirekta, positiva eller negativa, tillfälliga eller bestående, kumulativa eller icke kumulativa, och uppstå på kort, medellång eller lång sikt.

Planförslagets påverkan härrör i hög grad från de påverkansfaktorer som identifierats och driver regionplanens konsekvenser, se även avsnitten Metod samt Förändringar jämfört med gällande regionplan:

- Mark- och vattenanvändning
- Förutsättningar för hållbart resande
- Förtätning
- Tillväxtmotorer och regionala kärnor
- Skydd av naturvärden

Eftersom dessa strukturer påverkar flera aspekter samtidigt uppstår konsekvenserna inte isolerat, utan i ett samspel där samma åtgärd kan ge positiva effekter för en aspekt och negativa för en annan, och där effekter sammanfaller geografiskt och förstärks över tid. Den sammanvägda bilden är därför att planförslaget medför både samverkande positiva effekter och samverkande negativa effekter och målkonflikter som koncentreras till vissa miljöer och skeden.

Positivt samverkande effekter

Planförslagets huvudspår skapar en kedja av ömsesidigt förstärkande positiva effekter. Den koncentrerade och stationsnära bebyggelseutvecklingen minskar exploateringen av obebyggd mark och transportbehovet, vilket samtidigt gynnar:

- naturmiljö genom mindre intrång
- klimat genom lägre utsläpp och ökat hållbart resande
- hushållning med naturresurser genom bevarad jordbruksmark
- tillgänglighet

Den stärkta grön- och blåstrukturen framträder som ett särskilt tydligt exempel på positiv samverkan. Den fungerar samtidigt som verktyg för:

- klimatanpassning
- folkhälsa och rekreation
- biologisk mångfald och ekologiska samband
- dagvattenhantering och vattenkvalitet

På motsvarande sätt samverkar en robust teknisk försörjning och en sammanhållen ortsstruktur positivt för trygghet och säkerhet, krisberedskap, hälsa och samhällsekonomi.

Negativt samverkande effekter

Planförslagets utbyggnadsinriktning ger också effekter som ackumuleras och förstärker varandra, framför allt där de sammanfaller geografiskt. Inom och kring tillväxtmotorerna och längs transportstråken kan ny bebyggelse-, transport- och energiutveckling tillsammans leda till:

- fragmentering av landskap
- intrång i värdefulla naturmiljöer
- barriäreffekter
- förlust av grönområden
- påverkan på landskapsbild och kulturmiljö
- buller och luftföroreningar som försämrar boendemiljöer

I dessa områden adderas alltså konsekvenser för flera aspekter på samma plats.

Vattenmiljön utsätts för en kumulativ belastning när exploatering, ökad hårdgjord yta och ökade uttag samverkar med klimatförändringens effekter på redan ansträngda vattenförekomster. Detta är särskilt påtagligt i kustnära lägen där höjda havsnivåer kan ge saltvatteninträngning. Klimatpåverkan i bygg- och anläggningsskedet ackumuleras genom ökad befolkning, ökade godsflöden och ett omfattande byggande, där stora enskilda projekt som planerade fasta förbindelser över Öresund bidrar med betydande utsläpp.

Slutligen kan en koncentration av utveckling och investeringar till redan starka lägen ge kumulativt förstärkta regionala och socioekonomiska skillnader, med konsekvenser för jämlikhet, relationen mellan stad och land och samhällsekonomin.

Motverkande effekter och målkonflikter

Flera av planförslagets konsekvenser motverkar varandra och utgör inre målkonflikter som behöver vägas av i den fortsatta planeringen.

Förtätningen har en dubbel karaktär:

- Regionalt är den positiv för klimat, hushållning med mark och vatten samt tillgänglighet.
- Lokalt kan den motverka dessa nyttor genom minskad tillgång till grönytor, ökad trängsel och ökad exponering för buller och luftföroreningar om sociala och kvalitativa värden inte säkras.

Andra centrala målkonflikter är att:

- energiomställningen är positiv för klimatet men konkurrerar om mark med jordbruk, naturvärden och landskapsbild
- koncentrationen till starka lägen är samhällsekonomiskt effektiv men står i konflikt med målen om regional balans och jämlikhet
- kustzonen samlar exploateringsintressen och energietablering med natur-, rekreations- och kulturvärden, samtidigt som hela kusten är riskområde för översvämning och erosion

Kustzonen blir därmed en plats där positiva och negativa effekter och risker överlagras. Samtidigt verkar skadelindringshierarkin, den sammanhängande grön- och blåstrukturen samt en mer styrande plan med utpekade energizoner som motverkande och dämpar de negativa kumulativa effekterna.

De negativa kumulativa effekterna koncentreras geografiskt till några särskilt utsatta miljöer:

- områdena kring tillväxtmotorerna
- transport- och utbyggnadsstråken
- tätorternas utkanter
- kustzonen
- redan ansträngda vattenförekomster

Det är i dessa miljöer som bebyggelsetryck, infrastruktur, energiutbyggnad och klimatrisker överlagras och behöver samordnas så att jordbruksmark, natur-, kultur- och rekreationsvärden inte successivt försämras. Tidsmässigt uppträder vissa effekter främst på kort sikt, såsom utsläpp och intrång i bygg- och anläggningsskedet. Andra byggs upp på lång sikt, såsom fragmentering, resursuttömning och påverkan på vattenförekomster.

Även de positiva effekterna är delvis kumulativa och långsiktiga, exempelvis grön- och blåstrukturens samlade bidrag till klimatanpassning och folkhälsa samt den fossilfria omställningens effekt på utsläppen. En central insikt är att klimatrisker sällan uppträder isolerat:

- värmebölja i kombination med torka kan förvärra effekterna på jordbruket
- kraftig nederbörd tillsammans med höga vattennivåer kan ge särskilt omfattande översvämningar

Sådana samverkande risker innebär att den sammantagna påverkan kan bli större än summan av de enskilda händelserna.

Samlad bedömning av kumulativa effekter

Sammantaget bedöms planförslaget, genom sin mer styrande karaktär med riktlinjer, plankarta, prioritering av grön- och blåstruktur, utpekade energizoner och en restriktivare hållning till jordbruksmark, ge väsentligt bättre förutsättningar att hantera kumulativa effekter än den gällande planen. På regional nivå och på lång sikt bedöms de positiva kumulativa effekterna överväga, främst genom samspelet mellan:

- koncentrerad bebyggelse
- kollektivtrafik
- grön- och blåstruktur
- fossilfri omställning

Samtidigt kvarstår betydande negativa kumulativa risker som koncentreras till områdena runt tillväxtmotorer och regionala kärnor inklusive utpekade kommunikationsstråk, kustzonen samt vattenförekomsterna, vilka kan förstärkas över tid.

Eftersom planens konsekvenser i hög grad uppstår indirekt och realiseras först i efterföljande planering, är genomslaget avhängigt hur väl avvägningar görs i kommande skeden. Planen lämnar på flera punkter öppet hur målkonflikter ska lösas och saknar i delar uppföljningsbarhet samt en samlad analys av beroenden och försörjningsförmåga i kris. Det innebär en risk att negativa kumulativa effekter uppstår genom en efterföljande planering som är mer fragmenterad. Den samlade bedömningen är därför att planförslaget medför övervägande positiva kumulativa effekter, under tydlig förutsättning att de identifierade riskerna och målkonflikterna hanteras aktivt och samordnat i genomförandet.

Rekommendationer

I fortsatt fysisk planering bör Region Skåne, kommuner och andra aktörer gemensamt arbeta mot att:

- samordna bebyggelse-, transport- och energiutveckling i områdena kring tillväxtmotorer, längs stråk och i tätorternas utkanter, så att fragmentering, intrång och barriäreffekter inte ackumuleras
- bidra till att i första hand undvika, i andra hand minimera och i sista hand kompensera påverkan på natur-, kultur- och vattenvärden, så att nettoförlust av värden undviks även sett till den samlade utvecklingen
- planera vatten utifrån avrinningsområden och hantera kustzonens samlade press från exploatering, naturvärden och översvämnings- och erosionsrisk på ett sammanhållet sätt
- säkra en sammanhängande grön- och blåstruktur som samtidigt stärker klimatanpassning, folkhälsa, biologisk mångfald och vattenkvalitet, så att de positiva kumulativa effekterna förstärks
- begränsa de ackumulerade utsläppen i bygg- och anläggningsskedet, bland annat genom transporteffektiv lokalisering, materialval och återbruk
- etablera uppföljning och samordnade avvägningar som motverkar att negativa kumulativa effekter uppstår genom en fragmenterad efterföljande planering

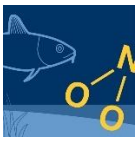
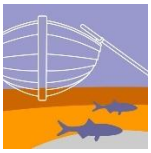
Miljömål och globala mål

Nationella miljömål

Relevanta mål för *Regionplan för Skåne 2045* har främst kopplingar till de nationella miljömålen *Begränsad klimatpåverkan*, *Frisk luft, Giftfri miljö, Ingen övergödning*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Grundvatten av god kvalitet*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap*, *God bebyggd miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Konsekvenserna av planen för berörda nationella miljömål framgår av Tabell 4 nedan

Tabell 4. Bedömning av hur planförslag och nollalternativ påverkar nationella miljömål.

Nationella mål	**Bedömning**
Begränsad klimatpåverkan 	Planen kan bidra till både uppfyllande av målet såväl som till motverkande av målet. Planerna på stationsnära bebyggelse, kollektivtrafik, cykelinfrastruktur, elektrifiering och lokal fossilfri energiproduktion kan bidra till att uppfylla målet. Ökad befolkning, godsflöden och byggande kan däremot bidra till att motverka målet. Huruvida uppfyllande eller motverkande av målet uppnås är beroende på hur möjligheter tas tillvara i kommande planering, främst avseende att främja hållbara mobilitetslösningar för att minska vägtransporter samt konvertering till förnyelsebar energiproduktion. Den sammantagna bedömningen är att regionplanen varken främjar eller motverkar målet. Nollalternativet innebär liknande effekter, men eftersom aktuell plan är mindre styrande bedöms det vara en högre sannolikhet för att efterföljande planering riskerar att motverka målet.
Frisk luft 	Planen kan både medverka och motverka uppfyllandet av miljömålet. Planens intentioner medverkar till att uppfylla målet genom att styra mot förtätning i kollektivtrafiknära lägen, satsning på aktiv mobilitet, stärkande av grön infrastruktur och omställning till mer fossilfri energi och laddinfrastruktur. Målet riskerar att motverkas genom risk för sämre luft i täta gatumiljöer, ökade godstransporter och utsläpp från nya transportslag. Nollalternativet innebär liknande effekter med både risk för att motverka målet, men också möjligheter till att medverka till målets uppfyllnad. Eftersom aktuell plan är mindre styrande bedöms det emellertid vara en högre sannolikhet för att efterföljande planering riskerar att motverka målet.
Giftfri miljö 	Planen medverkar till att uppfylla miljömålet, men hanterar det främst indirekt genom strukturella riktlinjer för vattenrening och markanvändning. Planen innehåller ingen specifik kemikalie- eller giftstrategi, men målet stöds genom konkreta ställningstaganden kring rening av dagvatten, strikt skydd av regionala vattenresurser och återanvändning av industrimark. Planen riskerar att motverka målet genom utbyggnad av teknisk och digital infrastruktur (såsom schaktning och master) samt transportstråk riskerar att orsaka fragmentering och lokala föroreningar. Genom tidig samplanering och konsekventa miljöbedömningar utifrån ett avrinningsområdesperspektiv kan dessa risker hanteras. Nollalternativet innebär liknande effekter med både risk för att motverka målet, men också möjligheter till att medverka till målets uppfyllnad. Eftersom aktuell plan är mindre styrande bedöms det emellertid vara en högre sannolikhet för att efterföljande planering riskerar att motverka målet.

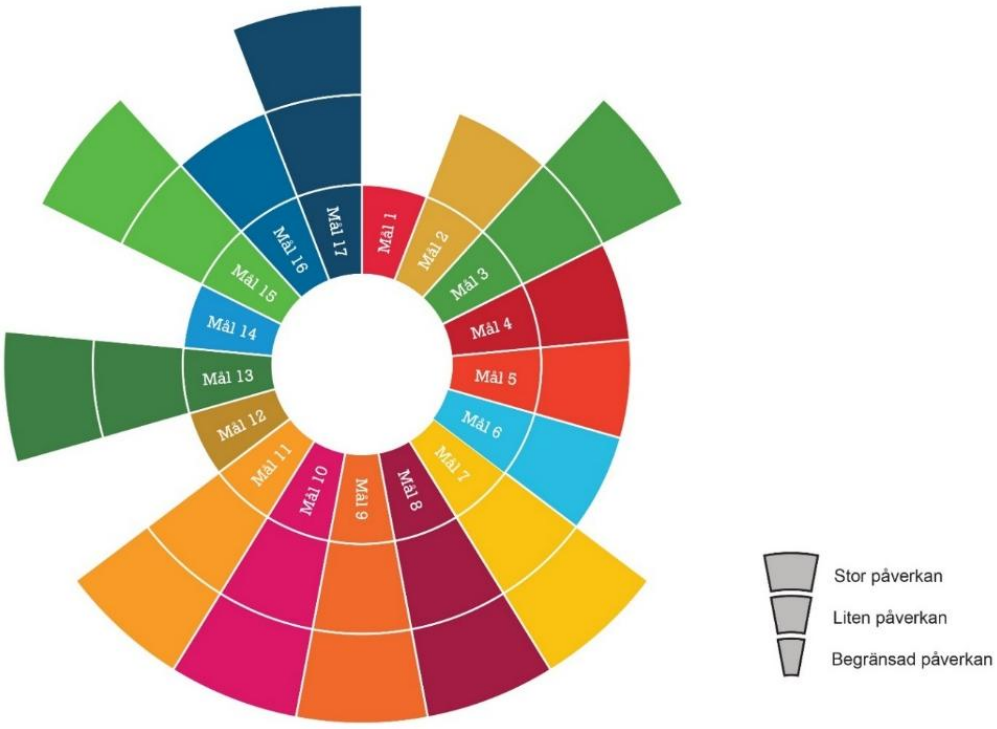
Nationella mål	**Bedömning**
Ingen övergödning 	Både kustområdena, sjöar och vattendrag i Skåne är drabbade av övergödning. För att minska övergödningen skulle åtgärder behövas främst inom avloppshantering och jordbruk. Placering av ny bebyggelse har också stor betydelse för i vilken omfattning befintlig och tillkommande bebyggelse kan anslutas till en effektivare avloppshantering med minskad övergödningspåverkan som följd. *Regionplan för Skåne 2045* beskriver ej krav på bebyggelse gällande VA-lösningar och placering, men betonar vikten av att exempelvis anlägga våtmarker som kan minska övergödning och stärka den biologiska mångfalden i områden med intensivt jordbruk. Planen medverkar till att uppfylla miljömålet, men det är avgörande hur efterföljande planering hanterar avloppshantering och åtgärder för att minska näringsläckage från jordbruk. Nollalternativet innebär liknande effekter med både risk för att motverka målet, men också möjligheter till att medverka till målets uppfyllnad. Eftersom aktuell plan är mindre styrande bedöms det emellertid vara en högre sannolikhet för att efterföljande planering riskerar att motverka målet.
Levande sjöar och vattendrag 	Åtgärder kommer att behövas för att förbättra statusen i Skånes vattenförekomster, så att gällande miljökvalitetsnormer för vatten kan uppnås. Miljökvalitetsmålet kan komma i konflikt med önskemål om att bygga strandnära då stränder generellt har höga naturvärden och är av betydelse för friluftslivet. Planen medverkar emellertid till att uppfylla miljömålet, genom krav på avrinningsområdesperspektiv, reservering av mark för vattnets naturliga processer, skydd av känsliga sötvattenmiljöer och genom hantering av recipienter och rening. Exploateringstryck och klimatförändringar kan emellertid också bidra till att motverka målet. En stärkt grön infra-struktur genom bredare kantzoner längs Skånes vattendrag är en viktig åtgärd för att förbättra livsmiljöer och spridningsvägar för växt- och djurarter. Nollalternativet innebär liknande effekter med både risk för att motverka målet, men också möjligheter till att medverka till målets uppfyllnad. Eftersom aktuell plan är mindre styrande bedöms det emellertid vara en högre sannolikhet för att efterföljande planering riskerar att motverka målet.
Grundvatten av god kvalitet 	Planen medverkar i hög grad till att uppfylla miljömålet. Planen lyfter fram grundvattnet som en strategisk och kritisk resurs för regionens robusthet, hälsa, livsmedelsproduktion och näringsliv. Planen slår fast att regionalt och delregionalt viktiga vattenresurser (vilket inkluderar de stora grundvattenförekomsterna i västra/södra Skåne och på Kristianstadsslätten) samt deras tillrinningsområden ska prioriteras och skyddas och att detta ges absolut företräde framför exploatering. Planen föreskriver att kommunerna ska inrätta ytterligare vattenskyddsområden och koppla samman system för att öka redundansen. Ökad befolkning och ökat exploateringstryck riskerar att motverka målet om uttaget blir för högt gentemot tillgång. Klimatförändringar utgör också ett hot. Nollalternativet innehåller inte lika starkt skydd av vattenresurser och inte samma tydliga prioritering. Därmed finns risk att målet motverkas i efterföljande planering.
Hav i balans samt levande kust och skärgård 	Skåne har flera vattenförekomster som riskerar att ej uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten, exempelvis på grund av övergödningsproblematik, särskilt i kustområdena. Planen medverkar till att uppfylla miljömålet. Genom att kräva att kommunerna styr bort generell exploatering från kusten och renar vattnet i avrinningsområdena, ger planen kommunerna de verktyg som krävs för att skydda de skånska haven. Samtidigt finns risker i form av hårdgörning och exploatering och i form av sjöfart och utbyggnad av hamnar, vilka riskerar att motverka målet. Nollalternativet lyfter inte miljökvalitetsnormer och skydd av kusterna på ett lika tydligt sätt även om det finns med i planeringsprinciperna. Därmed finns risk att målet motverkas i efterföljande planering.
Levande skogar 	Regionplanen medverkar till att uppfylla miljömålet. Planen skyddar skogen från att omvandlas till städer eller vägar och betonar skogens ekologiska värden. Däremot har den begränsad makt över hur det skånska skogsbruket faktiskt sköts exempelvis andelen kalhyggen jämfört hyggesfritt skogsbruk. Skogsbruket är en helt avgörande faktor för om miljömålet ska kunna nås fullt ut. Nollalternativet innebär ett betydligt mindre fokus på att förhindra fragmentering så att vägar/bebyggelse splittrar skogen samt att säkra allemansrättslig skog. Nollalternativet medverkar till måluppfyllnaden, men i lägre grad.

Nationella mål	**Bedömning**
Ett rikt odlingslandskap 	Regionplan för Skåne 2045 medverkar i huvudsak till att uppfylla miljömålet, men med viktiga målkonflikter som kan motverka målet lokalt. Planen betonar att jordbruksmark är en ändlig och nationellt viktig resurs som är viktig att hushålla med. Fragmentering ska undvikas och bebyggelse lokaliseras samlat. Målet kan också motverkas genom planens inriktning på att förtäta i redan bebyggda områden, vilket riskerar att ta värdefull jordbruksmark i anspråk. Nollalternativet innebär liknande effekter med både risk för att motverka målet, och möjligheter till att medverka till målets uppfyllnad. Eftersom aktuell plan är mindre styrande bedöms det emellertid vara en högre sannolikhet för att efterföljande planering riskerar att motverka målet, framför allt när det gäller risken att ta värdefull jordbruksmark i anspråk.
God bebyggd miljö 	Regionplanen medverkar tydligt till att uppfylla miljömålet då den har hållbar bebyggelsestruktur som grund och integrerar klimat, grönstruktur och mobilitet samt fokuserar på livsmiljö och hälsa. Det finns risk för att planen motverkar målet beroende på hur målkonflikter hanteras i kommande planering. Dessa målkonflikter handlar främst om tillväxt jämfört med miljökvalitet, förtätning jämfört med grönstruktur och infrastruktur jämfört med boendemiljö. Hur väl miljömålet uppfylls är beroende på hur avvägningarna görs i praktisk planering. Nollalternativets planeringsprinciper bidrar också till uppfyllande av målet. Målkonflikterna är också likartade för de båda alternativen. Nollalternativen är vägledande för kommunerna snarare än styrande, vilket gör att risker för att motverka målet bedöms som högre i nollalternativet.
Ett rikt växt- och djurliv 	Planen medverkar till uppfyllande av målet genom att prioritera grön- och blåstruktur, biologisk mångfald och ekologiska samband samt genom krav på att undvika naturförluster. Samtidigt innebär planens inriktning mot fortsatt bebyggelse- och infrastrukturutveckling målkonflikter som kan motverka målet, särskilt genom ökat markanspråk och fragmentering av livsmiljöer. Nollalternativet innebär liknande effekter, men är betydligt mindre styrande. Bland annat genom avsaknad av en plankarta där intressen och prioriteringar pekas ut. Därmed riskerar nollalternativet att lämna större utrymme för efterföljande planering att genomföra planering som skapar fragmentering och exploaterar värdefulla naturmiljöer.

Globala mål

Bedömningarna i detta avsnitt görs utifrån en översiktlig analys där regionplanens möjlighet att påverka och bidra till de globala målen i Agenda 2030 lyfts fram. Detta utifrån de mål som regionplanen bedöms ha störst möjlighet att påverka samt som ett sätt att analysera och synliggöra centrala påverkansfaktorer kopplade till planens strategier och riktlinjer.

Resultatet utgör ett övergripande kunskapsunderlag för bedömning av planens övergripande bidrag till en hållbar utveckling i Skåne. Bedömningarna utgår från planens utvecklingsinriktning, planeringsstrategier och identifierade målkonflikter, samt tidigare arbete i *Regionplan för Skåne 2022–2040*. I de sammanfattande texterna efter Figur 8 nedan redogörs för de mål där planen bedöms ha en möjlighet för stor påverkan med en kort motivering.

Figur 8. Sammanställning av hur regionplanen förhåller sig till målen i Agenda 2030. (AFRY 2026)

Mål 3: Hälsa och välbefinnande

Regionplanen har betydande påverkan på hälsa genom utformning av livsmiljöer, transportsystem och tillgång till rekreation. Satsningar på kollektivtrafik, gång- och cykelstråk samt grönstruktur bidrar till ökad fysisk aktivitet och förbättrad luftkvalitet. Samtidigt påverkas hälsan av socioekonomiska skillnader, tillgänglighet och regional struktur, vilket också lyfts som en central utmaning i planeringen. Regionplanens strategiska inriktning på hälsofrämjande livsmiljöer innebär att målet bedöms ha stor påverkan.

Mål 7: Hållbar energi för alla

Regionplanen har stor påverkan på energifrågor genom planering av energiinfrastruktur, främjande av fossilfri energiproduktion och behovet av ökad regional självförsörjning. Energi lyfts också som en central regional utmaning kopplad till robusthet och klimatomställning. Planens strategiska roll i lokalisering och samordning av energisystem innebär att påverkan bedöms som stor.

Mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Regionplanen bidrar till ekonomisk utveckling genom att stärka tillgänglighet, arbetsmarknadsregioner och utveckla tillväxtmotorer och regionala kärnor. Samtidigt identifieras målkonflikter mellan tillväxt och social samt miljömässig hållbarhet, exempelvis kopplat till geografiska skillnader och resursutnyttjande. Påverkan bedöms som stor eftersom regionplanen i hög grad styr de strukturer som är avgörande för regional tillväxt.

Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Planen har stor påverkan genom utvecklingen av transportinfrastruktur, digital infrastruktur och regionala kluster. Utnyttjande av Skånes strategiska läge och kopplingar till omvärlden lyfts som centrala i regionen. Påverkan bedöms som stor då infrastrukturen är en kärnfråga i regionplanen.

Mål 10: Minskad ojämlikhet

Mål 10 är nära kopplat till regionplanens stärkta fokus på social hållbarhet, jämlika livsvillkor och tillgänglighet i hela Skåne. Planen lyfter tydligt behovet av att hantera regionala skillnader mellan stad och landsbygd samt socioekonomiska skillnader inom och mellan orter. Genom satsningar på tillgänglighet, service, mobilitet och inkluderande livsmiljöer finns förutsättningar för minskade klyftor. Påverkan bedöms som stor eftersom dessa frågor är centrala i planens struktur och målbild.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Mål 11 är ett av de mest centrala målen i regionplanen. Planen behandlar bebyggelseutveckling, mobilitet, grönstruktur och tillgänglighet i ett sammanhang och syftar till att utveckla ett flerkärnigt och sammanbundet Skåne. Planens fokus på hållbar markanvändning, kollektivtrafik och livsmiljöer ger en direkt koppling till målet, vilket innebär stor påverkan.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Regionplanen har en central roll i både klimatanpassning och minskad klimatpåverkan, särskilt genom transportsystem, energiförsörjning och markanvändning. Klimatfrågan är en av de övergripande utmaningarna i planeringen och genomsyrar flera strategier.

Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald

Regionplanen har stor påverkan genom planering av grön- och blåstruktur, biologisk mångfald och hushållning med mark- och vattenresurser. Detta lyfts även som ett område med stor förbättringspotential. Samtidigt finns tydliga målkonflikter mellan exploatering, jordbruksmark och bevarande av naturvärden. Påverkan bedöms som stor.

Mål 17: Genomförande och globalt partnerskap

Regionplanen har stor påverkan på mål 17 genom sin tydliga betoning på samverkan mellan kommuner, region, stat och andra aktörer. Genomförandet beskrivs uttryckligen som ett gemensamt ansvar där dialog, kunskapsutbyte och samordning är avgörande för att nå planens mål. Även Skånes starka internationella kopplingar och roll i Öresundsregionen förstärker behovet av partnerskap över gränser. Påverkan bedöms därför som stor.

Samlad bedömning

Regionplan för Skåne 2045 anger en strategisk inriktning för ett mer hållbart och robust Skåne. Konsekvensbedömningen utgår från en strategisk miljöbedömning som även omfattar sociala och ekonomiska perspektiv. Planens strategier, riktlinjer och förhållningssätt bedöms sammantaget ligga i linje med den regionala utvecklingsstrategin Det öppna Skåne, de nationella miljökvalitetsmålen – särskilt *Ett rikt växt- och djurliv* och *God bebyggd miljö* – och de globala målen i Agenda 2030, främst mål 11 och 15. Aktualiseringen vidareutvecklar det flerkärniga Skåne genom geografiskt avgränsade riktlinjer, en plankarta, vision och målbild för Skåne samt arbetet med regionala värden. Vidare är klimatperspektivet centralt i planen och kopplas till det nationella målet om klimatneutralitet år 2045.

Jämfört med nollalternativet, som ger små till måttliga negativa konsekvenser, bedöms planförslaget ge positiva konsekvenser för samtliga av de miljöaspekter som bedöms innebära en betydande miljöpåverkan: naturmiljö, vattenmiljö, kulturmiljö, hushållning med naturresurser, människors hälsa och livsmiljö samt klimatpåverkan. Bedömningen bygger på att planens intentioner får genomslag och genomförs i kommunernas efterföljande planering. Eftersom bebyggelse, infrastruktur och dess påverkan på grönstruktur har lång livslängd behöver planeringen hantera frågorna ur ett 100-årsperspektiv. Strukturer som byggs nu ska också kunna möta högre havsnivåer och kusterosion, värmeböljor, torrperioder och kraftigare skyfall. Det ställer krav på lokalisering och utformning redan i dagens planering. För sociala och ekonomiska aspekter bedöms planförslaget sammantaget ge övervägande positiva konsekvenser jämfört med nollalternativet – bland annat genom ett mer samlat och styrande grepp om social sammanhållning och folkhälsa samt genom att samordning, förtätning och stationsnära utveckling stärker kommunal- och samhällsekonomin. Samtidigt kvarstår en central utmaning i den regionala balansen med skillnader i livsvillkor och tillgänglighet mellan ett växande sydvästra Skåne och ett svagare östra och nordöstra Skåne, liksom mellan stad och landsbygd. Det är viktigt att kommunerna adresserar den här utmaningen i den efterföljande planeringen för att inte obalansen skall kvarstå eller riskera att förstärkas.

Till skillnad från övriga miljö- och hållbarhetsaspekter bedöms *risker och säkerhet* inte enligt den ordinarie konsekvensmetoden, utan utifrån om hanteringen av dem kan anses acceptabla. Tyngdpunkten ligger på klimatrelaterade risker och samhällsrisker kopplade till kritisk infrastruktur, stora trafikflöden och farligt gods samt ett försämrat säkerhetspolitiskt läge med hot som cyberangrepp, sabotage, terrorism och krig. För aspekten *risker och säkerhet* bedöms planen hantera risker på ett sätt som närmar sig en acceptabel nivå. För samhällsrisker kvarstår dock att frågor som rör försörjning och beredskap behöver konkretiseras och följas upp samt att ytterligare analyser krävs för att planens hantering av risker fullt ut ska nå en acceptabel nivå.

De kumulativa effekterna visar både på positiva förstärkningar och risker för samlad belastning. Koncentrerad och stationsnära bebyggelse, utvecklad kollektivtrafik, grön- och blåstruktur och fossilfri omställning kan tillsammans bidra positivt till klimat, hälsa och naturmiljö.

Negativa effekter kan samtidigt ackumuleras på några särskilt utsatta platser som områdena kring tillväxtmotorer och transportstråk, kustzonen samt ansträngda vattenförekomster. På dessa platser kan exploatering, klimatrisker och konkurrens om mark och vatten sammanfalla. Händelser kan också förstärka varandra, till exempel torka och värmeböljor eller skyfall och höga vattennivåer. På regional nivå och på lång sikt bedöms de positiva kumulativa effekterna överväga, förutsatt att risker och målkonflikter hanteras aktivt och samordnat.

Planen bedöms, genom sin strategiska och vägledande karaktär, inte i sig medföra påtaglig skada på riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Riksintressenas och Natura 2000-områdenas värden behöver dock prövas och säkerställas i efterföljande planering och tillståndsprövning. För att förebygga negativa konsekvenser krävs väl underbyggda

lokaliserings- och utformningsprövningar samt en konsekvent tillämpning av balanseringsprincipen - att undvika, minimera, utjämna och kompensera - särskilt för naturmiljö, vatten, grönstruktur och brukningsvärd jordbruksmark.

Den samlade bedömningen är att planens negativa konsekvenser står i proportion till den nytta den kan ge för Skåne. Region Skåne avser att genomföra planen i nära samverkan med kommunerna och regionala utvecklingsaktörer genom kunskapsdelning, dialog och ett regionalt planeringsstöd. I genomförandet behöver ambitionerna omsättas i konkreta åtgärder och hantera målkonflikter och kumulativa effekter som annars kan förstärkas genom fragmenterad planering. Här utgör uppföljningen av betydande miljöpåverkan en viktig del. Sammantaget är konsekvenserna för *Regionplan för Skåne 2045* beroende av hur kommunerna omsätter planens riktning i praktiken, nyttorna uppstår först när intentionerna får genomslag i den efterföljande planeringen.

Uppföljning

Den strategiska miljöbedömningen har arbetats fram i en iterativ process parallellt med *Regionplan för Skåne 2045*. Eftersom arbetet ska generera kunskap som är till nytta även vid senare tillfälle och i andra processer är det viktigt att uppföljningen ges tid och utrymme så att den kan bli den värdefulla hjälp som det är tänkt. Konsekvensbedömningen ingår som del av regionplanens samråd med möjlighet till dialog om riktlinjer och rekommendationer tillsammans med berörda kommuner. Centralt i samrådet är att lyfta det som bedöms bidra till betydande miljöpåverkan. Detta ger förutsättningar för ett mer effektivt och förankrat genomförande av planens intentioner och bedömningens rekommendationer.

Miljökvalitetsnormer är rättsligt reglerade krav på kvaliteten i exempelvis vatten eller luft. Uppföljningen ska samrådas med kommuner och andra aktörer och utvecklas vidare i granskning- och antagandeskedena. Uppföljningen ansluter till miljöbalkens krav på att den betydande miljöpåverkan som genomförandet faktiskt medför ska följas upp efter att planen antagits.

För att skapa ett systematiskt uppföljningsarbete föreslås regionplanen att följas upp på en övergripande nivå genom en uppsättning indikatorer, både styrande indikatorer som följer upp arbetssätt och släpande indikatorer som följer upp resultat. Styrande indikatorer för regionplanen kan exempelvis utgöras av genomförda samordningsinsatser, dokumentation av avvägningar och framtagna strategier eller handlingsplaner som omhändertar regionplanens principer. Släpande indikatorer för regionplanen utgörs till stor del av uppföljning av miljökvalitetsnormer och regionala miljö- och hållbarhetsmål.

Regionplanens rekommendationer vänder sig dels till Region Skånes fortsatta arbete, dels till kommunernas fortsatta arbete. Rekommendationerna kan sammanfattas enligt nedan på en övergripande regional nivå:

- Stärk regional samordning och systemperspektiv. Planering bör ske samlat över kommungränser med fokus på helhet och mellankommunala frågor (mark, vatten, infrastruktur, energi), där lokaliseringar och investeringar prövas ur ett regionalt perspektiv.
- Identifiera och hantera målkonflikter tidigt. Särskilt konflikter mellan exploatering och värden kopplade till natur, kultur, jordbruksmark och riksintressen ska synliggöras och vägas av tidigt i processen. Gärna i dialog mellan relevanta aktörer inklusive länsstyrelsen.
- Hantera kumulativa effekter och belastade områden samlat. Samordna planering i tillväxtzoner, transportstråk och kustnära områden för att undvika samverkande negativa effekter över tid.
- Prioritera resurshushållning och robusta system. Skydda strategiska resurser (jordbruksmark, vatten, ekosystem) och utveckla redundanta system för energi, vatten och transporter.
- Främja jämlika livsmiljöer och tillgänglighet där klimat, risk och hälsa är integrerad i all planering. Klimatanpassning, riskhantering (till exempel översvämning, buller, luft) och hälsoaspekter ska vara styrande vid lokalisering och utformning. Säkerställ likvärdig tillgång till service, grönområden, mobilitet och mötesplatser i hela regionen, och motverka geografiska och socioekonomiska skillnader.

Referenser

Regionala riktlinjer och program

Region Skåne

- Regional utvecklingsstrategi – Det öppna Skåne (Region Skåne)
- Vägval för Skåne (Region Skåne)
- Klimat- och energistrategi för Skåne 2025–2030 (Region Skåne)
- Färdplan för Skånes elförsörjning 2030 (Region Skåne)
- Regional transportinfrastrukturplan för Skåne 2026–2037 (Region Skåne)
- Regionalt trafikförsörjningsprogram för Skåne (Region Skåne)
- Region Skånes strategi för gestaltad livsmiljö – arkitektur, form och design
- Folkhälsorapport Skåne 2023 (Region Skåne, Enheten för samhällsanalys)
- Skånes livsmedelsstrategi (Region Skåne)

Länsstyrelsen Skåne

- Ett jämställt Skåne – jämställdhetsstrategi för Skåne 2024–2027 (Länsstyrelsen Skåne)
- Regional handlingsplan för klimatanpassning 2026–2030 (Länsstyrelsen Skåne)
- Regional vattenförsörjningsplan för Skåne län (Länsstyrelsen Skåne, remissversion 2025)
- Handlingsplan för ekologiskt funktionella landskap (Länsstyrelsen Skåne 2025)
- Handlingsplan för elektrifiering i Skåne 2045 (Länsstyrelsen Skåne)
- Skånsk skogsstrategi (Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne m.fl.)
- Strategi för framtidens friluftsliv i Skåne 2030 (Länsstyrelsen Skåne)
- Vägen till ett biologiskt rikare Skåne – Naturvårdsstrategi för Skåne (Länsstyrelsen Skåne 2015)

Nationellt

Lagar och föreskrifter

- Miljöbalken (1998:808), särskilt 6 kap. 2 och 11 §§
- Plan- och bygglagen (2010:900), särskilt 1–2 kap.
- Barnkonventionen / FN:s konvention om barnets rättigheter (SFS 2018:1197)
- Boverkets föreskrifter

Nationella mål, strategier och planer

- Sveriges miljömål
- De transportpolitiska målen
- Målen för boende och byggande
- Målen för integrationspolitiken
- Mål för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188)

- Mål för jämställdhet (skr. 2016/17:10 m.fl.) / de nationella jämställdhetspolitiska målen
- Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110)
- Energi- och klimatplan 2021–2030 (regeringen 2024, KN2024/00362)
- Nationell plan för transportinfrastruktur 2026–2037
- Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97)
- Ny strategi för levande och trygga städer (skr. 2024/25:96)
- Totalförsvarets civila intressen i samhällsplaneringen (MSB / Myndigheten för civilt försvar)
- Marina strategin 2024–2029 Havs och vattenmyndigheten

Kunskapsunderlag och statistik

- Folkhälsomyndigheten, Miljöhälsorapport 2021
- SCB, befolkningsstatistik (2020-12-31)
- VISS (VattenInformations System Sverige)

Internationellt och EU

- Agenda 2030 för hållbar utveckling (FN 2015)
- Naturrestaureringsförordningen (EU) nr 2024/1991
- Transeuropeiska transportnätet, TEN-T (EU) nr 1315/2013, rev. 2024
- WHO, rekommenderade riktvärden för trafikbuller